לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', ה' באב תשמ"ז, 31 ביולי 1987 / שנת מ"ח מס' 13408 / המחיר 1.50 ש"ח כולל מע"מ

טייס איתר מציתי יערות

טייס מטוס ריסוס של חברת מרום, שהיה בטיסת סיור מטעם הקק"ל מעל יערות ואדי ערה, הבחין בצעירים שהציתו יער.

דובר הקק"ל דוד אנג'ל אמר לכתב עת"ים, כי הטייס הבחין בשלושה צעירים שהציתו אש ביער. הטייס חג מעל הצעירים שניסו להימלט מהמקום בזמן שראו את המטוס חג מעליהם. במקביל הוזעק כוח משטרה ממשטרת ואדי ערה שהגיע למקום בהנחיית הטייס.

שלושת הנערים ניסו להתחמק, ובמירדף שהתנהל עם כוחות המשטרה, נתפסו השלושה. אחד הנערים לבש מדי צה"ל. הנערים נעצרו לחקירה במשטרת ואדי ערה. (עתים)

„יש רוב לפיזור הכנסת, אך יש גם שיקולים אחרים" — אומרים בעבודה

פחתה להיטות המערך לפעול להקדמת הבחירות — יקבל החלטה בנושא ביום ב'

יחליט אם להגיש הצעת החוק לפיזור הכנסת ביום רביעי, או לדחותה לאחר פגרת הכנסת בחודש אוקטובר ● מעדיף להגיע להסכם עם הליכוד — אם לגבי המשך תהליך השלום, או באשר להקדמת הבחירות ● מפ"ם, ר"צ ו„שינוי" מתנות תמיכתן בהצעה בכך שלא ייעשה שום ויתור לדתיים ולא יהיו מגעים עם כהנא בקשר להצעת החוק ● ח"כ גרנות מציע להפוך חוק־השבות לחוק יסוד, המחייב רוב של שני־שלישים כדי לשנותו ● שמיר: נוציא המערך מהממשלה אם יצביעו בעד פיזור הכנסת ● פרס: אין לליכוד אופציה לממשלה צרה

מאת דורית גפן,
כתבנו לענייני מפלגות

מפלגת העבודה תבדוק ביום שני האם יש סיכוי להעביר הצעת חוק לפיזור הכנסת עוד לפני צאת הכנסת לפגרה, או שכדאי לדחות את הגשת הצעת החוק לחודש אוקטובר, עם פתיחת מושב החורף.

רה"מ יצחק שמיר ודוברים של הליכוד איימו אתמול על שרי העבודה ובראשם על שמעון פרס, כי תמיכתם בפיזור הכנסת תביא לנקיטת אמצעים נגדם ולהוצאתם מן הממשלה. שמעון פרס דחה אתמול את האיומים הללו ואמר כי לשמיר אין אופציה להקמת ממשלה צרה.

התכרעה ביום שני

אתמול נמשכו המגעים שקיים שמעון פרס וצוות של מפלגת העבודה עם נציגי מפלגות שונות. בפגישה עם הח"כים גרנות, אלוני

(סוף בעמוד 4)

מלחמה עד הטיפה האחרונה

תורים באחת התחנות אתמול בת"א (צילום: פרטוש)

460 תחנות דלק שובתות מהבוקר ועד יום ראשון

קטטות בתחנות, מכוניות נתקעו בכבישים, נהגים לנו בכלי הרכב

בתחנות רבות אזל כבר הדלק אמש ואחרות נסגרו בגלל התנפלות הנהגים ● המשטרה נקראה להשליט סדר ● הסיבה לשביתה: תביעת הסוכנים להגדלת העמלה והתנגדות לרפורמה בענף

מאת חיים מרגלית,
כתב „על המשמר"
ומאת כתבנו
לענייני משטרה בת"א

קטטות והפרות סדר היו אמש בתחנות הדלק באיזור ת"א בגלל השביתה הצפויה היום בתחנות הדלק ברחבי הארץ. מאות נהגים נזעמים בתורים ארוכים המתינו במשך שעות רבות למלא את המיכלים.

תחנות דלק רבות נסגרו כבר אמש בשעות הערב המוקדמות, ואילו בכמה תחנות אזרה המשיכו למכור דלק, ואולם בגלל התנפלות של הנהגים החליטו הבעלים לסגור את התחנות. נהגים רבים התפרצו לתוך התחנות, כשבידיהם מיכלים ריקים כדי למלא אותם.

(סוף בעמוד 2)

שמיר:אני נדהם מנימוקי המערך — „הלאווים" שלי הם בהתאם לקווי היסוד

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

„לשמעון פרס יש ברירה אחת. הוא צריך לי־ר לתלם של קווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית. מי שמד... פרוק הממשלה, פוגע באינטרס המדיני של ישראל" כך אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר. שמיר היה אתמול אורח צה"ל וסייר בבסיס הקליטה והמיון.

„הקדמת בחירות תחשב לכישלון. אנחנו רוצים לעבור את הימים הללו כך שנוכל להמשיך בתפקודה של הממשלה ומשימותיה. אני נדהם מידי יום לשמע נימוקים חסרי־שחר נגד הממשלה כאילו אנחנו, (הליכוד) מפרים את ההסכם הקואליציוני. נדהמתי לשמוע היום את הנימוק של שלושת הלאווים שלמעשה לא היה ולא נברא" אמר שמיר. והוסיף: „הסכמנו בינינו שהמטרה העיקרית היא להשיג שלום, אבל נאמר שזה ייעשה ברוח קמפ דייוויד וללא אש"ף, גם בריה"מ איננה זכאית להיות שותפה במהלך דפלומטי בינינו לבין מדינות האזור" אמר ראש הממשלה.

על האפשרות שהמערך יעלה בשבוע הבא על דוכן הכנסת הצעה לפירוק הממשלה הגיב יצחק שמיר באומרו: „אני רואה בחומרה רבה את כל הנסיון הזה להציב מארב. המארב הזה לא מוצלח ולא יצליח".

אזהרה נוספת לישראל — הפעם מפיו של גנאדי גראסימוב ● עמוד 2

200 „פצצות חיות" של אנשי חיזבאללה הוצבו באירופה ● עמוד 3

„איני יכול לחשוב כראוי" — קבל דמיאניוק בחקירה הנגדית ● עמוד 4

נדנדת הבחירות נמשכת

עדיין לא ברור איך תסתיים המערכה הנוכחית במחזה הנמשך זה שנה כמעט, שבו עולה האפשרות לפיזור הכנסת על הפרק, מניעה את המערכת הפוליטית, ממלאת את כלי התקשורת בהערכות והערכות־נגד, וחוזרת ושוקעת. דומה, שכוח התאוצה שצבר המערך בנסיונותיו להקדים את הבחירות הולך ופוחת, ומעמיד בסימן־שאלה את טעם ההקדמה הזו, מבחינתו.

הקדמת הבחירות רצויה בכל שלב שהוא מבחינת האינטרס הישראלי הכולל. מאז הצליחה הממשלה לבלום תהליכים הרסניים שהחלו בהם הממשלות הקודמות, כמו האינפלציה והישיבה בלבנון, היא לא השיגה כל הישג ושני מרכיביה עושים ככל שביכולתם לשתק ולנטרל כל מהלך שיוזם הצד השני. מה שמתרחש בישראל בשנה האחרונה הוא משחק בין־מפלגתי עקר, שבו יש מפסיקים בלבד – המערך אינו מקדם את תהליך השלום, הליכוד אינו בונה התנחלויות, המפלגות הדתיות מטרידות את הכנסת בחוקים דתיים חסרי סיכוי, ורק התריג המתועב של הפוליטיקה הישראלית, מאיר כהנא, צובר נקודות. הבחירות דרושות כדי ליצור טלטלה במערכת, ולשנות אותה, כדי להחזיר אליה את כושר התנועה ואת המאבק בין קואליציה לבין אופוזיציה משמעותית. הדימוקרטיה הישראלית מוכה היום משני קצותיה – אין בה מפלגת שלטון העומדת כל יום לביקורת של אופוזיציה גדולה ומשמעותית, ומאידך, אין לה את כוח ההכרעה והביצוע שאפשר היה לצפות מממשלה רחבה. נזקי המצב הזה הולכים וגדלים, ופרשת ה„לביא" היא דוגמה בולטת לכך. מדינת־ישראל זקוקה לבחירות ולשינוי המפה כאוויר לנשימה.

ואולם, על מפלגת העבודה ומפלגות השמאל לשקול היטב באיזו צורה ועל איזה דגל ללכת לבחירות, וככל שחולף הזמן הופך הדבר קשה יותר ויותר. המאבק על תהליך השלום היה הזדמנות מתאימה ביותר מבחינת תוכנו להליכה לבחירות. הציבור החל להאמין בעקביות ובכנות המהלך של שמעון פרס, והתקשה להבין את עקשנות הליכוד כנגד המהלך, המערך פתח אז את החבל עד לרגע בו הבין שאין לו רוב להקדמת הבחירות, ואז בחר בדרך הצפויה, אך המאכזבת, נשאר בממשלה ואיבד את האפקט שהשיג אז. לו היה המערך עוזב את הממשלה בשעתו ומנסה להקדים את הבחירות מבחוץ, היו סיכוייו רבים יותר והציבור היה מקבל ביתר אמון את צעדיו. הדבר לא נעשה, והיום, למעשה, הספיק הציבור לשכוח על מה המחלוקת בין הגושים, המאבק להקדמת הבחירות נתפס יותר כנקמנות של המערך על כך שאינו בשלטון היום, והמאבק על תהליך השלום ירד משולי ההתעניינות הציבורית. אם לא יחזור המערך ויציג במרכז פעילותו את הנושא המדיני, ויהיה מוכן לשלם עליו את המחיר, יתרחש אחד מן השניים – או שנדנדת הקדמת הבחירות תמשיך להטריד את התקשורת בלי תוצאות עד סתיו 88, או שהמערך יגיע לבחירות מוקדמות בעזרת ושווה והאגודה, וללא מסר משמעותי ומשכנע.

שמיר יוצר „מומנטום" — קורא למובארק לזמן „מיני ועידה" בקהיר

באיגרת ששלח אתמול לנשיא מצרים הפציר בו לזמן את ישראל וירדן לשיחות ● המצרים כבר פסלו בשעתו הרעיון ● באיגרתו אומר שמיר כי „מצרים יכולה למלא תפקיד חשוב ביותר" ומזכיר לו הדרך בה החל סאדאת לפני עשר שנים

מאת דלית שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

ראש־הממשלה יצחק שמיר שיגר אתמול איגרת לנשיא מצרים חוסני מובארק בה קרא לו ליטול יוזמה ולכנס בקהיר מיפגש משולש של נציגי ישראל, ירדן ומצרים, כדי לנהל מו"מ ישיר על שלום. שמיר שלח את האיגרת למובארק בתשובה על איגרת הנשיא המצרי, אותה הביא עמו שר החוץ של מצרים ד"ר עיסמת עבד אל־מגיד. האיגרת הועברה לנשיא מצרים באמצעות שגריר ישראל בקהיר משה ששון.

מיני ועידה

כתבתנו מעירה, כי הצעת שמיר למובארק, לכנס את המיפגש

(סוף בעמוד 4)

„האיגרת — תוך עקיפת פרס"

צוות התגובות של מפלגת העבודה תקף אמש את ראש הממשלה יצחק שמיר על משלוח האיגרת שלו לנשיא מובארק, מבלי להודיע בתוכן הצעתו את שר־החוץ שמעון פרס. פנייה כזו חורגת מההסכם הקואליציוני, אומר צוות התגובות.

צוות התגובות מציין, כי בעשותו כך פועל שמיר בניגוד למינהגו של פרס, אשר בהיותו ראש ממשלה שיתף ועידכן את שמיר בכל איגרת אשר שיגר או קיבל.

חוכמת זקנים / בחירות?

גסיסתה ההולכת ונימשכת של ממשלת האחדות הלאומית לא הייתה מפתיעה את ג'אן ג'אק רוסו, אשר ב„האמנה החברתית" שלו כתב: „הגוף הפוליטי — כמו גוף האדם — מתחיל למות ברגע לידתו. הוא נושא בחובו את הסיבות לחורבנו".

רוביק רוזנטל

ציורמצב

לוז

רעל / שנלר

רק עד הברך

מה אתה עושה כשאתה קם בבוקר, עתניאל שנלר? פותח את דלת ביתך בזהירות, שמא הוצמד רימון? רסס לידית? בודק את המכונית טוב־טוב, אולי מולכדה מבעוד לילה? פוקח שבע עיניים על כל הסובבים אותך, כי הידידים של אתמול עלולים להיות המוציאים לפועל מחר? היאך התדרדרת עתניאל שנלר? רק נפוצה שמועה כי אתה עומד להעיד נגד חבריך בפרשת תקיפת אנשי השמאל בדרכם לכנס „שלום עכשיו" בחברון, וכבר הוכרות בוגד, תוקע סכין בגב מפעל ההתיישבות ביהודה ושומרון. בוגרים, עתניאל, זוכים לטיפול מיוחד אצל חבריך. מי כמוך יודע זאת.

אין דבר, הם לא מתכוונים להרוג. רק עד הברך.

לוז

קטלוג / יצאו לאור השבוע

אלבר כהן ופוקנר

סיפורת

★ איתן פרץ: „חמצן נקי"; סער; 1987; 17.80 ש"ח.

★ ו.פוקנר: „הקול והזעם" (מהדורה מחודשת); ספריית פועלים; 1987; 19.00 ש"ח.

★ אלבר כהן: „הנאוה לאדון"; מצרפתית: אליה גילרין; עטיפה: רותי חנניו ומורה־ביתן; 1987; 54.15 ש"ח (2 כרכים).

★ אילן צמח: „שלומית נולדה"; סער; 1987, 20.30 ש"ח.

★ דבורה גולדין: „פרח יפה שלי"; סער; 1987; 10.00 ש"ח.

★ איסק דינסן: „קרנבל"; מדנית, חיים איזק, זמורה־ביתן; 1987.

עיון

★ עו"ד יונה יהב: „לשון הרע"; סיפורו של חוק לשון הרע; תמרן; 1987; 65 ש"ח.

★ נעמי בנצור: „עניין של תדמית"; מסרים לא מילוליים בתקשורת; זמורה־ביתן; 1987; 32.70 ש"ח.

★ יובל שטיינץ: „הזמנה לפילוסופיה"; מבוא לפילוסופיה למתחילים בצורת דיאלוגים; זמורה־ביתן; 1987.

ילדים

★ יהודית כפרי: „האלוף שלנו תם"; לגילאי 3־8; ספרית פועלים; 1987; 13.40 ש"ח.

★ לוין קיפניס: „מתנת הים"; לגילאי 3־5; ספרית פועלים; 1987; 13.40 ש"ח.

★ רחל נריאל: „עלילות יער"; לגילאי 5־7; סער; 1987; 6.60 ש"ח.

★ רעיה לטמן: „בית הקסמים"; דביר; 1987.

★ חוה אילן: „מקום ושמו איבור"; שירים לגילאי 6־8; סער; 1987; 8.20 ש"ח.

★ שולמית ציטרון: „ר"ג הצבעים של רועי"; לגילאי 4־8; סער; 1987; 8.00 ש"ח.

שירה

★ ספר סער 87; לקט גנוזי של שירה צעירה; סער; 1987; 22.00 ש"ח.

★ דוד בר־יוסף: „מלים אסורות"

לוין קיפניס, ספר ילדים חדש

ברוח"; סער; 1987; 9.80 ש"ח.

מתח

★ דב ויגיסר: „נקמתו של יעקב בלאו"; סיפור על משפט דין פרטי בנאצים; סער; 1987; 16.70 ש"ח.

★ מרק צ'רניס: גרגירי מוות; סער; 1987; 9.80 ש"ח.

שירות „על המשמר"

הפורום יתכנס ב־3.8.87, (יום שני), בשעה 16.00 ... לדיון על הנושא: „התמורות בקיבוץ". המשתתפים: מנחם רוזנר, דני זמיר.

בשטח / נבון בקיסריה

נהגו כבוד בעצמות

צבא עיתונאים וצלמים ישראלים וזרים המתינו אתמול בקיסריה, בחום הכבד של שעות אחר הצהריים לשר החינוך והתרבות, יצחק נבון, כשמסביבם פזורים כוחות של משטרה ומשמר הגבול שחששו מהתלהטות הרוחות. בצד עמדו בשקט, מותשים מהחום, כ־20 מפגינים משורות השמאל עם כרזות בידיהם.

נבון, חבוש כובע צבעוני, קיבל תדריך ארוך ומפורט מה חופרים הארכיאולוגים שליוו אותו.

התבטאו הארכיאולוגים: „יהודים לא היו בקיסריה בתקופה הנחפרת. יהודים יש בקיסריה היום וחלקם לא היה צריך להיות שם בכלל. מקומם של אלה בישיבותיהם וטוב יעשו למענם ולמען היהדות כולה, אם יגבילו עצמם מהתערבות גסה בחיי היום־יום ובחיי המדע בארץ."

„המצב בשטח די ברור אמר נבון. „אני אמליץ בפני ראשי

כחום חיום בקיסריה. נבון מקבל הסברים מפרופ' רוברט בול, מנהל החפירות.

האוניברסיטה בארה"ב להמשיך בחפירות באתר קיסריה; לא ראיתי כאן, לא בית קברות יהודי וגם לא קברים יהודים. אם יש כאן עצמות אדם, לא משנה לאיזה דת הוא שייך, יש להמשיך ולחפור במקום ולנהוג בכבוד בעצמות".

יואב אביב

אומל / קיץ מטורף

לקראת תנוחה 61

המרוץ בעיצומו. תנוחה 61 קורצת אל מעבר לכנסת. בצד המסלול צופים בנעשה ג. גינוסר (היה בשב"כ) ונאפסו (אחרי שב"כ); וויליאם נקש, מכיס חולצתו מציץ ראשו של שריד; עו"ד אוקונור מחזיק דפדפת צהובה ותמונת דמיאניוק על לוח ליבו; מוישה וחצי, סלע ולפירות, מותשים מהתור לויזה ברחוב הירקון; וענונו חבוש קסדת מחץ; ולהקת מדוזות.

החום מתיש. הלחות עוד יותר. פרס בתנוחה 59, מציץ מעל כתפו של שמיר. רק שתי תנוחות לפניו, אך קו הגמר אינו רחוק, עוד שנה וקצת. קבוצת דרוזים מופיעה לפתע בצד המסלול. דוחפים שתי ניידות משטרה, קלף גדול בידיהם. פרס, תוך שהוא מבצע עבירה מכוונת, חוטף את הקלף. השופט מתעלם. ויידן עטשי מצטרף למרוץ, דוחף את שמעון עד לתנוחה 60. שמיר לצידו, מתנשף, מרחיב צעדיו. מכשול חוק בתי־הדין הרבניים ניצב בפניהם. פרס לוקח פור, קופץ ועובר. שמיר מפיל את המכשול, מועד אך קם תוך שנייה וממשיך. מאוחר מדי, יעקב יוסף נפל מכיסו ועבר למסלול של פרס, דוחף את עטשי הדוחף את שמעון. זה רואה כבר את תנוחה 61 באופק.

אך לא. הפרשייה הבאה ניצבה על המסלול, חוסמת, לא יודעת פשרות. פרס ושמיר בשלה. עטשי ויוסף עליהם. תנוחה 61, לה שאף שמעון כל־כך, נותרה מיותמת. היתר יסופר בדברי הימים של בחירות נובמבר 88.

אמי לנדאו

שנה אחרי / אסון חצבה

לא יהיה כשהיה

חלפה שנה מאז אותו אחר־צהריים יוקד של קיץ, בו ניספו בתאונת דרכים מחרידה עשרת בני חצבה, ודומה כי הדבר קרה רק אתמול. ונגד עיני עומדות עדיין שעות הערביים, עת החלו השמועות, כבדות ושחורות להגיע.

מהמשטרה מרוחים על תאונה בכביש תענך בה מעורב רכב

(צילום: מאיר פרטוש)

אחות שכולה מתרפקת על ארון אחיה

הקיבוץ. איש אינו יודע את גודל האסון. בקיבוץ חרדה גדולה. אחר־כך לילה נורא בבית החולים, קשיים בזיהוי הגופות ווזגות הורים הממתינים בחרדה ואיפוק לבשורה הנוראה.

כשהאיר היום, כבר הייתה זאת חצבה שנה שהודקנה באחת. והלוויה, הלוויה בה קוברים הורים וסבים את בניהם ונכדיהם. שורה ארוכה ארוכה של מכוניות המשק עם ארונות עטופי שחור. הלוויה כואבת ומכה, והשאלה תלויה בחלל: למה?

המוני אדם, שרים ומכובדים, באו לחלוק כבוד אחרון ולהביע את כאבם ואת עומק הזעזוע. אחר־כך נותרו המשפחות ומשפחת הקיבוץ להתמודד לבדם עם השכול, היתמות והכאב. לשוב ולנסות לחיות את היום־יום שלעולם לא ישוב להיות כשהיה.

היום, ביום השנה לאסון הנורא, נשוב לבית הקברות שלמרגלות הגלבוע. חלפה שנה, הימים נקפו, ודומה כאילו הזמן עמד מלכת.

שלמה גלזר

בשטח / ירוחם

חיים על חלות

לחם יש רק בסרטים על ירוחם. כי בירוחם האמיתית, זו שכדי להגיע אליה יש לנסוע בכביש משובש כמו בימי המנדט — אין לחם.

כבר 3 שבועות שבירוחם יש רק חלות. חלות, כידוע לכולנו, אינן מסובסדות. לחם. אחיד כן. וכן נאלצים אנשים עניים מאוד, שמרכיב מזונם העיקרי הוא לחם, לקנות חלות יקרות במקום לחם מסובסד.

„אנחנו קונים לפחות 6 כיכרות לחם ביום", אומר לי שמעון בן חמו, אב ל־10. „כשהילדים הולכים לביה"ס — קונים יותר. מי שיש לו כמוני הרבה ילדים, זה באמת קשה לו, כי החלות יקרות. לא יודע למה אין לחם. אמרו לנו שהתנור בדימונה נשרף".

בעל המאפייה בדימונה, לאון ברגר, אומר שהפסיק לספק לחם לדימונה ולירוחם משום שכבר שלושה חודשים לא קיבל סובסידיות עבור הלחם. לכן, הוא אומר, אני לא יכול להרשות לעצמי לייצר לחם ואני מייצר רק חלות.

במשרד המסחר והתעשייה יש הסבר משכנע: במשרד התעורר חשד למעשי תרמית במאפייה. משמע: שהמאפייה מדווחות דיווחים כוזבים על ייצור לחם כדי לקבל יותר סובסידיות. החשדות הועברו למע"מ, ובמע"מ מאשר פקיד בכיר שם, פתחו תיק פלילי נגד המאפייה. מלבד זאת ולמרות זאת, מצהירים, לא הופסקו תשלומי הסובסידיות למאפייה, אלא הופחתו ל־80 אחוז ממה שקיבלה המאפייה קודם.

„למה צריכים התושבים לסבול?" „הם לא צריכים לסבול", עונים לי. „אף אחד לא מכריח אותם להיות בקשר עם המאפייה הזו, הם פשוט צריכים להתקשר עם מאפייה אחרת. מאפיית נתיבות למשל."

שלי יחימוביץ'

עורך „עמוד־אחורי": אמי לנדאו

<u>בריתֿ־המועצות מעלה דרג התגובה — דובר משרד החוץ מכריז:</u>

אם תפתח ישראל טילים גרעיניים — יתערער מאד המצב במזרח־התיכון

רדיו מוסקבה משבח פרס על דבריו כי יש מקום לשיתוף בריתֿ־המועצות בוועידה בי"ל, ומגנה את שמיר על שלושת הלאווים שלו

מוסקבה. — דובר משרד החוץ הסובייטי אמר אמש, כי קיימת הסכנה שהמצב במזרח התיכון יתערער במידה נוספת.

אם תפתח ישראל טילים גרעיניים. גנאדי גראסימוב הוסיף ואמר, כי פיתוח טיל גרעיני ע"י ישראל נועד לתת גיבוי "למדיניות הנוקשה של ישראל כלפי המדינות השכנות, ולא בלבד לשכנותיה הגיאוגרפיות אלא גם לאותן מדינות שיחסית אינן רחוקות משטחה, בתחום טווח הפעולה המשוער של טילים אלה".

תגובה ממקור רם

היתה זו ההערה הפומבית הראשונה שהשמיע דובר סובייטי נוכח דיווחים שהופיעו בירחון היוצא לאור בז'נבה "דפנס רוויו", לפיהם עורכת ישראל עתה ניסויים בטיל המסוגל לשאת ראשי חץ גרעיניים. מישראל נמסר, כי רדיו מוסקבה בשפה העברית כבר הזהיר את ממשלת ישראל כמה וכמה פעמים מפני פיתוח טיל גרעיני.

"דפנס רוויו" מסר, כי ישראל ערכה ניסויים עם טילים מרגם "יריחו 2" עד למרחק של 820 ק"מ ומניחים שבקרוב תקיים ניסויים נוספים, שבהם יפעילו את הטיל עד לטווח של 1,450 ק"מ.

בשידור של רדיו מוסקבה במהלך שבוע זה, שהוקלט ע"י קשב ישראלי, נאמר, כי בריה"מ קוראת לישראל לא להתנגד ליוזמות שלום סובייטיות, כולל היוזמה לסילוק טילים לטווח בינוני מאסיה.

במסגרת פירוק החימוש

בשבוע שעבר הביע מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבאצ'וב את הסכמתו להצעה שחוזה בעניין הכח הגרעיני לטווח בינוני, המשמש נושא לדיונים בין ארצו לארה"ב, יכלול סילוק הטילים הגרעיניים לטווח בינוני ולטווחים קצרים יותר הן מאסיה והן מאירופה. ישראל לא הגיבה על הדיווח של "דפנס רוויו" אך התחייבה שלא תהיה הראשונה שתחדיר כלי נשק גרעיניים למזרח התיכון.

משבח פרס מגנה שמיר

פרשן רדיו מוסקבה בשידורו בעברית. אמר אמש כי עמדתו של מ"מ רה"מ שמעון פרס מציאותית, והיא זכתה לתשומת לבה של בריה"מ.

עם זאת מתח השידור ביקורת על ראש הממשלה יצחק שמיר ושלושת "הלאווים" שלו, כבריה"מ לא תוותר בשום פנים על תפקידה ונוכחותה במזה"ת — נאמר בשידור.

מקור מוסמך בשגרירות בריה"מ ברבת עמון הכחיש אמש בפני כתב סוכנות הידיעות הצרפתית כי ירדן הזמינה במוסקבה מפציצי־קרב מדגם מיג־29, אך אישר כי בקרוב יסופקו מטוסים כאלה לסוריה.

ההכחשה זו נמסרה לאחר שראש הממשלה יצחק שמיר הביע ביום שני בירושלים "דאגה", בעקבות פרסום ידיעות על אספקת מטוסי מיג־29 לסוריה ולירדן. לאחר שארה"ב סירבה באוקטובר 1985 לספק לירדן בין היתר 40 מפציצי־קרב (אף־20 או אף־16) וטילי נ"מ (סטינגר) בסכום של 1.9 מיליארד דולר — פנתה ירדן לבריה"מ ולמדינות אירופיות.

אולם בחוגים פוליטיים ירדניים יודעי־דבר, מדגישים כי לירדן אין שני מיליארדי דולרים הדרושים כדי לקנות 40 מטוסי קרב מדגם מיג־29, וכי לא בריה"מ ואפילו לא אירופה מעניקות תנאי אשראי נוחים כפי שמציעה בדרך כלל ארה"ב. (ע"צ)

סגן נשיא "אנ.בי.סי" יגיש היום הצעות הרשת להפגת המתיחות

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של "על המשמר"

סגן נשיא רשת הטלוויזיה האמריקנית אנ.בי.סי אד פלאנר עומד להגיש היום את תגובותיה המפורטות של הרשת לביקורת שהוטחה מלשכת ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ על החד־צדדיות של אנ.בי.סי שתיאר את התנהגות כוחות הבטחון בגדה המערבית. בירושלים מצפים, כי התשובות שיציג פלאנר יאפשרו לקבוע דפוסים נאותים של שיתוף פעולה בין רשת האנ.בי.סי וממשלת ישראל בעתיד.

פלאנר עומד להתייעץ עם נשיא רשת האנ.בי.סי. זאת בעקבות ישיבה שקיים אתמול עם יועץ ראש הממשלה לתקשורת אבי פזנר, יועץ התקשורת של שר הבטחון איתן הבר, החוץ־צאורי סביר. בפגישה השתתפו גם נציג דובר צה"ל רענן גיסין ויועץ העתונות בשגרירות ישראל בוושינגטון יוסי גל.

בפתח הפגישה השמיע פזנר את טענות ישראל נגד הסרט, באורח כללי. פזנר אמר, כי הסרט מגמתי וכי לא הובאה בו אף תגובה ישראלית רשמית. הדוברים האחרים העירו על פרטים בגוף הסרט. פלאנר ניסה להצדיק את אי פניית מפיקי הסרט לתגובת גורמים רשמיים בישראל. הוא הזכיר, כי ההחלטה של ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ לא להתראיין לרשת עד סיום הבדיקה בקשר לסרט, יצרה מתיחות והביאה למעשה לבואו לישראל.

הדוברים הישראלים לא העלו בשלב זה כל רעיונות והם ממתינים לפגישה היום, שבה ימסור פלאנר את הצעות הרשת ליישור ההדורים.

אנטיפוב יוצא למוסקווה — אפשר שבמקומו ישוב שליח בעל תפקיד "יצוגי"

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של "על המשמר"

ראש המשלחת הקונסולרית הסובייטית ייבגני אנטיפוב וחבר המשלחת אלכסיי צ'יסטיאקוב עמדו לעזוב אמש את ישראל בדרכם למוסקווה. כעת לא ידוע אם ישובו לישראל במועד מאוחר יותר. עדיין קיימת אפשרות, שבמקום אנטיפוב יגיע לישראל אדם בעל מעמד דיפלומטי או ייצוגי כלשהו. בינתיים יעמוד בראש המשלחת גנאדי פליאכין, שהיה החבר השני במשלחת הסובייטית במפגש הלסינקי.

גורמים העוקבים אחר מהלך עבודתה של המשלחת הסובייטית ציינו, כי בימים הראשונים לשהותה עסקה המשלחת בעיקר בהארכת דרכונים ובמתן אשרות־כניסה לבריה"מ לאזרחים ישראלים שביקשו זאת. במשרדי המשלחת, הפועלים בשגרירות פינלנד בתל־אביב, קיבלו שרות כ־60 איש ביום.

בימים אלה החלה המשלחת לפקוד נכסים השייכים ל"כנסיה האדומה". אתמול ביקרו חמישה מחברי המשלחת, ביניהם פליאכין וצ'יסטיאקוב, במשרד החקלאות בירושלים, הנמצא סמוך למגרש הרוסים והמכונה "בית סרגיי". חברי המשלחת סיירו בבניין יחד עם נציג משרד החוץ ויקטור הא והאפוטרופוס הכללי.

גורמים מקורבים למשלחת ציינו אתמול, שאם ייענו הציפיות של המשלחת בקשר לרכוש הכנסיה בישראל, עשוי הדבר להשפיע על תהליך ההתקרבות בין בריה"מ וישראל.

המשכים

קטטות בתחנות

(סוף מעמוד ראשון)

המשטרה התערבה

בכמה כבישים ראשיים היו הפרות סדר בתנועה הסדירה של כלי הרכב בגלל התורים הארוכים של המכוניות שהשתרכו לאורך הכביש. ניידות משטרה הגיעו לתחנות דלק בכביש הטייסים, ליד הסינרמה, לבתיים לתחנת דלק ברחוב סלמה ועוד. השוטרים ניסו לפנות את הנהגים מן המקום ואולם הנהגים המתינו בתקווה שבעלי התחנות יפתחו בסופו של דבר.

ישנים בתוך הרכב

רבים מן הנהגים, המתגוררים מחוץ לעיר, אמרו כי הם נשארים לישון בתוך הרכב מאחר שלא נשאר להם דלק ואינם רוצים להפקיר את רכבם בכביש ראשי. בכמה תחנות דלק ניסו למכור דלק במחירי שוק שחור, כך למשל נמכר מיכל דלק של 10 ליטר ב־10 שקלים. עד חצות נמשכו התורים הארוכים של כלי הרכב ליד תחנות הדלק.

460 תחנות שובתות

כל 460 תחנות הדלק הפזורות ברחבי המדינה מושבתות מהבוקר בשעה 6 למשך 48 שעות, וייפתחו מחדש רק ביום ראשון בבוקר. על כך החליטה הנהלת ארגון הסוכנים ובעלי ארגון התחנות, שהתקיימה אתמול. יו"ר הארגון, דוד ניב, הודיע כי הצעת השר שחל להמליץ לפני הממשלה להעלות לחברי הארגון את העמלה ב־10 אחוזים היא קטנה מדי. הוא הדגיש כי השכר עלה ב־40 אחוז והמרווח ב־26 אחוז, ולכן אין הם יכולים להיענות לפניית שר האנרגיה.

אסיפות מחאה

"כל תוכנית שתגרום לפיטורי עובדים, או לפגיעה במעמדם ותנאי שכרם של עובדי חברות הדלק עם הפעלת תוכנית הרפורמה במשק הדלק ע"י השר משה שחל — תתקל בהתנגדותה של ההסתדרות" — הכריז אתמול מחזיק תיק חברות הדלק במועצת פועלי ת"א־יפו, חיים סרור (מפ"ם), בכנס של מאות עובדים המועסקים בחברות הדלק, שהפסיקו עבודתם לשלוש שעות והתכנסו לאסיפת מחאה בבית ברנר בת"א.

הגנת מ.פ. ת"א

מרדכי נוריבייץ — יו"ר האיגוד המקצועי במועצת פועלי ת"א־יפו, אמר למאות המתכנסים כי מועצת פועלי ת"א, שהיא הגדולה במועצות הפועלים בארץ, מביעה הזדהות עם העובדים ומתייצבת מאחוריהם במאבק נגד פגיעה אפשרית בהם. יחד עם זאת ציין כי האיגוד המקצועי אינו פוסל את תוכנית הרפורמה במשק הדלק — זאת בתנאי ששר האנרגיה יעמוד בדיבורו שלא לפגוע בציבור עובדי חברות הדלק.

פועל בניין נהרג בהתמוטטות גג

מאת כתבת "על המשמר"

פועל בניין בן 30 מדיר אל־באלה נהרג לאחר שהתמוטט גג בניין סמוך לבורסה ברמת־גן. במשך כמה שעות עסקו כבאים ואנשי משטרה ומד"א כדי לנסות ולחלץ אותו. סמוך לשעה 5.30 אחה"צ נמצאה גופתו מתחת להריסות הגג שהתמוטט.

כבאי החילוץ איתרו את המקום שבו היתה לכודה הגופה. 50 אנשי הג"א וכוחות משטרה הצליחו להרים את הגג בעזרת מנופי ענק ולחלץ את גופת הפועל. צוות מד"א ניסה להגיש לו עזרה ראשונה, ואולם לא נותר להם אלא לקבוע את מותו.

ועדת הכספים קיבלה עמדת צבן שלא לפגוע לפי שעה בפטורים לעיוורים

מאת כתבנו בכנסת

ועדת הכספים קיבלה פה־אחד את הצעתו של ח"כ יאיר צבן ממפ"ם לפנות לשר האוצר בתביעה, כי עד שוועדת שישינסקי הבודקת את נושא הפטורים ממס־הכנסה לא תשלים עבודתה, לא יפגעו בפטורים שעיוורים וכבדי־ראייה על סף עיוורון נהנו מהם עד־כה.

נציב מס ההכנסה הודיע לפני זמן־מה על החלטתו לצמצם פטורים אלו על בסיס המלצת היועץ המשפטי לממשלה.

שיא במספר העולים מבריה"מ

249 עולים מבריה"מ הגיעו לישראל בחודש יולי, זהו מספר שיא של עולים שהגיעו בחודש אחד ארצה מבריה"מ במשך השנים האחרונות. בחודש יולי יצאו מבריה"מ 744 יהודים. מאז תחילת השנה עלו לישראל 1056 יהודים מבריה"מ.

אחוז הנושרים מקרב יהודי בריה"מ בחודש יולי היה 66 אחוז בלבד. (עשית)

שמיר: הדרך לשחרור שבויינו — ארוכה וקשה

מאת אבי בניהו
כתבנו הצבאי

"הדרך לשחרור שבויינו בלבנון היא ארוכה וקשה. בכל הנוגע לשבויים הללו, טרם הצלחנו להשיג את שחרורם ואנו ממשיכים לנסות בכל מיני דרכים. אני מקווה שיום אחד נצליח ונחזיר אותם הביתה", כך אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר בתום ביקור שערך בצה"ל.

מתאם הפעולות של משרד הבטחון בלבנון, אורי לובראני, אמר אמש בתוכנית "מפגש" בטלוויזיה בערבית, כי 3 שבויים ו־4 נעדרים ישראלים נמצאים בידיים עויינות בלבנון, ואנחנו מחפשים כל דרך להביא לידיעת המחזיקים בהם, כי נעשה כל מה שאפשר כדי להחזיר אותם לישראל, ואנו רוצים להבהיר שלא נשקוט כל עוד השבויים יהיו מחוץ לגבולות המדינה.

"אמל" ו"חיזבאללה" אחראים

לובראני נשאל, אם יש בידי ישראל מידע כלשהו על גורלו של הנווט הישראלי והשבויים האחרים. הוא השיב, כי לגבי הנווט מסתמכת ישראל על הודעתו של ראש תנועת "אמל", השר נביה ברי, שהנווט נמצא ברשות תנועתו. לובראני הדגיש שישראל רואה את נביה ברי ותנועתו אחראים לשלומו, רווחתו ובטחונו של הנווט. אנו מניחים ששני השבויים האחרים נמצאים בידי חיזבאללה, ובאותה מידה אנו רואים ארגון זה אחראי לשלומם ובטחונם. באשר לנעדרים, איננו יודעים הרבה ויש לחפש כל דרך כדי לדעת את מקום הימצאם.

לשאלה בעניין הפרסומים בכלי התקשורת הלבנוניים, שחיל הים מטיל הסגר ימי על נמל עוזאי שבשליטת "אמל", ענה לובראני שלא ידוע לו על הסגר כזה. אך מצד שני יש בהחלט רצון להפגין את הנחישות של ישראל בכל מה שקשור למאמציה לשחרר את השבויים. "אני מקווה שלא יהיה צורך בלחץ כזה", אמר לובראני. (עתים)

ביתנו שרוי באבל
חברנו
אריה בר
איננו
הלוויה תצא מבית הבנים היום
יום ששי, 31.7.87, בשעה 13.00
המשפחה
וקיבוץ גת

אנו מודיעים בצער רב
על פטירתו של בעלי, אבי וסבנו היקר
אהרון פולצ'ק
ההלוויה תתקיים היום, יום ו' 31.7.87 בשעה 12.00
בבית־הקברות סגולה בפתח־תקוה
המשפחה האבלה

במלאת שנה לפטירתה של חברתנו
טובה גור ז"ל
נעלה לקברה להתייחד עם זכרה
ביום ראשון 2.8.87 בשעה 16.00
קיבוץ דליה

ההסתדרות הכללית
של העובדים בארץ ישראל
מזכירות הוועד הפועל

ישיבת הועד הפועל של ההסתדרות הכללית תתקיים ביום א' 2.8.87 ז' באב תשמ"ז, בשעה 10.00 בבוקר, באולם הישיבות של הוועד הפועל קומה 7.

חברי הועד הפועל והסגנים מוזמנים.
בסדר היום:
א. מושב ראשון: המו"מ לחתימת הסכם עבודה לעובדי השרות הציבורי.
ב. מושב שני: דיון בנושא הפעילות הבינלאומית של הוועד הפועל.
ג. שונות.

במושב השני של ישיבת הועד הפועל ישתתף מזכ"ל הקונפדרציה הבינלאומית של האיגודים המקצועיים החופשיים, גון ונדרווקן, שיגיע ארצה במיוחד לצורך ישיבה זו.

"המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2. Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121, טל' 3—233161, המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: רח' סבונר 17, טל' 673673, המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

<u>בעקבות קבלת תיקון לחוק</u>

ח"כ צבן יתבע להוציא שומות רטרואקטיביות לישראלים שמצאו מקלט־מס בשטחים

מאת כתבנו בכנסת

ח"כ יאיר צבן ממפ"ם יתבע להחיל באורח רטרואקטיבי את הסעיף החדש בפקודת מס ההכנסה, שהתקבל אתמול בוועדת הכספים, במסגרת תיקון מספר 74 לפקודה. לפיו, תחול פקודת מס־הכנסה על הפעילויות הכלכליות של ישראלים בשטחים המוחזקים.

מבקר המדינה מתח ביקורת חריפה על ניצול לרעה של העדר חקיקה בנידון על ידי חברות ישראליות הרשומות ברמאללה.

ח"כ צבן מתח ביקורת על־כך שחקיקה זו הוקפאה בוועדת הכספים במשך למעלה משנה בלחצם של אנשי התחיה וכמה מאנשי הליכוד.

ח"כ צבן אומר, כי אין שום הצדקה להשאיר בכיסיהם של ספקולנטים רווחים מופרזים שצברו תודות לחלמאותו של המימסד.

"200 מתאבדי חיזבאללה מוכנים להכות באירופה"

מאת ארנון יפה,
כתבנו בצרפת

פריז. — 200 "פצצות חיות" מ"חיזבאללה" מוכנות להכות באירופה — מסר אתמול "פרנסואר" בכותרת ראשית, בשעה שהכוח הימי — נושאת המטוסים, שתי אניות טילים, 3000 חיילים — הפליג אל עבר המפרץ הפרסי.

השירותים הצרפתיים גילו בחקירת רשת הטירור השיעית שהפעיל ואחיד גורדג'י, מספר 2 בשגרירות איראן, כי לפחות 200 מתאבדי "חיזבאללה" המאורגנים בקבוצות טרור רדומות באירופה, מוכנים לפקודה להתעורר, ולזרוע הרס.

ראש הממשלה האיראני מיר מסאווי איים על צרפת, ארה"ב ובריטניה בהפעלת "נשק סודי" שעדיין לא טעמו ממנו — "נשק המהפכה האיסלאמי". הצרפתים פירשו את האיום ככוונה לפצצות החיות.

שר ההגנה הצרפתי אנדריי ז'ירו ושר החוץ ריימון, יצאו בדחיפות לוושינגטון לשיחות תיאום על פעולה משותפת להרתעת האיראנים מכל תוקפנות.

כשעה אחרי הפלגת נושאת המטוסים "קלמנסו", נחתו על סיפונה 40 מטוסי קרב והתקפה. הכוח הימי הפליג באווירת התרגשות לאומית, כאילו הוא יוצא למלחמה. העיתונים לא מוציאים מכלל אפשרות, שצרפת מכינה פעולה צבאית נגד מטרות באיראן או בדרך מהלומה־אווירית על בסיסי "חיזבאללה" כגמול על רצח הצרפתי במטוס החטוף בז'נווה.

"להמונד" כתב, כי "נושאת המטוסים מוכנה להלום על פי פקודה לכל מטרה אך היא גם נשק דיפלומטי". לפי "לה מאטן", שני ראשי השילטון הצרפתי חלוקים למי מהם מקנה החוקה סמכות לתת פקודה לפתוח באש. הנשיא מיטראן הבהיר לראש הממשלה שיראק, כי הכוח הימי נתון תחת פקודתו הישירה. כל פתיחה באש או פעולה, זקוקה לאישורו. אך הממשלה הזמנית עדיין מקווה להשיג הסדר עם האייטולות, בטרם יגיע הכוח אל יעדו בשער המיפרץ הפרסי, תוך 15 יום.

מדיניות הכוח כבר נשאה פרי חלקי. האייאטולות מציעים שיחרור שני בני ערובה צרפתיים ממרתפי "חיזבאללה" בביירות, תמורת החזרת וואיד גורדג'י לאיראן. "נובל אובזרווטור" גילה, כי ראש הממשלה שיראק ניסה לשכנע את הנשיא מיטראן להסכים לעיסקה כזו, אך מיטראן סירב בתוקף. הוא תובע שיחרור כל חמשת בני הערובה הצרפתים בעד גורדג'י. מיטראן סבור, כי הצעת האייטולות לשחרר שני בני ערובה בלבד, משמעותה המשך הסחטנות. הוא הביע התנגדות לעיסקות עם האייטולות אחרי שהוליכו שולל את צרפת במשך שנה.

<u>"ממשלת האברכים" יוצאת לדרך</u>

ראש ממשלתה הצעיר של איטליה איש 16 משרדים בבני גילו

מאת אהרון גיר,
כתב "על המשמר" באיטליה

רומא. — "גנרל אוגוסט" הוא ששם קץ למשבר הממשלתי האיטלקי הארוך הנמשך זה כחודש וחצי. לולא ציורתם של המנהיגים הפוליטיים ו־1000 הצירים והסנטורים של הפר־למנט האיטלקי לחופשת חודש אוגוסט, לא היו מפסיקים קראקסי ודה־מיטה את הקינ־טורים שלהם על אופי הממשלה, שקמה לבסוף ללא סימן טוב וללא מזל טוב.

את הממשלה החדשה, בראשות הדמו־נוצרי ג'ובאני גוריה, מכנים כאן "ממשלת האברכים" לא רק בגלל גילו הצעיר של מי שעומד בראשה (44), אלא גם בגלל צעירים רבים חדשים שנכנסו לקבינט — 16 בסך הכל.

חלוקת התיקים היא שווה בשווה בין "האיזור החילוני" (סוציאליס־טים, סוציאל־דמוקרטים, רפובליקנים וליבראלים), שהקובע בו הוא בטינו קראקסי, לבין "האיזור הדמו־נוצרי", אם כי לראשו כוח אלקטורלי של 20% בלבד ולשני — 35%. 15 תיקים לכל "אזור".

על "האברכים" הדמו־נוצרים בקבינט שמים עין 3 "הסוסים הגיזעיים" הדמו־נוצרים: שר החוץ ג'יוליו אנדראוטי שמאחוריו 30 שנות ישיבה בממשלות לאין סוף, אמיליו קולומבו — שר התקציב עם 26 שנות נסיון ואמינטורה פנפאני, שר הפנים בן ה־76, שעמד כבר שש פעמים בראש ממשלות איטלקיות שונות בעבר.

מספר התיקים בקבינט החדש גדל מ־28 ל־30. 2 המשרדים החדשים הם: "משרד לעניינים מיוחדים", שלא ברור עדיין במה יטפל (כנראה בבעיות הקשישים, המשפחה ועוד...) ו"משרד לבעיות האזורים העירוניים". בראש המשרד הראשון עומדת אשה דמו־נוצרית צעירה ויפהפיה רוזה ג'רבולינו, ובראש המשרד לבעיות עירוניות עומד הסוציאליסט טונגולי, ראש העיר מילאנו לשעבר, שהוא אגב ידיד וותיק של מפ"ם ושל השומר הצעיר במילאנו.

הקאתולים רצו להקים עוד משרד לענייני האשה, אולם התנגדו לכך הסוציאליסטים וכן הקומוניסטים וארגוני הנשים השמאליים, בטענה שבעיית האישה "עוברת על פני כל המשרדים" ואין לסגור אותה בגטו מיוחד.

ברלב: העמדתי את חדד בפני ברירה: לפרוש או לעמוד לדין

המפכ"ל: ח"כים מתקשרים אלי ומייעצים לי מי לחקור ומי לשחרר... □ גונן: חדד משקר כאן, הוא אינו מסוגל לומר מלה אמת □ חדד: בסוף אוכיח שאני צודק □ קראוס: מנסים להשתמש במשטרה לניגוח פוליטי

מאת ענת אבניאלי
כתבת עתי"ם

ויכוח קולני וחילופי האשמות בין ראש היחידה לחקירות הונאה במשטרה, יורם גונן, לראש המחוז הצפוני בדימוס, רחמים חדד, ובין חברי כנסת שונים, היו אתמול בישיבה של ועדת הפנים של הכנסת, שהתכנסה אתמול בת"א כדי להמשיך בדיון על עבודת המשטרה.

מפכ"ל המשטרה, רב־ניצב דוד קראוס סיפר, שיש אנשי ציבור וח"כים מסויימים אשר מתקשרים אליו בכל שעות היום והלילה למשרדו ולביתו, ומנסים להתערב בחקירות המשטרה. הם מנסים להורות לו את מי לעצור ואת מי לשחרר, את מי לחקור ואת מי לא.

רב־ניצב קראוס ציין, שבתקופה האחרונה יש נסיון להשתמש במשטרה ככלי ניגוח פוליטי. בנוסף, מנסים לייחס למשטרה כוונות פוליטיות.

מפכ"ל המשטרה נתן גיבוי מלא ליורם גונן, באומרו שהוא קצין מקצועי טוב, אשר עושה את עבודתו ללא משוא פנים. כל הכפופים לו מוכשרים וממלאים את עבודתם נאמנה כשליחות.

בהתייחסו להאשמות שהטיח חדד בגונן בישיבות הקודמות של הוועדה, אמר המפכ"ל, שהוא אינו אומר היום בפני הוועדה את כל מה שהוא היה רוצה ויכול לומר, כדי לא להכפיש את שמו של חדד יותר מדי.

בהקשר זה אמר רב־ניצב קראוס, שהאשימו אותו בקיום קשרים עם שר המשטרה חיים בר־לב כך, שהשר מנחה את המשטרה את מי לחקור ואת מי לא. המפכ"ל הכריז, שהוא רק מדווח לשר כמי שחובתו לדווח לממונה עליו, כשעה שהשר אינו מתערב בעבודת המשטרה.

כאשר ביקש ח"כ דב שילנסקי מהמפכ"ל להמציא לו רשימה של ח"כים שהפעילו עליו לחצים, השיב לו המפכ"ל שאינו מעביר שום רשימה בשלב זה, ולא נימק מדוע.

כאשר העיר ח"כ נחמיאס שכל הדיבורים בוועדת הפנים נועדו להפחיד את המפכ"ל ואת גונן, כדי שיפסיקו לערוך חקירות בעלות אופי פוליטי, השיב לו ח"כ בני שליטא: "דברי התנופה שלך לא יעמדו לך. במשטרה יש מספיק ישרים ומנהולים כדי לפתוח בחקירה נגדך ולהפליל אותך". השיב ח"כ נחמיאס לעמיתו שליטא: "מי שיש לו חמאה על הראש לא יוצא לשמש".

התקף־לב

תנ"צ יורם גונן החל את דבריו בהביעו את תחושתו, שלא הצדיק הבוהה את חברי ועדת הפנים שצריכים לדון בנושא זה אלא שיקולים אורים. הוא טען, שבכל דבריו של חדד בפני הוועדה לא נאמרה מילה אחת של אמת. עוד אמר, שבניגוד לבית משפט, לוועדת הפנים אין סמכויות זהות, מה שמאפשר לאנשים המופיעים בפניה, כגון חדד, לשקר מבלי להענש. בפנותו לחדד אמר: "התכוונת להטיח כי פצצה של רפש — בסוף היא תיפול על הראש שלך".

עוד טען גונן, שהליכוד מתנכל לו, כהביאו דוגמאות מכותרות עתונים שאסף. "מנסים לעשות לי רצח אופי, טרור, הפחדה ואיומים", אמר גונן והוסיף: "קודמי בתפקיד קיבל התקף לב בגלל הלחצים. אף אחד לא יסכים בעתיד לקבל את תפקיד ראש היחידה לחקירות הונאה".

גונן גרס בפני חברי הוועדה, שחדד לא פרש מן המשטרה אלא הורחק ממנה. השיב חדד: "גם אם יגידו שאמי זונה אני אלך עם האמת שלי — מראש ידעתי שינסו לעשות לי את זה". חדד טען, ש"גונן שיקר, בידה ראיות, ובמקום לדבר עכשיו על עובדות הוא מנסה שוב ושוב להכפיש את שמי, כשכל דבריו בוועדה — שקר וכזב". השיב גונן: "האיש הזה אינו מסוגל להגיד מילה אחת של אמת, ואיני מבין איך הוא היה בכלל מפקד המחוז הצפוני. פעם אמר חדד לאשתי: "אני פלח תקמתי תרדוף אחרי בעלך מאה שנה"".

השר: נתתי לו ברירה

השר בר־לב העניק גיבוי מלא לגונן ואמר שידוע לו כאלו לחצים הוא עובר. הוא סיפר, שקרא בזמנו לחדד והודיע לו שיש נגדו חומר פלילי. במצב כזה איפשר לו לבחור בין פרישה מרצונו, או לעמוד לדין פלילי. חדד בחר לפרוש מרצונו.

סיכם חדד את הישיבה: "ניסו להשמיץ אותי ולהכפיש את שמי בלי לעסוק בעובדות. לא ניתנו כאן תשובות לענין, ובסוף אני אוכיח שאני צודק".

הישיבה התקיימה בבניין הס־תדרות המורים בת"א, בנוכחות עתונאים. (עתים)

הקיבוץ שלח אותי לצנחנים

"אני מרוצה מבית חרושת' הגדול הזה ומעורר ביותר מהרמה של בני הנוער המתגייסים. זהו היסוד שלנו המאפשר לנו לחיות בבטחון" דברי רה"מ יצחק שמיר בתום ביקור שערך אתמול בצה"ל. מלווה בראש אכ"א, אלוף מתן וילנאי, סייר אתמול ראש הממשלה בבסיס הקליטה והמיון של צה"ל. הוא ביקר אצל מתגייסים טריים העוברים גיבוש לחטיבת הצנחנים, צפה בהליכי מיון ושמע סקירות על מגמות בקרב הנוער המתגייס.

בשטח אימונים סמוך לבסיס פוגש יצחק שמיר את מתגייסי מחזור אוגוסט שהתנדבו לצנחנים. רבע מכלל הבנים המתגייסים לצה"ל מבקשים לשרת בצנחנים. רק אחד מכל ארבעה נבחנים עובר את המבדקים. מחזור אוגוסט נחשב למחזור של נוער עילית.

שמיר צופה בחיילים שהאימון שלהם נפל בדיוק על הימים החמים. מיוזעים ומתנשפים הם סוחבים אלונקות, עוברים מכשולים ובונים אוהל תחת עינו הפקוחה של המפקד הבוחן את הכושר והאמינות.

"למה רצית לשרת בצנחנים?" שואל ראש הממשלה חייל טרי. "הקיבוץ שלח אותי לצנחנים" עונה הנער. "ומה פירושו?" מתעניין יצחק שמיר, והחייל משיב: "רצו שאני אשרת ביחידה קרבית והקיבוץ עודד אותי לזה".

שמיר: "נו, ואתה כועס עליהם?" "דווקא לא. זה לא רע בכלל. כעת אני בין החבר'ה הטובים".

ראש הממשלה סייר גם בין ביתני החילות המתחרים על ליבו של הנוער המתגייס, הנדסה, שריון, נ"מ וחיל רגלים. שלוש שעות של התרוממות הנפש חום הלב ובחזרה לקרחת הפוליטית הבוערת.

כתב: אבי בניהו (תצלום: טל יודקוביץ / דובר צה"ל)

גורן: ישראל תאפשר ל"מפלגה" פרו־ירדנית לפעול בשטחים

מאת פנחס ענברי
כתב "על המשמר"

ישראל תאפשר למעין מפ־לגה פרו־ירדנית לפעול בשט־חים, כך השתמע מדברי מתאם הפעולות בשטחים שמואל גורן בהשיבו על שאלה בעניין זה במסיבת עתונאים שכינס אתמול בתל־אביב. הוא אמר כי ישראל אינה מרשה למפלגות פוליטיות במובן המקובל לפעול בשטחים, אבל אם יקום גוף שנהיה משוכנעים שאין עומדים מאחוריו גורמים טרו־ריסטיים תרשה ישראל את פעילותו.

המתאם נשאל לגבי נכונות הידיעות שתומכי ירדן בשטחים מבקשים להתארגן במסגרת פולי־טית ומה עמדת ישראל בעניין זה. את הידיעה פירסם "על המשמר" לפני כשבועיים ופירסום הידיעה גרם לקבוצה הפרו־ירדנית לדחות את ההודעה הרישמית על הקמת הגוף הפוליטי.

בעניין המכללות האוניברסי־טאיות שתומכי ירדן מבקשים להקים בשטחים אמר שמואל גורן, כי אם אינטרסים ישראליים לא ייפגעו נאשר את הבקשות בעניין זה. כתבנו אומר כי הגורמים המבקשים להקים את המפלגה הפרו־ירדנית הם אלה אשר הגישו את הבקשות להקים את המכללות, שנועדו לדחוק את האוניברסיטאות הנוטות אחר אש"ף. עוד נודע לכתבנו כי ישראל הקפיאה את הצו המיוחד המקנה לה זכות להתערב בנעשה באוניברסיטאות. סביב הצו הזה התפתח עימות בין ישראל לבין האוניברסיטאות בעבר.

לדברי המתאם גורן חלה רגיעה יחסית בפעולות טרור בשבועות האחרונים בשטחים. הוא מייחס רגיעה יחסית זו לפעילות מנע של כוחות הבטחון ולהפסקת הלימודים באוניברסיטאות בשטחים, כתוצאה מסגירה על פי צו וכן בשל חופשת הקיץ.

אפריקה אישרה מחדש תמיכתה בעניין הפלשתיני

אדיס־אבבה. — אפריקה אישרה מחדש את תמיכתה בעניין הפלשתיני ותביעתה לכינוס ועידת שלום בינלאומית על המזה"ת, — בוועידת הפסגה השנתית של הארגון לאחדות אפריקה. ההחלטה בעניין פלשתין "מוקיעה את הברית בין ישראל ודרום אפריקה ומאשרת מחדש את זכויות הבלתי־ניתנות לעירעור של העם הפלשתיני לשוב למולדתו ולהשיב לעצמו את נכסיו בפלשתין".

המשכים

שמיר יוצר "מומנטום"

(סוף מעמוד ראשון)

המשולש בקהיר, היא ברוח הצעתו ל"מיני ועידה" שתבוא במקום הוועידה הבין־לאומית. הצעת ה"מיני ועידה" נשללה הן על־ידי ד"ר מגיד, שאמר שהיא "נון סטארטר" (שאין בה כדי להביא לתוזזה), והן על־ידי הנשיא מובארק עצמו. מצרים סבורה, כי רק כינוס ועידה בין־לאומית עד סוף השנה יכול לתת תנופה לתהליך המדיני.

תפקיד למצרים

באיגרתו כתב ראש־הממשלה, כי "מצרים יכולה למלא תפקיד חשוב ביותר על־ידי כך שתשפיע על ממשלת ירדן לבוא אל שולחן המו"מ". שמיר ציין, כי מצרים יכולה — בתמיכת ישראל ובמידת הצורך בתמיכת ארה"ב — לספק לירדן את הלגיטימציה הבין־לאומית שאותה היא מבקשת.

"לעומת זאת בריה"מ ואש"ף לא יספקו למו"מ שום תמיכה או לגיטימציה ויקרה ההפך הגמור, שכן מטרות בריה"מ ואש"ף אינן עולות בקנה אחד עם האינטרסים של השלום והיציבות באזורנו", כתב ראש הממשלה.

שמיר חזר באיגרתו על התנגדותו לרעיון הוועידה הבין־לאומית ש"איננו בא בחשבון", וקרא "לעשות כל מאמץ לפתוח לאלתר במו"מ ישיר בין ישראל למשלחת ירדנית־פלשתינית בהשתתפות מצרים וארה"ב".

אני קורא לך

באיגרתו עמד שמיר גם על הצורך להדק את היחסים הבילטראליים בין ישראל ומצרים. הוא סיים באורח דרמטי, בהזכירו לנשיא מובארק, כי "אנו מתקרבים ליום השנה העשירי לביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים". מאורע זה, כתב שמיר, קבע את מעמדה של מצרים כחלוץ אמיץ בתהליך עשיית השלום.

"אני קורא לך לשמור ולפתח את הדרך שבה התחלנו לפני 10 שנים על־ידי העמקת היחסים הבילטראליים ועל־ידי כך שנעשה יחדיו מאמץ מחודש להמשיך בתהליך השלום. אני משוכנע היום כבעבר, שכאשר אתה, המלך חוסיין ואנחנו, נשב יחדיו ליד שולחן הדיונים, נמצא פתרונות ונשיג הסכם. מה שאנו מסוגלים לעשות יחדיו במאמץ כן לשלום, איש איננו יכול לעשות עבורנו", כתב שמיר.

האיגרת הועברה לשגריר ישראל בקהיר לא באמצעות משרד החוץ ותוכנה לא היה ידוע ללשכת שר החוץ.

פחתה להיטות

(סוף מעמוד ראשון)

ורובינשטיין הוחלט כי ההכרעה לגבי הגשת החוק לפיזור הכנסת תיפול ביום שני הקרוב.

ח"כ גרנות אמר אמש לכתבנו, כי בפגישה עם פרס הובהר כי תמיכת מפ"ם, ר"ץ ושינוי בהקדמת הבחירות תהיה מותנית בכך שלא תהיה שום פנייה למפלגות הדתיות תמורת תמיכתן בהקדמת הבחירות. וכי לא יהיה שום מגע ישיר או עקיף, או בדרך כלשהי, עם ח"כ כהנא.

גרנות: חוק השבות – חוק יסוד

בפגישה שנערכה שלשום עם פרס הציע ח"כ גרנות שמפלגת העבודה תתמוך בהצעת החוק שלו להפוך את חוק השבות לחוק יסוד, אשר מחייב רוב מיוחד, של שני שלישים, כדי לשנותו או להכניס בו תיקונים. ח"כ גרנות הדגיש כי הדבר מוצדק מבחינת מעמדו הציוני היהודי של החוק, אך הוא גם ימנע כל סחר־מכר ואיומים של המפלגות הדתיות בעתיד. שמעון פרס השיב כי הרעיון מצוין, והוחלט כי הגשתה של ההצעה תתואם בין שתי המפלגות.

ההערכה: יש רוב

בישיבת לשכת המפלגה העבודה אתמול הבהיר פרס לשאלת אחד החברים כי אם יוחלט על הקדמת הבחירות יובא הדבר למוסדות המפלגה. הוא דיווח על הפגישה עם נציגי מפ"ם, ר"ץ ושינוי ואמר כי נבדקו בה כל האפשרויות וההערכה היא כי יש רוב להקדמת הבחירות, בלי לעשות ויתורים לדתיים, אך צריך לשקול אם יש לעשות זאת עכשיו, כלומר ביום רביעי הקרוב. פרס הדגיש כי היה מעדיף להגיע להסכם בכנסת עם הליכוד, אם לגבי המשך תהליך השלום, או באשר להקדמת הבחירות.

ברעם: לא יזמנו דבר

מזכ"ל מפלגת העבודה אמר בפתח ישיבת מרכז המפלגה, שדנה במשבר בחקלאות ובמושבים, כי אין למפלגת העבודה שום סיבה למסור כל הודעה. הוא חזר על כך כי המפלגה לא יזמה שום מהלך וכי היוזמה של ח"כ יעקב יוסף היתה עצמאית. בהתייחסו לאפשרות של הגשת הצעת החוק לפיזור הכנסת בשבוע הבא אמר כי גם אם יתקבל החוק בקריאה ראשונה, הרי הוא יעבור לוועדת החוקה ועלול להתעכב שם זמן רב.

בליכוד העריכו אתמול כי מפלגת העבודה לא תתמוך בסופו של דבר בהצעת חוק לפיזור הכנסת בשבוע הבא. דוברים שונים של הליכוד, וכן מקורבים של רה"מ אמרו בצורה בוטה, כי מעתה ואילך, ינקוט רה"מ עמדה נוקשה נגד שרי העבודה. היו אף רמזים כי רה"מ עלול לפטר את אחד השרים של מפלגת העבודה על עילה כלשהי שתינתן לו.

מסוק אמריקני התרסק במפרץ

וושינגטון. — מסוק של הצי האמריקני, שהיה בטיסה שגרתית מעל המפרץ הפרסי, התרסק אמש. אחד מאנשי צוותו נהרג ושלושה נעדרים.

הפנטגון מסר, כי חמישה אנשים אחרים שהיו במסוק הצליחו להנצל.

המסוק ניסה לנחות על סיפונה של אניית הפיקוד "לסל", כאשר התרסק. (אי. פי.)

שר־החקלאות אישר ההסכם עם בית־ג'אן

מאת יוסף גלילי, כתב "על המשמר"

שר החקלאות אריק נחמקין אישר אתמול את ההסכם עם נציגי בית ג'אן, לגבי עיבוד שטחי הקרקעות שלהם בשמורת הטבע בהר מירון.

לאחר דיונים שנמשכו חודשים מספר בין נציגי רשות שמורות הטבע, אנשי משרד החקלאות ונציגי בית ג'אן, הוסכם על נהלים שיאפשרו את עיבוד שטחי הקרקע הפרטיים של חקלאי בית ג'אן הנמצאים בתחום השמורה, מבלי לפגוע בערכי הטבע שבשמורה. כתב עתי"ם מציין, כי מדובר בשטחי קרקע פרטיים בהיקף של 13 אלף דונם ומעלה.

ההסכם שאושר ע"י שר החקלאות נתקבל על דעת כל הגורמים הנוגעים בדבר. הוא יאפשר הכשרת שטחים במקרה הצורך או חילופי קרקע, בתנאי שלא יפגעו שטחי השמורה.

צבי אלון, עוזר שר החקלאות, שמסר על כך, הבהיר כי שורש הבעייה נעוץ בעובדה, שכל שטחי החקלאות של תושבי בית ג'אן נכללים בתוך שמורת טבע ולכן היה צריך למצוא את שביל הזהב כדי לאפשר חיים סדירים של יישוב חקלאי שלם בתוך שמורת הטבע. ואכן, אמר, יש לברך על ההסכמה הכללית שהושגה ולקוות שבכך תפתח הדרך להחזרת שיתוף הפעולה וההבנה בין תושבי הכפר לבין אנשי שמורות הטבע והמדינה.

ג'ון או איוואן

דמיאניוק סתר את עצמו כמעט לכל אורך עדותו

ירושלים. — סתירות רבות נתגלו אתמול בגירסתו של הנאשם איוואן דמיאניוק בחקירתו הנגדית על ידי פרקליט המדינה יונה בלטמן והתובע מיכאל שקד, הן בקשר להעסקתו במחנה השבויים בפולין והן בקשר לחייו בארה"ב וקשריו עם אמו באוקראינה.

פרקליט המדינה יונה בלטמן הציג בפני הנאשם שלוש גירסאות שלו בעדויות בארה"ב בתאריכים שונים, בהם מסר פרטים על העסקתו במחנות השבויים הגרמניים לאחר נפילתו בשבי, לפי גירסתו, בחצי האי קרים.

בלטמן: בדצמבר 1979 נחקרת על ידי התובע ציפלונה בארה"ב, הוא שאל אותך מה עשית בשבי ואמרת כי בנית צריפים.

העד: כן, במחנה בפולין בניתי צריפים. קודם ברוסיה העסיקו אותי במסילות ברזל.

שאלה: שאלו אותך אם בפולין עשית דברים נוספים.

העד: באנו לחולם. לא היה לנו מקום לישון, ישנו על הקרקע. אחר כך בנינו צריף ואני גרתי בו.

התובע: זאת אמרת עוד ב־10 באפריל 1978, כעבור שנה וחצי נתבקשת להשיב על שאלות, הלכת לעורך הדין שלך ומילאת שאלון אצלו בדצמבר 1979 וחזרת על אותה תשובה.

העד אישר שאמנם כך היה והשופט שאל אותו: שכחת אצל החוקר ציפלונה את שם המחנה שהוא כל כך חשוב בגירסה שלך.

העד השיב כי ציפלונה חקר אותו בגסות וזרק אותו מן המשרד שלו. בלטמן שאל את העד אם לא הטרידה אותו העובדה שהוא לא פירט את כל העבודות שלו במחנה השבויים.

העד: מה שהטריד אותי שאמרו לי כי הייתי בטרבלינקה וסוביבור.

בלטמן: גם במשרד עורך הדין שלך לא הוספת שום עבודה נוספת אחרות על בניית הצריפים. העד אישר זאת.

מכרות כבול בטרווניקי

בלטמן מזכיר לעד כי ב־4 במרס 1981 הוא הופיע בפני השופט באטיסטי במשפט בו נדונה שאלת שלילת האזרחות האמריקנית שלו. התובע ציטט מן הדברים שאמר הנאשם בפני השופט: מה עשית בחולם? תשובתו היתה: חפרתי מחפורות, סחבתי ארגים של מסילות ברזל. עוד נשאל אם עשה עבודה נוספת שם. דמיאניוק השיב כי התחיל לבנות

מסירים את כבליו של דמיאניוק לפני הכניסה לביהמ"ש (תצלום: רחמים ישראלי)

צריפים. כאן ציטט יונה בלטמן בהדגשה מאותה עדות בה נשאל דמיאניוק אם עשה עבודה נוספת כלשהי מחוץ לזה, והוא השיב בשלילה. הוא הוסיף כי הכניסו אותו לקבוצה שתפקידה היה לנקות את המחנה. העד מאשר את הדברים האלה. כאן שאל פרקליט המדינה: אתמול העדת כאן במשפט שעבדת בחולם בפרך בכריית כבול, בתנאים איומים ונוראים. יתר על כן, אמרת כי עסקת בעבודה זו 10 חודשים, כמעט כל התקופה שהיית במחנה. וכאשר נשאלת אצל השופט באטיסטי מה עשית עוד, אתה מציין רק עבודות נקיון. איך אתה מסביר זאת?

אב בית הדין השופט דב לוין: לא אמרת לשופט באטיסטי שעבדת בכריית כבול. למה? העד השיב, כי הוא כן הזכיר זאת אבל לא באותה הזדמנות, אלא בתצהירים ובעדויות במקומות אחרים. העד פנה בבקשה לתובע ולשופטים כי יביאו בחשבון שאדם תחת לחץ רב כמוהו לא יכול תמיד לומר את כל מה שעבר עליו. אולם הפרקליט בלטמן איננו מרפה מן העד ושואל אותו האם נכון שידוע לך על קיומם של מכרות כבול ועבודה בהם, משום שעל יד טרווניקי יש מכרה כבול?

תשובה: לא.

שאלה: אין שם מכרה?

תשובה: אני לא ראיתי.

בלטמן שאל את העד אם נכון הדבר שבפעם הראשונה שהוא בכלל הזכיר עבודה בכבול היתה כאשר הובא לארץ ונחקר כאן.

העד חזר וטען כי העיר כבר קודם על כך בארה"ב, אבל איננו זוכר בפני איזה שופט. "אבל אני כן אמרתי" הוא טען.

על פי מיסמך טרווניקי "צמח" דמיאניוק ב־2 ס"מ...

במהלך ישיבת אחר הצהרים עלתה שאלת גובהו של הנאשם. בתשובה לשאלת סניגורו ג'ון גיל, אמר הנאשם כי גובהו בעת שהתגייס היה 1.82 מטר ואילו היום ירד גובהו ל־1.80 מטר. הוא הסביר זאת בכך, שעם ההזדקנות יורד גובהו של האדם.

בהמשך החקירה התבלבל הנאשם ואמר אינטשים במקום סנטימטרים, ואז אמר לו התובע, שאם ההפרש היה 2 אינטשים, הרי גובהו בתחילה היה 1.85 ולא 1.82 מטר.

לאחר מכן הציג התובע בפני העד תעודות ומיסמכים שונים בהם מופיע הגובה של הנאשם במידות שונות מ־6 רגל ו־1 אינטש, שהם בערך 1.825 מטר, זאת בבקשה לאשרה לארה"ב, עד לגובה של 1.88 מטר, בטופס על תוצאות תצלום ריאות לבדיקת שחפת שנעשה ב־8 ביוני 1951 בגרמניה.

הנאשם צחק ואמר כי אין ספק שזו טעות. הוא אמר כי נמדד בכלא איילון, ושם היה גובהו 1.80 מטר וזהו גובהו היום.

בכך נפסקה החקירה בנושא זה, מבלי שהתובע יאמר לנאשם כי בתעודת טרווניקי מופיע הגובה של 1.75 מטר. (עתים)

כן מכונאי לא מכונאי

לאחר מכן נחקר העד על ידי התובע מיכאל שקד על צעדיו הראשונים בארה"ב ועבודתו במפעל המנועים של חברת "פורד" בקליבלנד. שקד גילה אצל הנאשם סתירה כאשר הוא אמר שהוא עבד באיזון מנועים ב"פורד" שנתיים.

שקד: אבל בחקירתך במשפט בקליבלנד אמרת כי עבדת באיזון מנועים מ־1952 עד 1958. כאן צריך לדבר אמת. זה קצת יותר משנתיים.

העד אמר כי הוא לא דייק בקליבלנד, הוא התכוון שעבד כמכונאי ולאו דווקא כמאזן מנועים.

לאחר מכן ניסה התובע למצוא סתירות בעדויותיו של הנאשם כאשר לקשריו עם אמו באוקראינה, כל זאת כדי להסביר מדוע הק.ג.ב. נטפל דווקא אליו והעליל עליו את העלילה הנוראה של השתתפותו במעשי הזוועה בטרבלינקה.

עו"ד שקד אמר לעד כי אכן הוא חיפש הסבר מדוע הק.ג.ב. התנפל עליו, איש שקט, שחי מעבודתו ביחד עם משפחתו בקליבלנד. התובע המשיך ואמר לעד כי גם נתן הסבר והוא, שהצרות החלו לאחר שאשתו ביקרה בברית המועצות בשנים 1964 ו־1966.

התובע: הסברת בארה"ב כי הסובייטים שילמו פנסיה לאמך לאחר שחשבו כי נהרגת. כאשר אשתך באה לברית המועצות ונפגשה עם אמך הלכה מיד להודיע לשלטונות כי אתה חי.

העד אישר את הדברים האלה.

הק.ג.ב. החליט להעניש

התובע המשיך: טענת כי הסובייטים ראו שרימית אותם. הם שילמו פנסיה לאמא שלך ואתה חי ואז הק.ג.ב. החליט להעניש אותך?

דמיאניוק אישר את הדברים האלה.

אולם לאחר מכן הציג התובע מיכאל שקד בפני הנאשם עדויות שלו בארה"ב לפיהן התקשר עם אמו ב־1952 או 1953. במהלך החקירה הסתבך העד בקשר לתאריך מתי התחיל להתקשר עם אמו. הוא אמר כי אמנם התקשר אליה קודם אבל היא לא ידעה קרוא וכתוב ולא ענתה לו. "היא התקשרה עם השלטונות והודיעה כי אני חי, רק לאחר שאשתי ביקרה אצלה" (ב־1964) — אמר דמיאניוק.

שקד: אבל אמרת באמריקה כי אמך הפסיקה את הפנסיה ב־1954.

דמיאניוק: אם זה כך כתוב שם אז זה מה שאמרתי.

הנאשם חזר בו לאחר מכן ואמר כי למעשה התחיל לשלוח חבילות ב־1958 ונסע בעניין זה במיוחד לניו־יורק עם אשתו.

התובע שקד: לא מדובר פה בחבילות, מדובר במכתבים: העדת שכתבת לאמך כבר קודם לכן. אמרת לשופט בארה"ב שאמא שלך שקיבלה פנסיה, הודיעה על כך מיד לשלטונות.

כאשר העד לא השיב אמר לו התובע שקד: אתה כאן נאשם. אתה צריך שיאמינו לך. אתה לא יכול להגיד כאן דברים הפוכים ממה שאמרת בבתי משפט באמריקה, אם אתה רוצה שיאמינו לך. (עתים)

קצינים בכירים ובהם האלוף מרדכי, מפקד פיקוד דרום, אתמול בישיבת הבוקר של משפט דמיאניוק (תצלום: רחמים ישראלי)

מוסף□שבת

עורכת: עדה סער עריכה: תמר משמר עיצוב גראפי: רחל דביר

צלילה חוזרת

כמו בסרט, כך בחיים. אם לוחם מוצא את מותו בים, כל היחידה עורכת צלילה חוזרת ■ אנשי הדממה עולים לכותרות לעתים נדירות, הפעם בעקבות מותו של המפקד

אבי בניהו

מותו הפתאומי של המפקד היפנה השבוע לזמן קצר את הזרקורים לעבר אחת מיחידות העילית של צה"ל — הקומנדו הימי. אחת לכמה שנים, לאחר פעולה נדירה שזוכה לפרסום, הם מגיחים מן הים אל הכותרות, לוחמים אלמונים, אנשי הדממה. כחלוף ימים אחדים הם שבים אל בין הגלים ונעלמים עד לסיפור הבא.

הרבה מאוד מיסתורין, הילה ודמיון אופפים את הקומנדו הימי של צה"ל. האויב והמחבלים יודעים הרבה יותר על המבצעים והמעללים שלהם מאשר אזרחי ישראל. מעט מאוד יחידות עילית צבאיות מסוגלות לעורר סקרנות כה רבה כמו הקומנדו הימי, המוכר יותר בכינוי "השייטת". לעיתים, מאחורי ההודעה הלקונית — "את הפעולה ביצעו חיילי יחידה נבחרת" — מסתתרים אותם בחורים צעירים וחסונים. את העיטורים, האותות, והצל"שים הם מקבלים בדרך־כלל בחשאי, ללא מצלמות טלוויזיה וללא כותרות בעיתונות. ויש שם הרבה מאוד צל"שים ועיטורים.

השבוע פקד אסון את היחידה הזאת. המפקד, אלוף־משנה אורי טאיץ, נפטר באופן פתאומי מדום לב. את מותו מצא בין גלי הים, שם גם התחנך, לחם ופיקד. דבר מותו היכה בהלם את לוחמי־פיקודיו, המורגלים אמנם במוות אבל לא כזה. ביום הפטירה ובלוויה שנערכה למחרת היו רובם שרויים בהלם. אל הבסיס הגיעו לוחמים רבים מן העבר, חברים של אורי טאיץ, כדי לנחם ולהתנחם. למחרת הלוויה כבר שבו אל השיגרה. ממש כמו בסרטו של הבמאי שמעון דותן "צלילה חוזרת", כך גם בחיים. על־פי מסורת הקומנדו הימי, אם מוצא לוחם את מותו בים, כל היחידה עורכת שם צלילה חוזרת, גם כדי לזכור ולהצדיע ללוחם שאיננו, אבל בעיקר, להשיב את הביטחון העצמי לאנשים.

הקומנדו הימי של צה"ל החל דרכו עוד בפלוגות הים של הפלמ"ח, במקביל להתפתחותו של הקומנדו הימי לאחר מלחמת העולם השניה. אז נועד בעיקר למשימות מודיעין. מ־1945 מטפחים כל ציי העולם את יחידות הקומנדו הימי שלהם, תוך שיפור שיטות הלחימה ופיתוח אמצעים חדשים ומתוחכמים. בישראל טיפח את הקומנדו הימי האלוף יוחאי בן־נון, לימים מפקד חיל־הים, שהלוחמה הימית הועידה בערה כאש בעצמותיו.

הדרגה לא משחקת

בספטמבר 1948 יצא איש צפרדע ישראלי בודד למשימה בנמל ביירות. האניה "איגריס" שעגנה שם בנמל זוהתה כאניה "גרילה" ששימשה בעבר כספינת הטיול של אדולף היטלר. בחיל־הים הישראלי חששו אז כי הספינה מוכשרת לשמש לצרכי מלחמה בשירותו של המלך המצרי פארוק ונתקבלה החלטה להשמידה. חבלן יחיד, שלמה הראל (לימים מפקד חיל הים וכיום מבקר מערכת הביטחון), נבחר למשימה. הוא יצא בחשאי לנמל ביירות והשמיד את ספינת השעשועים של ה"פיהרר".

בדצמבר 48 עשו דרכם בים בלילה חשוך שתי סירות גומי ובהן אנשי הקומנדו הימי. הלוחמים הצעירים נחתו בחוף שבין רפיח לאל־עריש ופוצצו את מסילת הרכבת היחידה שהובילה ממצרים לעזה. סיפור זה, כמו רבים אחרים, הותר לפירסום בישראל רק עשרים שנה לאחר הביצוע.

שמו של הקומנדו הימי הישראלי הוזכר גם בפעולה בנמל ערדקה בחופי מצרים, שם טובעה ספינת טילים מצרית שבדיעבד התברר כי היא שטיבעה ב־1967 את אניית חיל הים "אילת". לוחמי הקומנדו הימי הצליחו גם לחדור לנמלי סואץ ואלכסנדריה ב־67 ולעשות שפטים בצי המצרי. שמם הוזכר גם כמי שהשתתפו במבצע "אביב נעורים", בו פשט כוח עילית של צה"ל מן הים בחופי ביירות כדי לחסל רבי־מחבלים. אלה הם רק מעטים מן הסיפורים על הקומנדו הימי. רוב מעלליהם בעבר ובעתיד יפה להם שיישארו מתחת לפני המים.

יחידת הקומנדו הימי מקבלת אליה את מיטב הנוער הישראלי. היחידה הזאת וקורס הטיס נמצאים בראש סולם העדיפויות של צה"ל. בניגוד למה שחושבים רבים בציבור הצלילה אינה המקצוע המרכזי בשייטת. עושים שם דברים רבים ומגוונים. במשך חודשים ארוכים עוברים המתגייסים סידרה ארוכה של אימונים, בעיקר פיסיים, רובם, כמובן, בים. התעמלות בוקר בשייטת, פירושה מקצה שחייה למרחק של מספר קילומטרים. הזמן הפנוי מנוצל לספורט ולשיפור הכושר הגופני, המשמש ערובה ללחימה ולהצלחת הפעולה.

מאמץ גדול של מיעוט

לאחר אימונים ארוכים הופך חייל הקומנדו ללוחם. לוחמי הקומנדו הימי הינם הכתר של חיל הים. משום כך הם זוכים לתנאים מיוחדים, דומים לאלה של טייסים: בשכר, בתנאי הפרישה, בתנאי השירות, אבל בעיקר ביחס ובהערכה.

כך למשל, חדר האוכל של בסיס השייטת מחולק לשניים. בראשון אוכלים כל הלוחמים (קצינים וחיילים) ובשני — שרמתו קצת יותר נמוכה, כל יתר החיילים וקציני הקומנדו הימי. בעלי הדרגות ביחידה אינם מסתמכים על דרגתם. הדרגה לא משחקת. מה שקובע זה הכושר, יכולת הלחימה וה"קבלות" שאתה נושא עימך.

לוחם בקומנדו הימי מספר: "יש הווי של לחימה מאוד מיוחדת, מושג האויב עבורנו הוא סטרילי. אנחנו לא נלחמים מול גוף חי ופיסית לא רואים את האויב, אלא בעיקר את המתקנים. כשאנחנו במבצע כלשהו המתנהל על היבשה בשטח אויב ליבנו תמיד עם החברים. הים זה הבית שלנו והלילה זה היום שלנו. בדרך למשימה ובחזרה ממנה המתח גבוה ודרושים עצבים חזקים. צריך לגייס הרבה מאוד שקט נפשי. מתחת למים אין לך מפקד שישיא עצה, כוח סיור שיגן עליך ומערכת בקרה שתדריך. אדם לגורלו ולמשימתו. הרבה עצבים, מלחמת ברזל בברזל".

סמל הקומנדו הימי "כנפי העטלף" הנישא בגאווה על חזם של לוחמי השייטת בא לסמל מאמץ גדול של מיעוט. הסיסמה שלהם: "כעטלף

צלילה חוזרת

(המשך מעמוד 5)

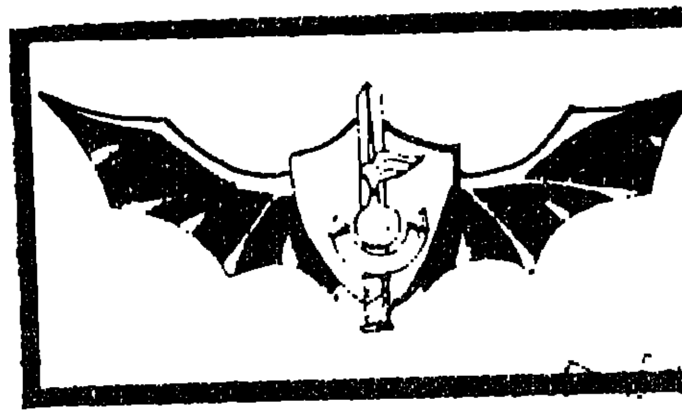

סמל הקומנדו הימי — בעטלף באפלה

אורי טאיץ – הגלים אספו אותו

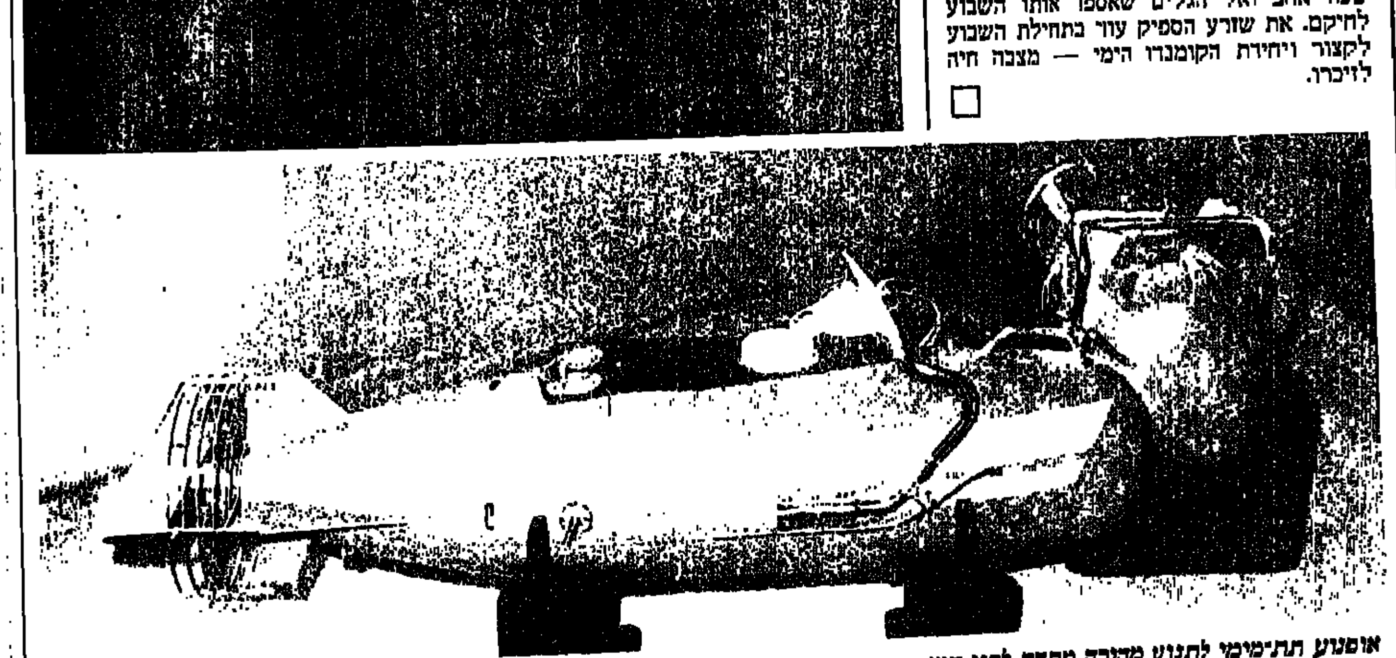

אופנוע תת־מימי לתנועה מהירה מתחת לפני המים — בשימוש הקומנדו הימי

באדיבות: "במחנה"

המגיח בעלטה, כלהב המבתר בדומיה, כרימון המתפוצץ ברעם". בסיסמה טמונה בעצם התורה כולה.

אל היחידה מגיעים בדרך כלל מתנדבים על פי מסורת משפחתית או קהילתית. יש שם הרבה מאוד קיבוצניקים. היחידה גם היא כמו קיבוץ. ערכים, עזרה הדדית, גורל משותף והרבה אמונה בצידקת המשימה.

מדי פעם, כמו השבוע, מוצאים עצמם לוחמי הקומנדו הימי נפרדים מחבר שנהרג במשימה או באימונים. יש להם דרך מיוחדת להצדיע ולהתאבל על חבר. יש הומור מקאברי. שתיה לשכרה ממש כמו באגדות על הקומנדו הימי.

לוחמים אלמונים, אנשי הדממה, שלמדו השבוע את המושג "דום לב" — הם דווקא האחרונים שמועמדים ללקות בליבם והנה המפקד שלהם, אל"מ אורי טאיץ, מת, ודווקא בים שכה אהב. ההספד שנשא בשעתו שר הביטחון לשעבר, משה דיין, לשלושה לוחמי הקומנדו הימי שנפלו במהלך משימה נראה מתאים ביותר גם למפקד הקומנדו הימי שעזב השבוע באופן טראגי את יחידתו: "הם וחבריהם נוטעים כרמים אך לא תמיד רואים את פריים. בונים בתים ולא תמיד חוזרים אליהם. נושאים נשים אולם לא כולם זוכים לגדל את ילדיהם, לחנכם ולחיות לצידם. כוחם עולה על מספרם וכאשר הם מסתלקים באים אחריהם אחיהם הצעירים לשאת את חרבם ולנצור את מעוזי הגבולות, ללחום בים ומתחת למים, דבקים בדרכם ונאמנים ליעודם לתת לעם ישראל חיים במולדתו".

הבית הגדול, שאת בנייתו השלים אל"מ אורי טאיץ לפני חודש בזכרון יעקב, משקיף אל הים שכה אהב ואל הגלים שאספו אותו השבוע לחיקם. את שזרע הספיק עוד בתחילת השבוע לקצור ויחידת הקומנדו הימי — מצבה חיה לזיכרו.

□

חיסון פעיל

פסיקתו של שופט בית־המשפט העליון, אהרון ברק, תהווה נדבך חשוב בביסוס הדמוקרטיה הישראלית וחופש הדיבור בה. קביעתו מבוססת על עקרונות הליברליזם הקלאסי, המאמינה בשיקולי האדם, בתבונתו ובבגרותו. אמונה בסיסית זו, שעליה נסמכת הדמוקרטיה, אמנם לא הוכיחה את עצמה תמיד באופן אמפירי, אך שלילתה היא שלילת הקיום הדמוקרטי.

דעותיו של כהנא הן מזוויעות ומעוררות חלחלה, אך ההתעלמות מהן רק איפשרה לו להפיצן בקרב הציבור מבלי שיוכלו להתמודד עמן. למעשה, אין אפשרות אחרת מאשר להתמודד עם דעות אלו במהותן בני האדם, לחשוף את שקריותם יום־יום. אי השמעתן מנע עד כה את הצורך להתייצב מולן. בינתיים, זכו הדעות הכהניסטיות לתהודה רחבה בקרב הציבור אך מתנגדיהן טמנו את ראשם בחול.

אסור להשאיר את הפיקוח על דעות בידי השלטון. לא יתכן שאורי פורת יקבע מה אסור ומה מותר לאזרח לשמוע. למגוון ההשקפות אין גבול, קשה לדעת איפה מותחים אותו וקשה להפקיד את קביעתו בידי איש כלשהו. האם את כהנא אסור לשדר, אך את גאולה כהן מותר? ואם כן, מה על גנדי, יובל נאמן, כהן־אבידוב, דקל, תעסה־גלזר, שרון ווז'ק אמידי?

אפשר להתחיל לצייד את הקווים מהקצה השני של המפה הפוליטית ואז נגיע למצב בו ניתן יהיה להשמיע רק דעות המקובלות על הרוב. מצב זה, המכונה עריצות הרוב, דרכו להתגלגל לעריצות המיעוט ואחר־כך לעריצות יחיד.

אם בכוונתנו לקיים דמוקרטיה, שום דבר לא ימנע את הצורך בשכנוע הרוב להסתייג מהדעות המתועבות, לדחות אותן ולהקיא אותן. לשם כך, יש להציג בפניו את כלל ההשקפות ולאפשר לו לבחור ביניהן. המיסטיקנים, הפשיסטים, שללו תמיד את הרציונאליות של האדם וסברו כי הוא חסר ערך משום שניתן לעצב אותו. הדמוקרטים סברו כי ניתן להתמודד עם הדעות ההרסניות — "השקר המוחלט", ההסתה הגזעית והלאומית — ולשכנע את הרוב בעקרונות החירות, השיוויון, האחווה ובעקרונות אוניברסליים.

סלידתו של השופט העליון אהרון ברק מהכהניזם אינה פחותה משלנו והוא אף נותן ביטוי לכך. הוא מעמיד סייג להשמעת הדעות הכהניסטיות בדיוק כפי שעשה ג'ון סטיוארט מיל. הסייג הוא אי־השמעת הסתה שנעוצה בה סכנה מיידית לערעור המבנה הדמוקרטי והסדר הציבורי. הפסיקה אינה מחייבת לשדר הסתה לגירוש ערבים, לרצח או להשחתת רכוש, אך משאירה את החובה לשכנע את הציבור בהיעדר המוסריות של גירוש הערבים ובחוסר התועלתיות שבה — למתנגדיו האידיאולוגיים של כהנא.

האמת לא תנצח על־ידי הבטחת המונופול עליה. היא עשויה לנצח בתחרות חופשית כאשר היא עומדת במבחן מול שולליה. יש לאפשר לציבור בחירה ריאלית ואפקטיבית. מי שרוצה לתת מונופול רק להשקפה אחת — מסתכן, משום שהמונופוליזציה ניתן רק לדעות של השלטון. מונופול כזה מביא, כאמור, לרודנות.

לא יתכן להילחם בצנזורה על תיאטרון אך להשאיר בידי הוועד המנהל, את אפשרות הצנזורה על דעות גם אם הן שייכות לפורנוגרפיה. גם לגבי הגדרת הפורנוגרפיה אין להשאיר את ההכרעה בידי גוף אדמיניסטרטיבי כי הוא ירחיב אותה. הנימוק לאיסור הפורנוגרפיה הוא, בדרך־כלל, שהיא מעצבת התנהגות מינית אלימה ואגרסיבית. אולם מתברר, כי לא כל הציבור מגיב על פורנוגרפיה באלימות מינית. ציבור רחב גם מדיר רגליו ממנה. לכן, אין מנוס אלא לחסן את הציבור מתוצאות הלוואי של הפורנוגרפיה. לחסן את הצרכן הפוטנציאלי, לשנות את אופיו. יותר ויותר משאלים מעידים כי רוב הצעירים מצדד בהגבלת הזכויות והחופש של מיעוטים, בעיקר כאשר מדובר בערבים. נגד זרמים אנטי־דמוקרטיים אלה לא ניתן להילחם על־ידי איסור השמעת הדעות. יש לשנות את הדעות עצמן. כלומר, פסיקת הבג"ץ מחייבת את כולנו לערנות, לפיתוח ההסברה ואמצעי החיסון נגד השרץ. הפסיקה אינה מאפשרת ללכת לישון במיטות נוחות ולסמוך על האח הגדול. כולנו נצטרך להפשיל את השרוולים.

צבי טימור

גזענות – דיון פתוח

חופש הביטוי המתפרץ של הימין בימים האחרונים בשאלת ה"טראנספר" מראה, שאם מישהו שאב עידוד מעשי מפסיקת בג"ץ בעניין כהנא, בכל־זאת לא היה זה השמאל דווקא. מה שעד היום היה בגדר מחשבה פאסיבית, מקבל היום פורקן מלא, ומי אם לא התקשורת האלקטרונית משמש לו לפה.

פעם היה כהנא איש אחד עם דעות גזעניות על העברת הערבים באוטובוסים מהגדה המערבית. איכשהו הצליחה התקשורת להפוך את דבריו למשהו שג'נטלמן לא ידבר עליו בחברה. חוסר הסיקור המוחלט הוריד ממידת הלגיטימיות של דעות אלה, אם כי לא צימצם, כנראה, את נפיצותן. הרעיון לא מת, ואולי אף היכה שורשים. עדות לכך קיבלנו בדמות רעיון ה"טראנספר" של אלוף (מיל.) רחבעם זאבי.

הגזענות הכבושה לא היתה צריכה יותר מאשר בג"ץ נאור כזה שיצא השבוע בעניינו של כהנא, כדי לצאת מן הארון בעוצמה שכמעט קשה לעצור אותה. סגן שר הבטחון מיכאל דקל גילה, שגם הוא בעד רעיון ה"טראנספר". היו דרושים ח"כ דן מרידור וראש הממשלה יצחק שמיר, כדי שאנשי "חרות" יבינו שזה רעיון לא מכובד ולא טוב.

עמדת "חרות" לא מחייבת כמובן את "התחיה", שהיתה מאז ומעולם מאיר כהנא בעור של כבש. לא סיים דקל את דבריו וח"כ יובל נאמן, אתמול ברשת ב' של "קול ישראל", חזר על אותה גישה אנטי־הומאנית של "יעברו־מכאן־ויישארו־כאן־משוללי־זכויות". בדרך הנהירה רק לו המשיך נאמן לטעון, שהדבר לא יפריע לישראל להמשיך להתקיים כמדינה בעלת מסורת דמוקרטית.

אם מהדברים עד כאן משתמע חוסר שביעות רצון מן הבג"ץ שניסח פרופ' אהרון ברק, עלי למהר ולומר, שגם אני מסכימה עם העיקרון הוולטרי של אני־מתנגד־לדעותיך־אך־אהרג־על־זכותך־להשמיען. חוסר שביעות הרצון שלי נובע מהחלת עקרון חופש הביטוי על הגזענות. קשה לי להשלים עם כך שהגזענות תהפוך אצלנו לנושא לגיטימי שעליו מתווכחים, משכנעים ומשתכנעים. קשה לי לקבל שרק החשש מ"הפרעת הסדר הציבורי" יהיה הסייג להשמעת דעות מתועבות כאלה.

במחשבה שניה, אולי בכל־זאת מוטב שדעות אלה יעלו לדיון פתוח. נתמודד אתן. נסביר מדוע הן מעוררות חלחלה ופלצות. כשהן טואטאו מתחת לשטיח הן היו מסוכנות יותר.

דליה שחורי

עמידם כהן

זהירות, הלב!

בעשרים אחוז מהמקרים, הסימן הקליני הראשון של התקף לב הוא מוות, אך הנסיון והסיפרות מלמדים שיש איתותים מוקדמים ■ התקפי לב יכולים להופיע אצל צעירים בכל גיל ■ שיחה עם פרופ' שלמה שטרן, מנהל "ביקור חולים"

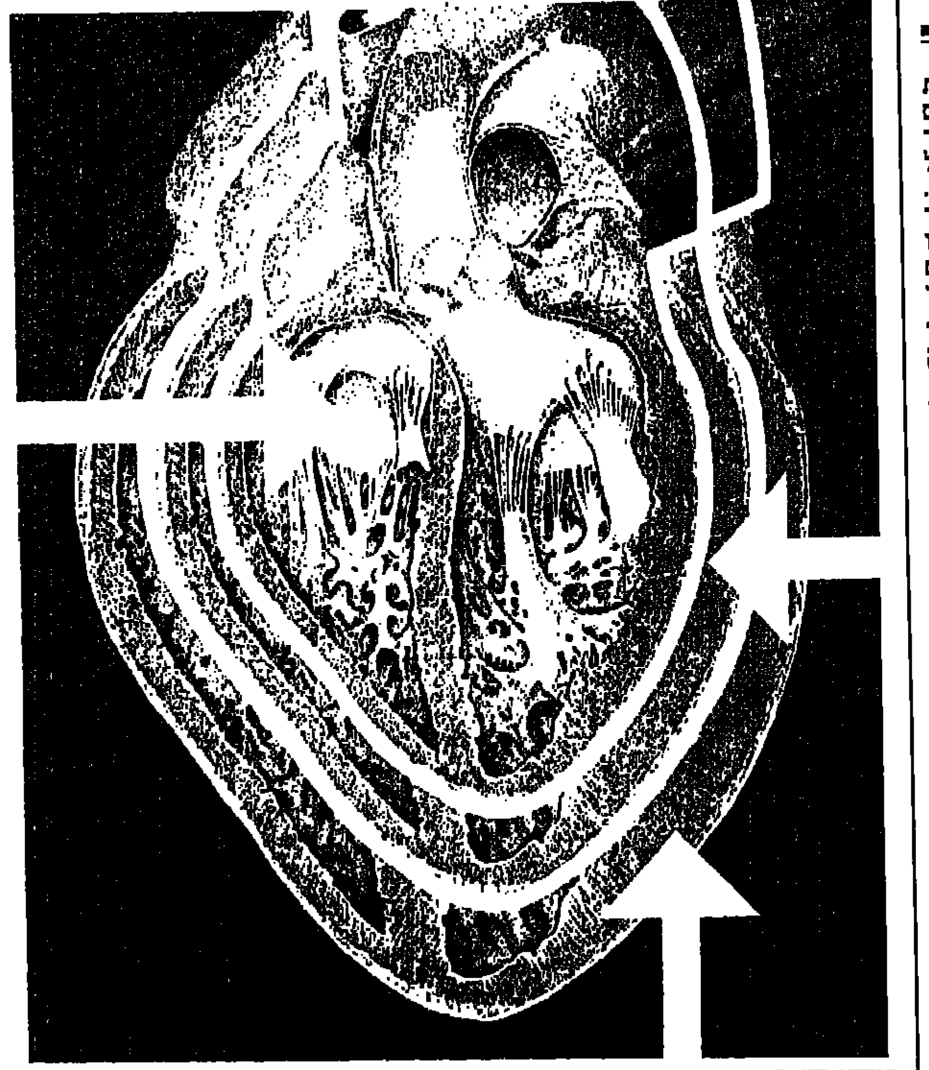

שלושה צעירים, דמויות מוכרות בציבור, נפטרו בשבועיים האחרונים ממה שמכונה בציבור "דום לב". לכאורה, ללא כל סימנים מוקדמים שיכלו לבשר על האסון הקרב.

הקרדיולוג פרופ' שלמה שטרן, מנהל בית־החולים ביקור חולים בירושלים, מציע לנו לבדוק היטב האם באמת לא היו סימנים מבשרים או שמא היה כאן גם חוסר עירנות או אפילו רשלנות קריטית מצידם של אותם צעירים, שהתעלמו מסימנים שאסור היה להתעלם מהם.

"נדיר", אומר פרופ' שטרן, "שדום לב, שהוא על פי ההגדרה התקף לב המסתיים בהפסקת פעולת הלב, יהיה ללא סימנים מוקדמים".

פרופ' שטרן, מהו דום לב?

— זוהי פשוט עצירת פעולת הלב. ואם הלב מפסיק לפעום, תוך דקות מעטות נפסקת פעולתו של המוח, אחר־כך של כל המערכות בגוף והתוצאה היא מוות.

בדרך־כלל יש סימנים קליניים המבשרים על התקף לב. במקרים האחרונים מדובר באנשים צעירים. אחד מהם מפקד הקומנדו הימי, אדם שהיה בעל כושר גופני מעולה. האם היתה לחם סיבה לדאגה?

— לדום לב יש שתי סיבות עיקריות. האחת, והיא בכ־80 אחוז מהמקרים, נובעת מאוטם חריף בשריר הלב. אוטם, במילים אחרות התקף לב, כל כך קשה, שמפסיק מיד את פעולת הלב. בעשרים אחוז נוספים בא דום הלב מהפרעה חמורה ביותר בקצב הלב, בסדירות של פעימות הלב.

דום לב כמו התקפים מסוגים אחרים, פחות קטלניים, יכולים להופיע אצל צעירים בכל גיל. היום יודעים שהתקף לב אצל אנשים בני שלושים ומעלה, הוא כבר לא כל־כך נדיר כפי שחשבו פעם. למעשה אף פעם הוא לא היה נדיר אלא שבעבר, לפני עשרות שנים, אמרנו: "מלאך המוות פגע בו ואין מה לעשות,"היום מאבחנים שזה היה התקף.

דום לב אופייני לגילאים הצעירים?

— בהחלט לא. אך כשנפטר אדם צעיר מהתקף לב, בגלל המודעות הגדולה שקיימת בציבור, יש לזה הרבה הדים. זה מכה גלים ומבחינה זו הדבר חיובי מכיוון שאנשים מתחילים לשאול: רגע, מה קרה כאן?!

גם נשים צעירות נפגעות מדום לב?

— בהחלט כן, אם כי זה הרבה יותר נדיר. דום לב קטלני אצל אשה צעירה הוא נדיר. מתחת לגיל 50 היחס הוא 4:1 ל"טובת" הגברים. אחרי גיל 50 יש אצל האשה תהליך מואץ של תחלואה בכלי־הדם של הלב ומגיל 60 ומעלה היא "משיגה" את הגברים ואין יותר הבדל מבחינת הסיכוי לחלות.

מקובל לחשוב שדום לב הוא אירוע כל־כך פתאומי, שאי אפשר לצפותו מראש ואין לו כל סימנים מוקדמים. שמא בכל זאת, ניתן לעשות משהו?

— בכ־20 אחוז מהאנשים הלוקים בהתקף לב, הסימן הקליני הראשון להתקף הוא המוות. כלומר, כביכול, לא היו סימנים מוקדמים להתקף. אך מנסיוני הרב וממה שידוע לי מהספרות העולמית, גם להתקף לב פתאומי וגם למה שמכונה בציבור "דום לב" יש סימנים מבשרים. אם מדובר באוטם חריף של שריר הלב, גם כשהוא מתרחש אצל אדם צעיר, יש לו תמיד רקע של מחלה שכבר מקננת בו זמן רב ונדיר מאוד, שאין כל רמזים או סימנים או אזהרות המבשרות על התקף.

אם נישאר בתחום של שני המקרים המצערים שקרו השבוע — והידע שלי בעניינם הוא רק מהעתונות ואין לי סודות רפואיים שאחרים לא יודעים — היו לדעתי, סימנים בשני המקרים. על העתונאי ז"ל, אהרון בכר, נכתב כי חזר לפני חודש מחו"ל וכי במשך חודש שלם התלונן על מחושים לפני חבריו ומשפחתו אך סירב ללכת לרופא. וכשהסכים לבסוף להיבדק, באותו בוקר שנפטר, זה היה מאוחר מדי.

אני מניח שהיו לו מה שקרוי אצלנו "התקף לב שקט" או "התקף דומם" כחודש ימים קודם לפטירתו. ההתקף הזה, להערכתי, הוא שירדרר את מצבו והביאו לידי עייפות והרגשה כללית רעה. יתכן שאילו היה עירני לסימנים המבשרים הללו והיה פונה לרופא. הרופא היה מאבחן ונותן לו את העזרה הדרושה. ברור, כמובן, שאינני אומר בזה שאילו פנה לרופא לא היה יכול להתרחש ההתקף הקטלני.

לגבי הקצין, אלוף משנה מחיל הים, מן העיתונות אני יודע שאחיו מחכה להשתלת־לב. לא ידוע לי דבר על מחלת אחיו אך יחד עם זאת במשפחה, שיש בה חולה לב בגיל צעיר יחסית חייבים כל בני המשפחה להיבדק! יש מחלות הנפוצות יותר במשפחות מסוימות. אני זהיר לומר שהן אינן עוברות בתורשה, בגנים, אבל הן מופיעות מסיבות שעדיין לא ברורות בתדירות גבוהה יותר באותן המשפחות. אינני יודע האם האח ממתין להשתלה מפני שהיתה לו מחלה ראשונית בשריר הלב, מחלה הקרויה קארדיומיופאתיה, אחת הסיבות השכיחות לצורך בהשתלה, או מסיבות אחרות. אם אכן מדובר בקארדיומיופאתיה, בוודאי ובוודאי שכל בני המשפחה חייבים לעבור בדיקות.

אני שואל, האם האל"מ נבדק כשהתברר שלאחיו יש מחלת לב כל־כך קשה עד כדי כך שהוא זקוק להשתלה? יתר על כן, כפי שנמסר בעיתונים, בצהרי אותו יום הרגיש הקצין רע וחש עייפות מכבידה. במצב כזה יצא לריצה קשה ואחריה לשחייה מאומצת. אגב, מקרה דומה קרה עם דדו ז"ל. לאחר משחק טניס מתיש טען לדברי אנשים שהיו איתו שהוא חש ברע: "אני מרגיש רע ואני קופץ למים להתרענן", אמר. והלך תוך חמש דקות. אילו היה בשלב זה עירני למצבו ופונה מיד לרופא במקום להמשיך בשחייה — יתכן והיה ניצל.

רופאים חייבים להסב תשומת־לב של אנשים, גם של צעירים, לדברים שציינתי פה וזו הסיבה שאני מרגיש אותם בראיון הזה. אני מאמין, שהפצת מידע רפואי בציבור היא חיונית ביותר לקהל הרחב. הרפואה, אסור לה שתשב יותר במגדל שן כפי שהיה מאות בשנים, שכל הידע היה שמור לרופאים בלבד.

פרופ' שטרן: להיות עירניים

להתחיל בגיל 20

בפרסומי הוועדה של ה"אמריקן הרט אסוסיאיישן" המלצות לבדיקות תקופתיות לגילאים שונים. כך למשל: אלקטרוקרדיוגראמה (א.ק.ג) מומלץ לערוך לראשונה מגיל 20, לחזור עליה בגיל 40 ובגיל 60 (מדובר באנשים שבריאותם תקינה). לחץ דם יש למדוד אחת לחמש שנים, בין הגילים 20 עד 40; בין 41־75 אחת לשנתיים וחצי, מגיל 75 פעם בשנה. צילום רנטגן של החזה מומלץ בגיל 40. עוד ייבדקו על־פי המלצה: רמת שומנים בדם, משקל, רמת הסוכר בדם. מומלץ לפנות לאגודת "לב אל לב" ישראל לקבל חומר הסברה ופרטים בכל הנושאים הקשורים למניעת מחלות לב וקורסי החייאה. טלפון 052־31380 או: ת.ד. 30 כפר־סבא.

היה גם מקרה שלישי, מסובך לא פחות. של משה איכבית. גם בן צעיר בן 39. אתה משייך המקרה הזה לאותה קטגוריה?

— בהחלט כן. מכל מקום האיש הזה נהג כשורה גם אם התוצאה הסופית היתה קטלנית. הוא פנה למגן דוד אדום ולשח"ל ודאג להגיע במהירות לחדר מיון.

היתכן שיש משהו, פסיכולוגי, אצל צעירים המביא אותם להתעלם מאותות האזהרה?

— בפרקטיקה שלי נתקלתי אצל צעירים בשתי תופעות: דחייה של כל מחשבה על מחלה אפשרית ולכן זילזול והתעלמות מסימנים מדאיגים ומצד שני היפוכונדריה, שזו הגזמה בקריאת הסימנים. שני הדברים אינם טובים. מכל מקום לכל אדם חייבת שתהיה אינטליגנציה, שידע להבחין בין תופעות שאין בהן משמעות קלינית ובין סימנים המהווים, אזהרה ומחייבים אותו לפנות לרופא. אינני מבין איך לעיתונאי, במשך חודש ימים לא היתה האינטליגנציה להבין שעליו לפנות לרופא.

האם תוכל למנות תופעות אחדות המהוות אות אזהרה ברור?

— בהחלט כן; אחד החשובים הוא ירידה פתאומית בכושר, והבנתי שזה מה שקרה לעיתונאי אהרון בכר, שאמר לחבריו שהוא מרגיש עייף מיום אחד לשני. ירידה פתאומית, שאפשר לומר עליה שהתחילה ביום מסויים אולי אפילו בשעה מסוימת — זהו סימן מבשר רעות. אם אותו מרחק שאדם עבר קודם בקלות הוא פתאום מתקשה בו, פתאום מתקשה בעלייה של שתיים־שלוש קומות בהפרש של יום. ואני לא מתכוון לתהליך של חמש שנים — זמן סביר לאדם לרדת בכושרו.

סימן אחר הוא, פשוט, כאבים. כאבים בחזה, בזרוע השמאלית. לעיתים קרובות זה מופיע ביחד. במיוחד אם הם מתרחשים בעת מאמץ גופני. הופעת כאבים בחזה בעת טיפוס במדרגות, אך גם בסתם צעידה ברחוב, בהליכה במישור — הם סימן מדאיג. אדם הרגיל לשחק במשך שנים טניס, או לעסוק בספורט אחר, שפתאום מרגיש בזמן המשחק לחץ, או כאב, או מן חנק בחזה — עליו לפנות לרופא.

סימן אחר — דפיקות לב בלתי סדירות. לעתים קרובות אנשים לא יודעים, שמיחושים בלתי ברורים בחזה, כעין קפיצות, כעין פירפור, כעין אי סדירות ואני מצטט הגדרות של חולים שלי — הם בעצם תוצאה של אי סדירות בפעימות הלב.

צביטות, הזעה קרה?

— צביטות זה פחות אופייני. כשאני שומע על צביטות אני פחות מתרשם. ובימים חמים כאלה מהזעה בלילה או ביום — לא צריך להתרגש. אך אם הסימנים שציינתי קודם מלווים בהזעה, אותו הכאב שהאדם חש כשהוא עולה במדרגות מלווה גם בהזעה יוצאת דופן — זה סימן נוסף המחמיר את החשד, שיש כאן משהו שכדאי לבדוק אותו. ושוב: זה יכול לקרות גם לבני 30, גם לבני 20.

ברור, שכל הסימנים האלה הם עדיין לא בהכרח התקף־לב. אבל הם חייבים להדליק אצל האדם אור. נאמר אור צהוב. אגב, מה שקורה באמצע הרחוב עלול לקרות גם בשלוש בלילה. בעת שינה. אין, מבחינת פעולות הלב, כל הבדל. ויש כאן אצל אנשים רבים טעות נפוצה. חושבים שהתקף מתרחש רק בתנאי מאמץ. אם פגע בלב תהליך של אוטם חריף, שהלך והידרדר, נקודת השיא עשויה להתרחש גם בשלוש בלילה. אותו הדין בהפרעות בקצב.

האם יש תוקף לטענה, שהחום הכבד השורר בקיץ מגביר את הסיכוי להתקף?

— לא הוכחה השפעת האקלים על התקפי הלב. לא כאשר קר מאוד ולא כאשר חם מאוד.

האם תמליץ על בדיקות תקופתיות לאנשים צעירים, שבאופן טבעי פחות עירניים לכל מיני סימנים?

— דעתי האישית היא, שאדם צעיר החש עצמו בכושר טוב — אין צורך לדחוף אותו לבדיקות תקופתיות. לומר לאדם כזה: ראה, מגיל ארבעים עליך להיבדק מדי שנה — זו הגזמה מיותרת. אך אדם המגיע לגיל ארבעים שמחליט שהוא רוצה להיבדק פעם אחת — זה בהחלט רצוי. רופא טוב יעשה לו אלקטרוקארדיוגרם ומבחן במאמץ ועוד כמה בדיקות עזר לא מסובכות. ואם הכל בסדר, הרי אם יחכה חמש שנים נוספות עד לבדיקה הבאה — הוא בהחלט לא הזניח את בריאותו. גם אם אדם יעשה את הביקורת הראשונה, בגיל 45 או אפילו 50, בתנאי שהוא חש בטוב — אין בזה, עדיין, כל רע.

תרשה לי כמה מילים על מניעה. בעשור האחרון יש התקדמות עצומה לא רק בטיפול אלא גם במניעת מחלות לב. היום אנחנו יודעים דברים רבים בשטח זה שלא ידענו בעבר. אלא שהציבור, בחלקו לפחות, מעדיף להתעלם מההוראות המפורשות והחד־משמעיות. עישון פוגע בלב ומקדם התקפי לב; לחץ דם שלא מטפלים בו רע ללב; סכרת היא אות האזהרה, משקל עודף מזיק ללב, פעילות גופנית נכונה משפרת את תיפקודו; תזונה לא נכונה, בעיקר הגזמה באכילת שומנים רוויים — מזיקה ללב.

בארה"ב, ככל הידוע לי, חלה בעשר השנים האחרונות ירידה של כ־25 אחוז בתמותה ממחלות לב. איך המצב בישראל?

— גם אצלנו. בחמש השנים האחרונות, פחות אנשים מבעבר נפטרים ממחלות לב. מגמה זו התחילה להסתמן בארה"ב לפני עשר־שמונה שנים. ולשמחתנו ניתן לאבחן אותה כבר אצלנו. ההישגים שהושגו שם הגיעו במהירות אלינו. אך צריך להבחין בין תמותה לתחלואה. לעתים קרובות אדם שלא נפטר מהתקף לב. מי שניצל, ממשיך להיות חולה לב. הוא נזקק למערכת הרפואית. למחלקות השיקומיות ויתכן גם שיאושפז מחדש. לכן, לכאורה, התחלואה אצלנו כאילו גדלה והמחלקות הקרדיולוגיות מלאות. הייתי אומר "מפוצצות", בחולים. אך בסך הכל המצב מבחינת תחלואת הלב — משתפר והולך.

□

פ. סבר

רשימה הראשונה בסידרה זו נחשף האמ"ן, כלומר „האשראי המקומי נטו," כמה שעשוי להיות באחד הימים, ימים לא־רחוקים, היעד העיקרי של המדיניות המוניטארית של בנק ישראל. ליתר דיוק, יעד לשליטה מוניטארית של הבנק כלומר גודל כספי מאקרו־כלכלי שבנק ישראל יהיה מעוניין להגדילו או להקטינו, בהתאם למזג האוויר של המשק. להרחיב בקור, לצמצם בחום.

נודעו גם סגולות־הטבע החיוביות של האמ"ן: שהוא אינו מוגבל רק לאשראי שנותנים הבנקים לציבור, אלא כולל בהגדרתו גם את השינויים בצרכי המימון של הממשלה; שאפשר לראות בו את סך כל התרומה המקומית ליצירת הכסף; שקיים מגוון של מכשירים, העשויים לשמש כווסתים יעילים לכוון את קיצבו ואת הרכבו; שהשליטה בו תעניק לבנק ישראל יכולת תמיכה ישירה בשער חליפין יציב.

תכונות־פלא אלו של המיצרף המכונה „אשראי מקומי" אינן חדשות. לפני ארבעים שנה ניתח פרופ' רוברט טריפין את בעיות מאזן התשלומים של ארצות דרום אמריקה (כבר אז היו לארצות הללו הבעיות הללו) במונחים של „כסף ממקור חיצוני מול כסף ממקור פנימי", כאשר המושג האחרון חופף בדיוק את ההגדרה הנוכחית של האמ"ן כאשראי מקומי נטו. פרופ' טריפין המליץ או על תוואי של מדיניות מוניטארית שבתיאורה ממש מתחככת בניירות העמדה של בנק ישראל דהיום. ראשית, כתב טריפין, צריך לאמוד את הביקוש העתידי לכסף על סמך הצמיחה הריאלית הצפויה, האינפלציה הצפויה והנחה בדבר יציבות היחס שבין כמות הכסף המבוקשת לבין היקף הפעילות הכלכלית הרצוי. שנית, צריך לקבוע תוואי גידול לאשראי המקומי כך, שיספק בדיוק את הביקוש החזוי לכסף. אם ישמרו תנאים אלו יתקבל, כתוצאה חשבונאית ומיכאנית מהם, אי־שינוי ביתרות מטבע חוץ, כלומר איזון גמור של השורה האחרונה של עיסקי יבוא יצוא, כולל יבוא ויצוא הון. בקיצור: זו הדרך למשק מאוזן.

על פי עקרונותיו של הניתוח הזה, וההגנה שהוא מעניק ליציבות משקית, פיתחה קרן המטבע הבינלאומית אסכולה שלמה של צווי „עשה" ו„אל תעשה", שאותם כפתה על מדינות שביקשו את סיועה הכספי. במרכז לוחות הברית של הקרן עמדה הדרישה להשמר מחריגה ברורה מתיקרות האשראי המקומי הכולל, מחשש שמא קפיצות כאלו יביאו לעירעור מאזן התשלומים (ולפיחות) ו/או לגידול מוגזם בכמות הכסף ולאינפלציה (1).

שליטה יעילה באשראי הבנקאי אפשרית רק כאשר מסוגל המימשל לשלוט בכיווצים והרחבות של לב המערכת, כלומר ב„בסיס הכסף"

כל זה גובש, כאמור בשנות החמישים. בסופן כבר פורסמו מאמרים תאורתיים מסכמים. ג' ג' פולאק, אחד היועצים הכלכליים הוותיקים והמשפיעים ביותר של קרן המטבע הבינלאומית, התיר ב־1957 להוציא לאור נייר־עמדה פנימי של הקרן, שהיה לאבן יסוד של הגישה הכספית אל בעיות מאזן התשלומים.

בסיס הכסף ולבו

סל ההמלצות של קרן המטבע איך לייצב שער חליפין באמצעות שמירה על סך כול אשראי מקומי לא היה להיט עולמי מבוקש. הקרן תבעה מן הבאים אל קופותיה התחייבויות כמותיות מפורטות; המימשלים הנזקקים אומנם העבירו אליה מכתבים המתאימים לדרישותיה, אבל אחר־כך עמדו, או לא עמדו, בתנאים המוקדמים הללו. כשעמדו, נקלעו לריסון משקי כה חריף, שהציבור הפיל אותם בבחירות או מהפכות. כשלא עמדו, הקרן זעמה וסגרה את הקופה, בדרך כלל כדי לפתחה מחדש בתנאים מקלים יותר. מדי פעם היה המודל הפשטני של ג'ג' פולאק שעל־פיו פעלה הקרן נושא לליגלוגים של פרופסורים לכלכלה ולזעמים של מדינאים כלכליים.

עכשיו נחת זה על שולחננו.

מדוע רק עכשיו? לא בגלל הפיגור והאיחור באימוץ רעיוני, אלא מסיבה אחרת: כל עוד שררו בארץ ישראל סופות ההיפראינפלציה, שיטפונות ההזרמה הממשלתית הכבירה ורוח הפרצים של הליבראליזציה במטבע חוץ, ממילא אי אפשר היה לנהל כאן מדיניות יעילה של כסף, לא כזו, ולא אחרת. אי אפשר היה למעשה לפקח על

כל סודות האמ"ן (2)
פועלים בשוק החופשי

ההיצע של הכסף, לכוונו או לכווצו, והניסיונות החוזרים והנישנים לעשות את הבלתי־אפשרי, נסתיימו בכשלונות מבישים. תפקידיה של „שליטה מוניטארית" היו, לכל היותר, מעורפלים, ובעצם חשוכים. האחראיים לה לא כל כך ידעו, במה לשלוט וכיצד לשלוט. במהלך 1982, למשל, נואשו הכל מיכולתו של בנק ישראל להשפיע על היצע הכסף במשק או על „מיצרפים כספיים" אחרים, ולכן הומלץ להתרכז בפיקוח על האשראי שנותנים הבנקים לציבור. כך המליצו הפרופסורים סטן פישר ו־בנימין פרידמן (פרופסור לכלכלה מהארוואורד, שזכה בפרס דויד הורוביץ), וכלכלני מחלקת המחקר של בנק ישראל, שפירטו את כל השגותיהם, חששותיהם והצעותיהם בתזכיר ורוד, לפי צבע העטיפה, שדן בהרחבה בסוגיות של ניהול מדיניות מוניטארית בישראל (3). למרות הצבע, לא שרר בחוברת זו אופטימיזם סוחף. הטון של המאמרים שנכללו בה היה די מדכא, בטען שם, בעיקר, כי השיטה, שבה מימנה ממשלת ישראל את גרעונותיה, הותירה בידי הציבור הרחב את החופש המוחלט לאלץ לאותה — את ממשלתו — להנפיק אגרות חוב צמודות, או להנפיק דולרים מקומיים (הישראדולרים של הפת"ם), או להלוות דולרים מחו"ל, או להדפיס שקלים פשוטו כמשמעו, לפי דרישות הקהל עצמו. מפני שהציבור היה או חופשי לקבוע איך ימומן הגרעון הממשלתי ומפני שהממשלה אהבה לעשות גרעונות, היה משהו פאטאטי ונוגע ללב, אך לגמרי חסר־תכלית, במאמץ המרוכז להגיע לשליטה של הבנק המרכזי על זרמי הכספים במשק.

מדוע חסר־תכלית? כי חסר־בסיס. וכן, גם בלי להגרר לנוסחאות מוניטאריות קשות־פיענוח אספר כאן כי הגרעין הקשה של כל מערכת כספית הוא מה שמכונה „בסיס הכסף", כלומר המזומנים שמחזיק בידיו הציבור והרזרבות שמחזיקים הבנקים אצל בנק ישראל, ולפי דרישותיו. בסיס הכסף הזה, הקודקוד של כל הפרימידה הפיננסית ההפוכה, הוא ה־מאפשר לבנקים להעניק אשראי לאורחים, ולכן שליטה יעילה באשראי הבנקאי אפשרית רק כאשר מסוגל המימשל לשלוט בכיווצים והרחבות של לב המערכת, כלומר באותו „בסיס הכסף". מה שהיה בישראל דאז יחודי, ויש לקוות גם בלתי־חוזר, הוא שהאורחים יכלו לעשות, ועשו, ב„בסיס הכסף" הזה ככל העולה על רוחם, ומה שנותר לבנק ישראל היה רק להתמודד עם התוצאות של עשייה זו ולא עם סיבותיה.

מאז, ולפחות עד לפני שנתיים המשיך בנק ישראל לשחק כאילו הוא מנהל באמת מדיניות של כסף, ושולט ביד רמה ברכיביו. האמת החסויה הייתה, שעד יולי 1985 כל העיסוק הזה ב„מדיניות מוניטארית" היה בחינת משחק בלחיצות על דוושת הדלק, כאשר המכונית נמצאת בהילוך־סרק, או מה שהחברה מכנים „פול גאז בניוטראל." בתחילתה של תוכנית היצוב הגדולה באוגוסט '85 חזרו בבנק ישראל לכמה וכמה חודשים רעים לפיקוח מינהלי דורס על האשראי הבנקאי, ראו את השגיאות ומחירן, ו־ מאז מתלבטים ומתלבטים. נראה, כי באמ"ן נמצא הפתרון והקץ ללבטים.

מרתון המוניטאריסטים

הפניה לאמ"ן איננה „נצחון המוניטאריסטים", כפי שניסה לשכנע אותי מישהו מן המתנגדים לה בבנק ישראל. בבנק זה בכלל לא יושבים ומשפיעים היום כלכלנים, שאפשר להדביק להם בצדק את התווית של אוהבי המוניטאריזם, כלומר כאלה הנושאים בליבם אמונה שלמה, שהאינפלציה ברובה היא תופעה של כסף, ולכן ריסון הכסף ירסן האינפלציה. בסך הכל מאמינים בבנק בכוחה המצומצם ביותר של מדיניות כספית, הכוח להעניק גיבוי מסוים ליציבות, שהושגה ותישמר באמצעים אחרים. פחות סתגלנות. יותר חוט שידרה. המדיניות המוניטארית הסתגלה בעבר לגמרי לכל אינפלציה שהיא, או, כפי שכתבה זאת הכלכלנית ליאורה מרידור בעבודת הדוקטורט שלה: לא שהכסף גרם לאינפלציה, אלא שהאינפלציה היא שגרמה לשינויים בהיצע הכסף. מעכשיו, מן הנקודה שבה המחירים עולים בקצב שנתי די סביר, שבה לממשלה אין גרעון תפעולי, שבה חשבון הפת"ם הוא רחוב נזיל חד־סיטרי, מן הנקודה הארכימדאית הזאת אפשר להרים מחדש את המכשירים המוניטאריים, כלומר להפעיל אמצעי שליטה כאלה שיעזרו למדינאי המשק להחזיקו בתוואי שצוייר מראש. אבל לגדולות ולנצורות אין לצפות משימוש באמצעים אלו, כי מעצם טיבם לא מסוגלים השינויים באשראי ו/או בכמות הכסף לחולל תמורות מבניות בכלכלה, לפנות מקורות מצריכה להשקעה ולייצוא, או לבוא במקום מה שאפשר להגדיר כ„מדיניות ריאלית". תפקידם סייעני, תמיכתי. הכסף הלא־מסתגל־לכל־אינפלציה עשוי להיות גורם תומך חשוב, אך לא קובע.

וכה נאמר בתזכיר „ניהול מדיניות מוניטארית, בנק ישראל 1987": „כל עוד שורר במשק משטר של שער חליפין יציב, תפקידה של המדיניות המוניטארית לתרום ליציבות המחירים באמצעות תמיכה במשטר שער חליפין יציב". שימו לב לבחירת המילים: המדיניות המוניטארית „תורמת" בלבד לשמירת היציבות, וגם זאת לא ישירות, אלא בעקיפין, על ידי כך שהיא מחזקת את עמידתו היציבה של שער החליפין, כלומר מונעת פיחותים וייסופים תכופים מדי. פיסקה זו בהצהרת הכוונות המוניטאריות היא בלא ספק עדות חיה למהפכת הציפיות היורדות, למהפכת הציפיות היורדות למה אפשר ולמה אי־אפשר לצפות כשמפקחים על האשראי המקומי.

לא, המוניטאריזם לא ניצח, הוא אפילו נסוג. ניצחה גישה הרבה יותר מתונה, שקולה ועניינית, המחפשת לעצמה אפיק של ביטוי. אמ"ן הוא האפיק, ו„פעולות בשוק פתוח" הוא הביטוי.

יפעלו בשוק פתוח

פעולות בשוק פתוח? זה נשמע כחידוש ישנה ומעציבה מאוד. אם יש אשמה פרופסיונאלית קולקטיבית כלפי מדיניותו של האוצר, ושל הבנק המרכזי שלנו, הוא שהם מתערבים יותר מדי בשוק ההון, רובצים עליו כמו איזה היפופוטאם על מקור דליל של מים, וחוסמים כל גישה.

הם השוק הכספי הפתוח, וכמעט שאין זולתם שוק אחר. אז מה החידוש?

יש חידוש. למושג „פעולות בשוק פתוח" מובן כלכלי־מוניטארי מדוייק, ובמובן ייחודי זה ערכן של פעולות כאלה בתיקי ישראל היה עד כה אפס (בלוחות סטאטיסטיים פנימיים של הבנק העמודה של „פעולות בשוק פתוח" ניתנה במרבית שנת 1986 ועד מארס 1987 בערכים כספיים של 0.0 +, ולפעמים 0.0 —, לשם גיוון העין). בנק מרכזי „פועל בשוק פתוח", או באנגלית „מתערב" בשוק פתוח, כאשר הוא קונה ומוכר איגרות חוב סחירות, קונה מן הציבור והבנקים, או מוכר לציבור ולבנקים, וזאת לא על מנת לממן גרעון ממשלתי, אלא על מנת להשפיע על בסיס הכסף במשק. כדי לעשות מדינות מוניטרית.

גם היום מגייסת ממשלת ישראל כסף רב מן הציבור, כאשר מוכרת לו איגרות חוב ממשלתיות צמודות, קבועות־ריבית, למימון הוצאותיה וגילגול חובותיה. היא מנפיקה איגרות אלו לפי צרכיה התקציביים והפיננסיים, ולפי נכונות הציבור לקנותן. לאחר שנמכרו האיגרות, לאחר שהמשקיעים בהן החליפו את שיקליהם הלא־צמודים באיגרות הצמודות, נסחרות האיגרות בבורסה בחופשיות ומחירן משקף את כוחות השוק — משקף, ולא משפיע, לא מווסת את האשראי, לא סופג ולא מזרים. מה, למשל, לא עושה היום בנק ישראל? כאשר מורגש מחנק באשראי, ושערי הריבית קופצים לשמיים, לא מתחיל לקנות מן הציבור את האיגרות החוב שבידיו, כדי להזרים בדרך זו מזומנים לשוק הכסף הרעב. כדי להעלות את מחירה של האיגרת החוב ולהורדי את הריבית הממשית שלה. לו עשה כך הבנק, הוא היה מבצע „פעולה מוניטארית מרחיבה בשוק הפתוח" ומגדיל את בסיס הכסף. במיקרה ההפוך: בנק ישראל גם לא מתחיל להציף את השוק באיגרות חוב מן המלאי שברשותו ושהריבית עליהן גבוהה במיוחד, אטראקטיביות לכל משקיע, כאשר מורגש גידול חריג מאוד באשראי הבנקאי; לו עשה כך, היה הבנק סופג מזומנים מן הציבור, מצמצם את בסיס הכסף וגורם לבנקאים להקטין אשראי מן הבסיס הזה. לא. גם „פעולה" כזאת ב„שוק פתוח" הבנק לא עושה. או לא עושה בגדול.

ברוז כבד מדי

ההיענות המדינית ל„פעולות בשוק פתוח" פירושה הסתמכות על אמצעים אחרים לפיקוח ולשלוט באשראי והכסף. ואלו שני האמצעים העיקריים: מצידו האחד של המאזן, בנק ישראל מעניק הלוואות ישירות לבנקים המסחריים, נותן להם מה שמכונה „הלוואה מוניטארית", כדי לספק להם את האמצעים הנחוצים למתן אשראי נוסף לציבור. הריבית על הלוואה זו עולה מפעם לפעם. ככל שהבנקים המסחריים נזקקים להלוואה גדולה יותר מן האח הגדול, בשל היותה מקור יקר, יקר מאוד, השימוש בהלוואה מוניטארית מוגבל מאוד — רק כ־ המקורות לאשראי של הבנקים באו ממנה. מצד שני של המאזן, בנק ישראל דורש מהבנקים להפקיד אצלו חלק מן הכסף שהם מקבלים מן המפקידים, על פי סולם מסודר של „שיעורי חובת נזילות". בכך מעקר בנק ישראל — חלקית, כמובן — את יכולתם של הבנקים המסחריים לתת אשראי כרצונם החופשי, כלומר פוגע ומגביל את אפשרותם לייצר כסף מכסף. חובת נזילות זו מייקרת את האשראי לציבור, ומאפשרת פיקוח מסויים על היקפו, אך ככלי פעיל לוויסות כמות הכסף היא אמצעי כבד מדי, פרטני מדי, מרגיז מדי.

הזוג הנ"ל של המכשירים לפיקוח על היצע הכסף המוניטאריים (הלוואות מבנק ישראל לבנקים ופקדונות מבנקים בבנק ישראל) מקובל כאמצעי מן המניין במדינות רבות בעולם. מחקר אחרון של או.אי.סי.די מצא, כי בעשור שחלף פחתה מאוד הנטיה להשתמש „בחובת הנזילות" ו„חובת הרזרבות" כנשק מוניטרי לוחם. הציבור מצא פטנטים לעקוף תקנות יקרות אלו על ידי בריחה לשוק האשראי האפור, החוץ־בנקאי. שם אין פיקוחים כאלה, ולכן הכסף יותר חופשי, וגם הרבה יותר מסוכן, כפי שלמדו אצלנו מי שלמדו, על בשרם ועל בשרנו. המכשיר השני מתפקד טוב: . זהו כלי מדיני יעיל, קובע המחקר של או.אי.סי.די, שבאמצעותו מלווה הבנק המרכזי לבנקים המסחריים את הרזרבות הנחוצות. אבל השימוש בו יוצר קשר של אחד לאחד בין כל בנק לחוד לבין הרשות המוניטארית המרכזית. הוא מפתה לקחת עוד ועוד כשמחיר ההלוואה נמוך יחסית, לפחות יחסית לציפיות. הקריטריונים להפעלתו לא מספיק ברורים ונוצרות פרצות לרוב, המאפשרות לבנקים להרוויח שלא בדין ושלא בכוונה.

לפיכך, גם ה־או.אי.סי.די ממליץ (בין השיטות) לעבור לשימוש מואץ במכשיר הפיקוח החילופי האחרון: ב„פעולות בשוק הפתוח" — למרות שעד כה נפוצה שיטה זו של שליטה מוניטארית רק בארה"ב, ובמידה מסויימת ומסוייגת בקנדה, איטליה ובריטניה (4).

על רקע מומלץ זה, מבקשים להחיל את החידוש גם אצלנו. כאשר יהיה האמ"ן ליעד מרכזי, מבטיחים בבנק ישראל, ישונו גם כלי המדיניות המשמשים להשגתו — לפיקוח על כמותו. חובת הנזילות תיקבע רק פעם אחת בתקופה ממושכת, ואי אפשר יהיה בכלל לחתוך ממנה. הלוואה מוניטארית תצומצם למינימום: חלון אשראי זה שהיה פתוח לבנקים, יסגר עד כדי סדק צר. במקומם של שני המכשירים האלה יפעלו סוף־סוף סוכניו של בנק ישראל בשוק הכסף הפתוח, יקנו וימכרו כל יום כמויות עצומות של איגרות חוב ממלכתיות (ואולי גם אחרות), ובכך יספקו שקלים לציבור, או יספגו אותם ממנו, ירחיבו מקורות לאשראי בנקאי, או יקצצו בהן. ישתלטו בקלות על בסיס הכסף, ולא בכוח של הוראות מינהליות, אלא במוח של שימוש בסגולותיו של שוק הכספים.

מהפכת האמ"ן היא, אם כן, גם מהפכת השוק.

(רשימה שניה)

1) לפי: The Monetary Apprach To The Balance Of Payments, קרן המטבע הבינלאומית, וואשינגטון, 1977

3) סוגיות בניהול המוניטרית בישראל, מחלקת המחקר, בנק ישראל, 1983.

4) לפי: Banking And Monetary Policy, 1985, O.E.C.D.

יש-דיבור
YESH DIBOOR

עמוד לנוער / עמלה עינת

מילון שימושי

גלאסנוסט

או מה זה „גלאסנוסט"? בניגוד למה שחושבים רבים, פירוש המלה אינו „פתיחות". פירושה — „פומביות".

וזה קצת מוזר. ברית־המועצות הגדולה, המעצמה האדירה, עורכת מהפכה שכל העולם מדבר עליה, וכל מה שהיא מחדשת במהפכה זו הוא—ה„פומביות".

אבל צריך להיכנס לעומקו של המושג ולעומקו של מבנה־המשטר בבריה"מ כדי להבין כמה מהותי השינוי.

בברית־המועצות מתקיימת דיקטטורה, כלומר שלטון של יחיד — (אדם קבוצה או מגזר, על כלל האוכלוסיה). הדיקטטורה בבריה"מ היא של מפלגה — המפלגה הקומוניסטית. ועדיין, למרות ה„גלאסנוסט", אסורה שם התארגנות של מפלגות נוספות.

אך דיקטטורה אינה רק בעלת משמעות פוליטית־מפלגתית. יש לה משמעויות רחבות נוספות.

בדיקטטורה אין עיתונות חפשית.
בדיקטטורה אין חופש תרבותי.
בדיקטטורה אין מאבק מקצועי.
בדיקטטורה אין מערכת משפטית חופשית.

ה„גלאסנוסט" הנוכחי בבריה"מ אומר: יותר ויותר עניינים יהיו פומביים, כלומר גלויים. מותר לומר דברים בגלוי, בעיתונים, בספרות ובתיאטרון. מותר לקיים ויכוח חופשי על נושאים שעד עכשיו היתה השתיקה יפה להם. ואכן יותר ויותר עניינים בברית־המועצות נתונים היום לדיון גלוי ופתוח. אבל המהפכה אינה רק ביחס למה שכבר הושג, אלא בעיקר ביחס למה שעדיין לא הושג בה, ביחס למה שהיא מבשרת.

כי פומביות שלמה פירושה עיתונות חופשית לגמרי, זכות להביע כל דעה שהיא, מערכת משפטית גלויה וחופשית, ובעיקר זכות התארגנות פוליטית ותחרות גלוייה בין מפלגות שונות. כל אלה שעדיין אינם קיימים בברית המועצות, ושרק אם יתקיימו תושלם המהפכה.

ה„גלאסנוסט" עד כה אינו אלא סנוניות, שאולי מבשרות את אביב הדמוקרטיה המלאה בברית־המועצות, ואולי יחלפו כלעומת שבאו.

רוביק רוזנטל

יש דיבור בעניין

ביטוי עצמי והידברות

בפעם שעברה, ח., נגעתי, בעקבות מכתבך, במוקדי הקושי העיקריים בהם נתקל נער בגילך — בבית, בלימודים ובחברה. המשותף לכולם, הוא כמובן העימות בין הדורות הנובע מניגוד השקפות. אתה וחבריך, בני גילך, מעוניינים להיות חופשיים ולעשות „מה בראש שלכם", והמבוגרים — נציגי החברה, רוצים ומחויבים, לעומת־זאת, להקנות לכם הרגלים וערכים.

אבל, הצרה איננה נעוצה בעצם העימות, אלא בפחד שפוחדים ממנו כולם. ופחד זה הוא הגורם, בדרך־כלל לנסיגה כללית, המתבטאת אצלכם בציות עיוור הפוגע בביטויי העצמיות שלכם, ובנסיון לרצות אתכם עד־כדי שיעבוד מוחלט — מצד הוריכם.

ברור, שעל־מנת שלא להגיע למצבים מעין אלה, רצוי דווקא להתמודד ולמצוא. אחר־כך ביחד, פתרונות מתאימים. לצורך זה חשוב להכיר את סוגי המתחים האפייניים, וגם כמה מדרכי ההתמודדות האפשריות:

א. סכסוכי סדר היום

המרוץ החבוי אצל נערים בגילכם יוצר תחושה של כוח בלתי־מוגבל. לפעמים נראה לכם שממש כל דבר הוא בבחינת אפשרי, שאין כוח שיעצור אתכם מלהתנסות בכל חוויה חדשה שהיא. וההורים, נדהמים אז כמובן מפרץ האנרגיה, ומנסים להגביל ולמתן הן את זמן הפעילות והן את סוגיה.

אתם מרגישים שהזמן הוא רכושכם הפרטי ושאין לאף־אחד זכות לקבוע את גבולותיו עבורכם. ובעיקר, שברצונכם למצות אותו עד תום. ואילו ההורים, ולפעמים גם המחנכים, מנסים לקבוע לכם סדר יום שנראה להם הגיוני — זמני קימה, אכילה, למידה, בילוי ומנוחה. וכמעט מייד, נוצר אז פער בין תפיסת הזמן שלהם לשלכם. מלים פשוטות כמו „תיכף" מקבלות או משמעויות לא סבירות. כשאמא, דרך־משל, שואלת את בתה: מתי את חוזרת? וזו עונה: תיכף, ייתכן מאוד שהיא מתכוונת לשעות הערב המאוחרות, ואילו האם קיבלה זאת במשמעות של מייד, וכבר סיבה לסכסוך.

אני מכיר חבר'ה שוויתרו לגמרי על ענידת שעון, מתוך ראייה של מכשיר פשוט זה כסמל השעבוד לתכתיבי המבוגרים.

הפתרון לסכסוך מסוג זה, כמו לסכסוכים רבים אחרים, טמון ביכולתם של שני הצדדים להתפשר תוך ויתורים הדדיים. חשוב שתבין ח., שהורים ומחנכים חייבים לבצע את מלאכתם, ושביצוע כזה מחייב זמנים קבועים. לפחות במה ששייך לפעולות שבצוותא. לעומת־זאת, כאשר מדובר בנער או בנערה העומדים בדרישות הצוותא הללו — הן הלימודיות והן החברתיות — ומגלים בגרות המאפשרת העברת האחריות על חלוקת הזמן לידיהם, אין שום סיבה לקבוע כללים נוקשים עבורם ביחס לצפייה בטלוויזיה בשעות מאוחרות וכדומה.

ועם־זאת, צפייה בטלוויזיה לאורך חצאי לילות ברציפות, גורמת לקשיי התעוררות, לירידה בלימודים, ועוד ועוד.

המסקנה, כאמור — שההידברות הקשובה של כולם עם כולם והפשרה אליה מגיעים באמצעותה, היא דרך הפתרון הנכונה העקרונית היחידה.

על סכסוכים הנוגעים לתוכן הבילוי — ברשימה הבאה.

שלכם
דוד גרין

ספר ישן — המלצה

לראות איך ניצן נפתח לפרח
ואיך המים נהפכים לקרח
איך החשמל זורם בתוטים
ואיך שיר נכנס לתקליטים

ואיך זה להיות מישהו אחר

„לראות איך" של יהודה אטלס ודני קרמן, הוצ' שבא — חגיגת עין ולב — לכל הגילים.

יש דיבור על דיבור

בשלהי הסטייל והמאניירה (הרהור)

מזה כמה זמן כבר שאנחנו נמצאים בעידן הסטייל. כל אחד בונה לעצמו סטייל מסוים של התנהגות, לבוש, צורת חיים ולמעשה, כל הקומפלקס ביחד.

מאנייריסט, הוא אחד שהסטייל שלו שטחי ודרוך המתבטא כלפי חוץ בעיקר. ומלבדו אין לו מי יודע מה להציע. נכללים בתואר זה גם כאלה שמחקים סטייל (סגנון) של מישהו אחר — מפורסם או אפילו לא מפורסם. כך שמה שקיים אצלם הן רק המאניירות החיצוניות והם חסרים את התוכן.

לאורך ההיסטוריה היה התוכן כדרך־כלל (ובואו לא נאמר — תמיד) חשוב יותר מן הקליפה. כמו שנאמר: „אל תסתכל בקנקן... וגו'." אבל, לא הייתי מייעץ ישר להקל ראש בכל מאניירה מכל סוג שהוא.

היום . בעידן הסטייל שרובו ככולו מורכב מדברים חיצוניים ישנם כאלה שהופכים את המאניירה לתוכן. לנושא עצמו. מתעסקים בחיצוניות והופכים אותה לדבר מעניין בפני עצמו — עתיר רבדים. אין דוגמא יותר טובה לעניין מאשר קלינט איסטווד שעושה את הדבר בצורה מושלמת, להבדיל מרבים אחרים.

לא מזמן פגשתי איזה הומו מזרקן אחר והוא אמר לי:

— יש לכם מזל שנולדתם בדור הזה!
— למה?
— אתם יכולים לעשות מה שבראש שלכם ואף אחד לא יגיד לכם כלום. צמות, קרחת, ללבוש מה שרוצים. הכל בעצם.
— אבל אפשר להסתדר גם בלי כל הדברים האלה, לא? (הקשיתי)
—כן, אבל העיקרון שאפשר לעשות מה שרוצים, לתת דרור לכל שגעון, זה משחשוב. הידיעה שאפשר לעשות את זה...
...כתם מאנייריסט!

תומר קרמן

זיהוי מקום

תחרות זיהוי מקומות בארץ מטעם קואופרטיב „דן".
להזכיר: הפרסים לזוכים — כדורגל וכדורסל — לסירוגין.
צילום: עדנה טני

הזוכה בחידון הקודם: ענת אמיר קיבוץ חזורע יוזמן אישית לקואופרטיב „דן" לקבל את הפרס.

שיר כיף

*

כְּשֶׁאֱלֹהִים צִוָּה עַל אַבְרָם לָלֶכֶת
הַאִם יָדַע עַד כַּמָּה קָשָׁה הַהֲלִיכָה
מַה קָּשָׁה הַפְּרֵדָה
מִבֵּית אָב שֶׁגַּם אִם אֵין בּוֹ
קְדֻשָּׁה, יֵשׁ בּוֹ לְקַדֵּשׁ אֶרֶץ
גַּם מוֹלֶדֶת שֶׁבִּלְעָדֶיהָ
אָנָה הוּא בָּא.
הַאִם מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע אֱלֹהִים אֶת לִבּוֹ
הַדּוֹאֵב שֶׁל עַבְדּוֹ, צִוָּה אֶת שֶׁיָּכוֹל הָיָה
לְבַקְּשׁוֹ וַאֲפִלּוּ בְּמִלִּים שֶׁל תְּחִנָּה –
אָנָּא, לֵךְ!
וּלְוַאי וְיָכֹלְתִּי
כָּךְ.

ענת לויט
(מתוך „בית של געגועים")

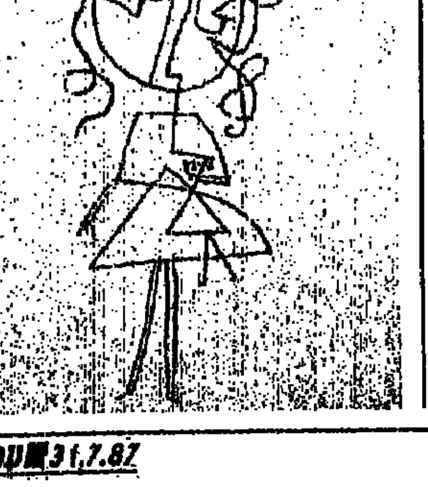

גיורא מנור

משחק מכור

קופתית, פחות או יותר פעם או פעמיים בשנה, מתחיל משחק תופסת בין אחת מארצות הגוש המזרחי לבין מדינה מערבית. לפתע מגלים ראשי המדינה האחת, שכמה וכמה דיפלומאטים, הנהנים מחסינות, עוסקים במה שמוגדר כ„פעילות שאינה עולה בקנה אחד עם מעמדם הדיפלומאטי" של נציגי המדינה השנייה. אז מגרשים פעילים אחרים מהסוג הכלתי־רצוי, וכתשובה הופכת המדינה השנייה כמה מנציגי הראשונה ל„אישים בלתי רצויים". כן נגזר עליהם לעזוב את תחומה תוך ימים או שעות. כל זה הוא בגדר משחק מכור מראש. כל אחד יודע, שרוב הנציגים הדיפלומאטיים בעולם משרתים את שירותי המודיעין של ארצותיהם; שאם לא כן, מדוע היתה ממשלתם מוציאה הון־עתק על החזקתם, עם בני משפחותיהם בחו"ל ודואגת לכל מחסורם שם?

התרעומת המוסרית־כביכול אינה אלא מחווה קלושה כלפי מסורת, שנתגבשה במשך מאות שנים, כש„ציר מוסמך ושליח מיוחד" (תוארו הרישמי של שגריר) היה באמת מורשה לנהל משאו־ומתן, רחוק מממשלתו או מלכו, וכשהיתה גם סכנה מוחשית, שאם השגריר יאמר משהו לא כל־כך נעים למלך המארח, ימצא את עצמו בבית הכלא או גרוע מכך, על הגרדום — בהתאם לרמת הציוויליזציה של המדינה המארחת.

במאות ה־18 וה־19 נוצרו החוקים הבינלאומיים, המגינים על השליחים למיניהם, לתועלת הכלל. מי שרצה אז לצותת לשיחות חשאיות, חייב היה לשחד איזה משרת או מלצר, כי לא היו מיקרופונים. הדיפלומאטים היו מוכרחים לייצג את ארצותיהם, כי הרי לא יכלו להבריק הביתה לפני כל עיטוש או גיהוק שלהם. היו יכולים לעבור שבועות, לפני שבכליל נודע לממשלה ששגרירה הנעלה נכלא או הוצא להורג.

כיום, כל משחק החסינות נראה מגוחך, למשל, לנוכח המצור ההדדי על נציגויות צרפת בטהרן ואיראן בפריז. איני מפקפק בכך, שלמשטרה הצרפתית יש הוכחות מוצקות על מעורבותו של המתרגם הפרסי במעשי־טרור. אבל, פיצוצים ורציחות נראים בעיני חומייני כמעשים מוסריים בהחלט, אם הם נעשים למען אללה או ממשלת איראן; כל המשחק הדיפלומאטי וכללי החסינות שייכים לעולם אחר, של מוסכמות ונימוסים, ששוב אינם קיימים בארצות רבות. ממילא, אמצעי הריגול, הציתות וההאזנה נעשים רובם ככולם לא באמצעות שיחות הקוקטייל בשגרירויות, אלא על ידי לוויינים בחלל, שאינם בעלי דרגות של נספח, יועץ או שגריר ושאי אפשר להכריז עליהם כעל „פרסונה נון גראטה". אפשר, אבל לא יעשה רושם גדול על הלוויין...

למעשה, הגיע הזמן לשנות את חוקי החסינות הדיפלומאטית ולהתאימם למאה ה־20. בין כה וכה, מערכות הריגול ההדדי הענפות והחשובות ביותר קיימות בין ארצות, שאין ביניהן יחסים דיפלומאטיים כלל, כגון: שתי הקוריאות, ישראל וסוריה, איראן ועירק. זכויות־היתר הדיפלומאטיות בזמננו נועדו, בעצם, רק כדי לחסוך מכס ובלו על משקאות מיובאים עבור מסיבות הקוקטייל הדיפלומאטיות, שמספקות לדיפלומאטים חומר לדו"חות (שבין כה וכה איש אינו קורא במשרד החוץ, בבית...) על מה שאמר איש זה או אחר בין כוסית לכוסית, מתוך תקווה ש„IN VINO VERITAS" תקווה תמימה, שהרי גם האורח יודע, שהמסיבה נועדה להזין את הדיפלומאט־העמית כחומר או ברמז, שיועברו למחרת הביתה...

מטרת לוחית הרישום במכונית עם הציון i co או cc או הצבע המיוחד, נועדה למעשה רק להקל על הממשלה המארחת לעקוב אחר תנועתה ולממשלה השולחת חיסכון בדו"חות על חניה בלתי חוקית.

המצב מזכיר את הסצינה הקלאסית מהמחזה של פיטר יוסטינוב, „רומאנוב וג'ולייאט", בה חוזר טיפוס אחד „מסיטורי" שכזה, המצוי בשטח ההפקר בין השגרירות הרוסית והאמריקאנית, באוזני שני הצדדים על הפסוק: „הם יודעים שאתם יודעים שהם יודעים, שאתם יודעים..." ובכל פגישה נוסף עוד „הם" ו„אתם" אחד. אבל הדבר נעשה — אם זכרוני אינו מטעה אותי — למען בצע־כסף, וזה, לפחות, מובן ואנושי.

אני מקווה, שהדיפלומאטים הצרפתים בטהראן יגיעו בשלום הביתה, אבל איני בטוח, כי המשחק הוא בין שתי קבוצות, שכל אחת מהן אמינה בכללי־משחק שונים.

בכדורגל או כדורסל, יכול השופט להוציא מהמגרש מי שעבר מספר מסוים של עבירות. במשחק הדיפלומאטי, כשמוציאים מישהו בגלל „פאול", יכול הצד השני להוציא מישהו משורותיך.

כל זה, בעצם, די משעשע, אבל נראה מיושן ומגוחך. אולי נחוץ לנסח קוד דיפלומאטי, התואם את הציניות של זמננו, שאינה, אני מניח, גדולה או חמורה מהציניות של הדורות הקודמים, אבל היא לובשת צורה אחרת.

□

גדעון ספירו

„שמוליק" לנציבות

שבוע יצאה מהכלא שרה אנג'ל („שמוליק") לאחר שוועדת השיחרורים ניכתה שליש מתקופת מעצרה.

שמוליק הפכה ככר לשם־דבר בעולם העבריינות הישראלי. בסך־הכל בת 21, אולם סיפור חייה יכול לפרנס בכבוד תסריטאי ובמאי מוכשרים להסרטת הגירסה הישראלית של בוני וקלייד. שובה הביתה היתה בהחלט סיבה לחגיגה תקשורתית והעיתון „חדשות" הקדיש לה ראיון שהשתרע על שני עמודים. אני קראתי את הראיון בעניין הולך וגובר ובסופו אהבתי את הדמות שהצטיירה בעיני. אני קלטתי בן־אדם משכיל, רגיש ואינטליגנטי. היא אינה עוסקת בפיאור ורומנטיזציה של העולם התחתון. היא אומרת שכל זה הוא מאוס ואכזרי ואין לה כל עניין לחזור לשם. היא רוצה לסיים את לימודיה באוניברסיטה.

היא אומרת כמה דברים נכוחים על המצב המביש בבתי הסוהר בישראל, שהוא מפגר בכמה שנות אור לעומת המקובל והנהוג בארצות נאורות ודמוקרטיות. היא רואה באסירים בני־אדם, שאמנם כשלו, אבל בני־אדם הזכאים ליחס אנושי. בתי־הסוהר בישראל דומים לעתים לאורוות שרחסו כהן כהמות ולא מקום בו בני־אדם צריכים לחיות. הניתוק והכירור מהחברה והמשפחה הנכפה על האסירים הוא העונש הכבד והמעיק. אין להוסיף על כך תנאי מאסר משפילים ששוחקים את מעט הכבוד האנושי שעוד נותר.

זכותו של אדם לפרטיות, לאינטימיות, לטיפוח פינה חמה בהתאם לטעמו האישי, צריכה להישמר גם בבית הסוהר. גם בבית הסוהר ניתן, אם מאמינים בכך, לשמור על מערכת הומאנית שמתייחסת אל האדם בכבוד. שרה אנג'ל, כך התרשמתי, מאמינה בכך. מצאה חן בעיני תשובתה לשאלת המראיינת על דעותיה הפוליטיות: „יותר שמאלנית משמאלנית מכעיס אותי ששמעתי את בת אחותי אומרת על ערבי — ערבוש. מי הכניס לה את זה לראש? אני לא יודעת". כלומר, שמוליק רואה בערבים בני־אדם, ממש כמוני וכמוך, וזהו ערך נדיר בחברה הישראלית של היום. אבן ספיר אמיתית.

עכשיו, אני שואל את עצמי, מה הולכים לעשות עם הבחורה הזו? היא חוששת כי המשטרה תציק לה והיא תהיה קרבן למעצרי שווא. „אין לי כוח לכך", ואפשר להבין זאת. אז יש לי הצעה לשר המשטרה. במקום שהמשטרה תציק לה, אדוני השר, אני מציע לך לנצל את כישוריה ונתוניה ולמנות אותה לתפקיד. תשמע טוב: נציבת שירות בתי הסוהר!!! כמה היא נופלת מהנציב הנוכחי האלוף גונדר דוד מיימון? ממש שאלה טובה. היא הרי עולה עליו מכל זווית אפשרית. בשביל למנות אלוף בצבא לתפקיד נציב שירות בתי הסוהר, לא צריך חשיבה יצירתית. זהו מינוי מתבקש למי שחושב בדפוסים שיגרתיים ומקובלים. מיימון שהיה מושל רצועת עזה, התרגל למערכת יחסים של כובש ונכבש. כל מהלכיו בתפקידו כנציב מוכיחים כי הוא לא הצליח להשתחרר מדפוסי חשיבה קולוניאליים שדבקו בו בעת שרותו הצבאי. הוא ממשיך לראות באסירים אוכלוסיה נכבשת, ועל כן חסרת זכויות ומתייחס אליה בהתאם לכך. אם כך לגבי האסירים היהודיים על אחת כמה וכמה לגבי אוכלוסיית האסירים הפלסטינים. לא מכבר ראינו את יחסו הקשה אל שביתת האסירים הפלסטינים, אותה ניסה לשבור, והרי דרישותיהם לא חרגו מאותם אלמנטים של יחס אנושי.

מינויה של שרה אנג'ל לנציבת שירות בתי הסוהר מחייב חשיבה לא שיגרתית. היא תכניס לתפקיד רוח תזוית במובן החיובי של המלה. מערכת ערכים חדשה המבוססת קודם־כל על ראיית האסיר כאדם בעל זכויות־אנוש בסיסיות. היא לא תפלה בין יהודי לערבי. היותה אסירה לשעבר רק יסייע לה במילוי תפקידה. היא יודעת כיצד הדברים נראים מבפנים. היא ערה למצוקותיהם האמיתיות של האסירים. גילה הצעיר, לא רק שלא צריך להפריע. אלא יש לראות בו יתרון. הרב הרי מנכ"ל משרד הפנים וכן גילה של שמוליק הוא דוגמא מצוינת למי שממלא תפקיד בכיר במיומנות ובכשרון.

עד היום, היו כל הנציבים אנשים שלא נמנו קודם לכם על אוכלוסיית האסירים. הם לא יכולים להצביע על הישגים משמעותיים. מוי הסוהר בישראל הם מהמפגרים בעולם המערבי. כדאי לנסות פעם גישה שונה. אני מבקש להדגיש, כי אינני טוען כי היותו של נציג אסיר לשעבר הוא ערובה להצלחה. כלל וכלל לא. אולם אינני מוכן לפסול על הסף מועמד אך ורק משום, שהיו אסירים. מינוי כזה, אם כמובן מדובר באדם מתאים, יכול להצעיד את מערכת בתי הסוהר מימי הביניים בה היא נתונה כיום, למושגי שנות האלפיים. שרה אנג'ל, היא לדעתי, מינוי־היימור שיכול להצליח. ואם לא תצליח אפשר לפטרה. כמו היו נציבים שפוטרו והעולם לא התמוטט. אז מה דעתך, חבר ברלב, לטלטל את שרות בתי הסוהר טלטלה עזה, ע"י ההימור המעט פראי המוצע כאן? אולי תצליח בצורה זו לסלק את העובש והצחנה שדבקו בשרות בתי הסוהר בארבעים שנות שיגרה עייפות ומתסכלות.

□

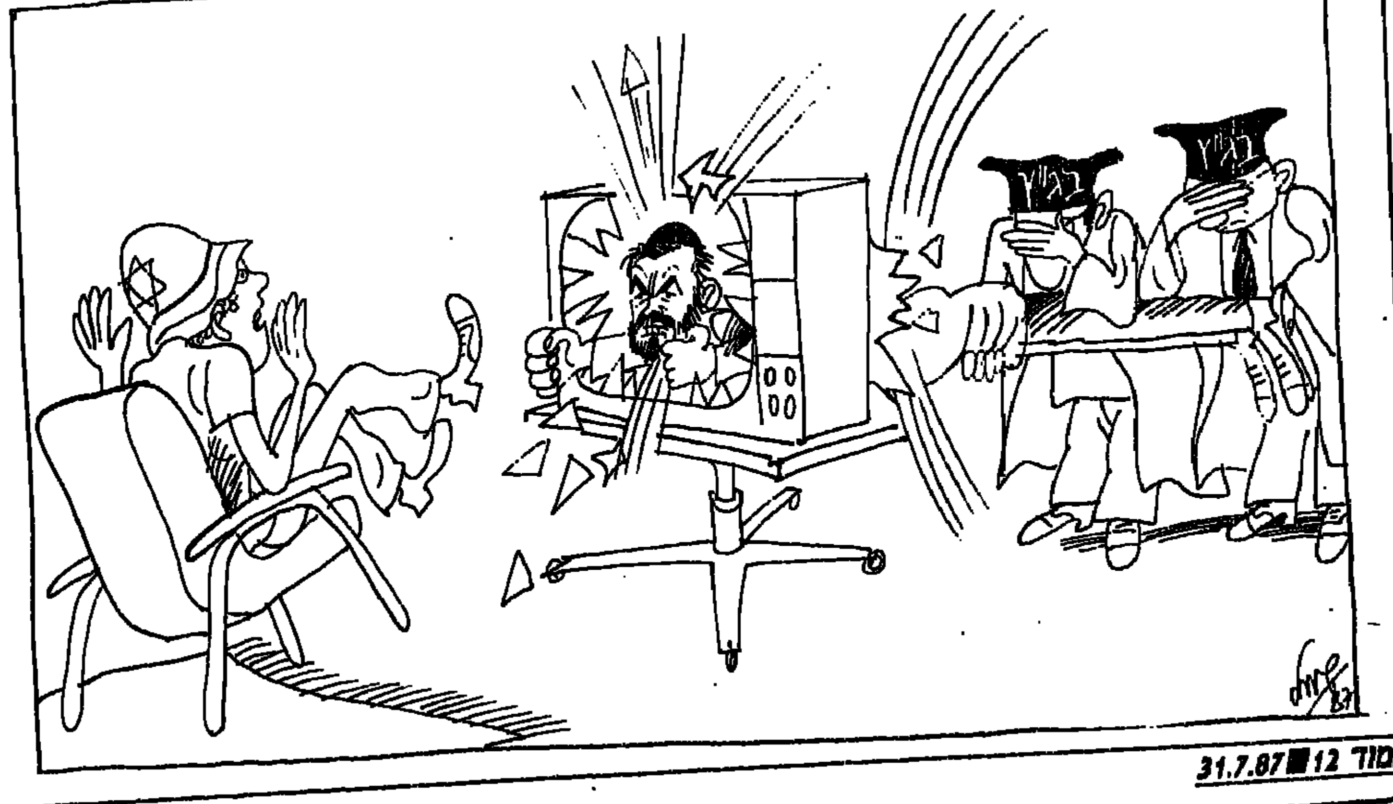

יהודה להב

הימין נגד סיפוח

כאורה, הימין היה צריך לקדם בברכה את מכירתו של מפעל „המגדר" בקרית־גת לאיש עסקים מעזה, שבמיכרז הציע בעבורו את המחיר הגבוה ביותר. כמה טעמים היו לימין לתמוך בכך: ראשית, אפשר היה לראות בעיסקה הוכחה, שארץ ישראל השלמה מתגבשת כיחידה כלכלית אחת; שנית, אפשר היה להקיש ממנה: כשם שלערבי מעזה מותר לקנות מפעל בקרית־גת, מותר (והם היו אומרים: על אחת כמה וכמה) ליהודי לרכוש קרקע בעזה. הרי על פי היקש דומה הם אומרים — כשם שלערבי מנצרת מותר להתגורר בנצרת־עילית, מותר (על אחת כמה וכמה...) ליהודי להתגורר בבית־הדסה בחברון. ככלות הכל, מנקודת ראות תעמולתית, תופעות כגון ההתנפלויות על ערבים ברמת־עמידר אינן משרתות את המטרות הפוליטיות המוצהרות של הימין.

לכאורה, הימין היה צריך, איפוא, לקדם בברכה את עיסקת מכירתו של „המגדר" לערבי מעזה. למעשה, הוא קידם בברכה מתפרצת את הכשלת העיסקה. לא הפריע להם, לאנשי הימין, כי הנימוק המשפטי המכריע למניעת העיסקה היה, כי הקונה־בכוח לא הצטייד בהיתר המיוחד, הנדרש מאזרחי־חוץ, המבקשים לקנות בישראל קרקע או נכסים. כלומר, תושב עזה הוא תושב־חוץ. הווה אומר — עזה איננה „חלק בלתי נפרד" מישראל. במלים אחרות: אפשר למנוע עיסקאות מסוג זה רק כל עוד הממשלה לא תקבל את תביעת הימין ולא תספח את השטחים. אפשר לומר, איפוא, כי בפרשת קרית־גת התגלה הימין כמתנגד לסיפוח. הימין אף התנגד הפעם לעיקרון חשוב יותר מנקודת ראותו: לחופש היוזמה הפרטית. ליברל מוצהר כז'בוטינסקי — שלרגל יום השנה למותו הועלה על במה אפילו מחזה על חייו — בוודאי מתהפך בקברו. מילא, לשלול זכויות לאומיות או פוליטיות — אבל לשלול מאדם את זכותו המקודשת להשקיע את כספו בכל עת ובכל מקום?! אם זה יכול לקרות, הכל נגמר. אכן, הכל נגמר. נגמר הליברליזם, נגמרת הדמוקרטיה, נגמר גם הפאתוס הלאומי בנוסח „אצלנו מובטחות לערבים יותר זכויות, מאשר בארצות ערב". נגמרים אף השקרים. פרשת „המגדר" ממחישה, כי סיפוח ושמירה, ולו גם שמירה פורמלית, על הזכויות האזרחיות הבסיסיות של התושבים הערביים (כתוכנית האוטונומיה שלו ממילא לא התכוון בגין מלכתחילה לשמור על זכויותיהם הלאומיות) אינם עולים בקנה אחד. סיפוח ייתכן רק אגב הנהגת משטר אפארטהייד כלפי הערבים או אגב גירושם מן הארץ. במלים אחרות: טראנספר.

ההתקוממות נגד דבריו של רחבעם זאבי או של סגן השר מיכאל דקל אינה במקומה, אין הם חריג יוצא דופן. אלא רק סיסמת כהנא מפי אישיות „מכובדת" יותר. סיפוח ייתכן רק על יסוד מדיניות כהנא. האומר „סיפוח" כאילו אמר „טראנספר". מי ששולל את הרעיון הזה, אינו יכול להתנגד לתוכנית הטראנספר כלבד — עליו להתנגד גם לסיפוח.

אבל, יש להרחיק לכת ולקבוע, כי גם הקריאה הפראית שנשמעה השבוע במקומון בקרית־שמונה, להילחם „בקיבוצים מן המזרח" כמו „במחבלים מן הצפון", היא אולי חריגה כניסוחה המקומם, אך משתלבת יפה במחשבה המדינית של הימין הסיפוחיסטי על פי הגיונה של מחשבה זו, כלל התושבים הערביים אינו אלא הורוע המואכרת של המחבלים הרצחניים; ומי שמכיר בזכויות התושבים הערביים, כאילו תמך במחבלים; ומי שתומך במחבלים, יש לנהל נגדו מלחמת חורמה כמו נגד המחבלים; וגם מי שתומך בזכותם של תומכי זכויות הערבים לפעול בחופשיות, גם הוא כמוהו כמחבל וחל עליו הכלל „הקם להרגך, השכם להורגו". ואפשר עוד להרחיק לכת, כדי לסגור את המעגל.

כך הגענו, חוליה אחר חוליה, על פי הגיון הדברים, מן „המגדר" בקרית־גת עד לאמיל גרינצוויג.

□

נועם שפנצר

בין המערכות

לושה ימים רצופים העבירה הטלוויזיה כאן בשידור ישיר מ־9.00 בבוקר ועד 5.00 בערב את מהלך עדותו של קולונל אוליבר נורת' לפני ועדת החקירה של הקונגרס בפרשת אירן־קונטראס. הטלוויזיה, תבורך, חשפה בפני הצופה לא רק עולם תככים של תת־תרבות צללים פוליטית או את נפתוליו המרתקים של ההליך הדמוקרטי אלא גם, ולצורך דיון זה, בעיקר את אופיו ואישיותו של הגיבור הראשי.

קולונל נורת', המנוע שמאחורי עסקות איראן־קונראס, הצטייר כדמות מעניינת למדי: גיבור וייטנאם, שקרן עקבי מוצהר, איש גאה בעל חזות נערית משהו וקול בכייני הנוטה להישבר לעיתים קרובות. במהלך ימי עדותו הפך הקולונל, במפתיע, לפופולארי בציבור. משאלי דעת הקהל אוהבים אותו למרות שברור לכולם שהוא שיקר, שבר נהלים ועקף את סמכויות המערכת הפוליטית.

נורת' עובר את המסך כאדם המשוכנע בצדקתו ואף אינו מבין על מה הרעש. יתכן שזו הצגה או

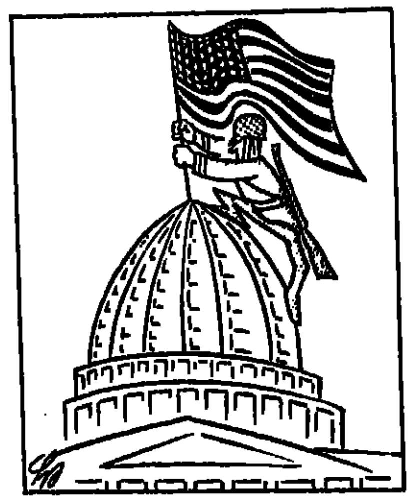

טקטיקה. אולם לאחר התבוננות והקשבה ממושכות נראה שהתעקשותו והעדר החרטה הן אוטנטיות. נראה שהסיבה לכך, כמו גם לפופולאריות שלו קשורה לא רק בנורת' האדם אלא גם ובעיקר בנורת' החייל ומה שהוא, כחייל מגלם. אוליבר נורת' הינו לדעתי קרבן קלאסי במובן הדוסטוייבסקאי (כמעט), דהיינו: קרבן של נסיבות ויצרים. על מישור הנסיבות נורת' הוא קרבן של סיטואציה סוציו־פוליטית, שאינה אגב, בלעדית לארה"ב. הוא משלם את מילכודו של אתוס החייל המקצועי הנרון להתקיים בכפיפות למערכת דמוקרטית.

נורת הוא חייל מקצועי. אופן חשיבתו, לוגית ואתית, כפוף מתוך כך להגיון הפנימי הצר והנוקשה של המערכת הצבאית. ההגיון הזה מורכב, כמו הכל, ממציאות ומיתוס. המציאות היא של היררכיה בלתי מתלבטת, תכליתיות משימתיות, ציות עיוור ושאיפת קרב. המיתוס שהומצא כמובן ע"י החברה האזרחית כדי לאפשר קיום מכובד ויציב לאנשים שמקצועם במהותו הרג והרס, הוא מיתוס של כבוד, אומץ לב, מאצ'ואיזם, פשטות ונחישות. ההגיון הצבאי ניצב כמובן בסתירה להגיון הדמוקטי, המניח ומקדש מציאות של ספקות פשרות, לבטים ומורכבויות ומיתוס של אהבת אדם, רוחב אופקים, חירות מחשבתית ונקיון מוסרי. האתוס הצבאי מקדש דם ואדמה. האתוס הדמוקרטי מקדש את האדם.

בסיטואציה הפוליטית המודרנית נזקקת הדמוקרטיה לעיתים קרובות לצבא לביסוס והגנת קיומה. עם הזמן, בתהליך בלתי נמנע ובחלקו בלתי מודע, הופך הצבא מאמצעי למטרה וממקצוע גרידא לדרך חיים, הלך־מחשבה ואופי. הקיום המשותף של שתי המערכות המנוגדות האלה הינו, כמובן, סימביוטי ואמביוולנטי. הצבא המקצועי שואף במהותו לפעולה, למימוש הפוטנציאל למלחמה. לצבא זהו צורך חיוני, דחוף, תמיד בלתי תלוי. הדמוקטיה תולה תמיד את הצורך במלחמה באינטרסים מדיניים.

בצבא נתפשת החשיבה הדמוקרטית כמעצור המונע מן המערכת הצבאית את הוכחת כוחה, חיצותה, חשיבותה ומתן פורקן לאגרסיה המצטברת בעורקיה. הצבא המקצועי מבקש תמיד לגעת ולהתאחד עם המיתוס ההיסטורי שלו, המורכב כמובן מקרבות ומלחמות. ככל שהדמוקטיה זקוקה יותר לצבא, כך היא מחזקת אותו ובהכרח גורמת לו להתייסר יותר במגבלות שהיא מטילה עליו.

אוליבר נורת', כך נראה, הוא קרבן של הקונפליקט הבין־מערכתי הזה. איש צבא מקצועי שהבנתו את הדמוקרטיה מוגבלת לתחומי החפיפה ושטחי ההפקר שבינה לבין האתוס הצבאי. חשיבה דמוקרטית היתה כופה על נורת לשאול שאלות, להשוף את הממונים עליו ובכך לעשות להבראת המערכת. החשיבה הצבאית, אליה הוא מורגל ומסוגל, כופה עליו להגן על הממונים עליו בכל מחיר, למלא פקודה ולשתוק.

נורת' הוא קרבנם של המכרים הכפולים המתקיימים בתפר בין שתי המערכות. המערכת הדמוקרטית מצפה מן הצבא לעשות את „העבודה השחורה": הרג, השתלטות, ריגול, נשק וכו' ולפטרל באזורים האפורים שבין חוק לתוהו, בין התגוננות לתוקפנות, בין קפיטליזם לאימפריאליזם. תוך כדי הימנעות מתיקלות העלולות לסכך וללכלך את הדרג המדיני. במילים אחרות: רייגן, המעוניין במלחמה על אש קטנה כדי לקיים אופציה להסתת דעת־הקהל מן הגרעון המסחרי המתעצם, נותן לצבא להבין (דרך וויליאם קייסי, ראש הסי. איי. אי. המנוח, נניחו שאם רצונו במלחמה (והצבא, כאמור תמיד רוצה) עליו לארגן אותה כך שתיראה כאקט מחוייב המציאות, מתבקש פוליטית, פטריוטי, דמוקרטי.

נורת' קלט את המסר וניגש לעבודה. לרוע מזלו השתבש משהו, העתונות, שאינה תלויה עדיין בצבא או בממשלה, עטה על המציאה. נורת' מצא עצמו לפתע חשוף בצריח. להבנתו, הוא נבגד מבפנים. להבנתו, הוא שבוי מלחמה בידי הקונגרס המנסה לשטוף את מוחו באידיאולוגיה זרה. להבנתו, טעותו היחידה היתה העובדה שנתפס. ותפקידו הוא להסתער בהישמע פקודה. להבנתו, תפקידו הוא לא לגרור איתו אורחים לשדה הקרב והוא מגן על הקונגרס, האזרחים הדמוקרטיה, ע"י אי־שיתופם בעבודת הצבא, במלחמה המלוכלכת.

על מישור היצרים ניתן להסביר את „הפופולאריות" של נורת' גם כמאפיינים אישיים. הוא מצטלם טוב, מישיר מבט, רהוט, נעים־סבר, רגשני, מסוגר. ברור שהוא לא תאב בצע, רודף שררה פוליטית או אפילו אגו־מאנייק מסוכן. ברור שהוא, לפני, אחרי ובסך הכל חייל (הוא מקפיד להופיע תמיד במדים). ברמת היצרים האזרח האמריקאי חש אשמה ואי נוחות בבואו לשפוט חייל במדים. גיבור מלחמה. האזרח יודע שהחייל הוא ה„סאקר" העושה את העבודה המלוכלכת בזמן שהוא, האזרח, עושה כסף, עושה חיים. האזרח מוכן לסלוח לחייל על אי־התמצאותו בדקויות הביורוקרטיה הדמוקרטית.

האורח סולח לחייל כל עוד זה האחרון מכוון את האגרסיה שלו כלפי אויב חיצוני, רצוי קומוניסטי. האזרח גם מכבד את החייל, כשם שמאלף האריות מכבד את אריותיו. האזרח מרגיש שלא בנוח כאשר המערכת הדמוקרטית כופה את מורכבותו ופילפוליה על החייל המקצועי שאותו ואת תפישתו המוגבלת־במתכוון יצרה היא עצמה.

את ההמשך קשה לנבא. החרשות זורמות מהר. גם החיים. ניתן להסתכן בהנחה שנורת' ירעך, יתפוגג. כרגע הוא פופולארי מדי מכדי להיות שעיר־לעזאזל ואשם מדי מכדי להיות גיבור לאומי.

□

חאלד חליפה

עמדה סחטנית

יה זה מגוחך ולא אחראי להאשים את התקשורת האמריקאית בעוינות כלפי ישראל ובסילוף האמת, כפי שניסה להאשימה אבי פזנר, יועץ ראש הממשלה לענייני תקשורת, בתוכנית החדשות של גלי צה"ל, „במצב הנוכחי". שכן, התקשורת האמריקאית היא זו שמאז ומתמיד נותנת את התמיכה הפוליטית והמוסרית לישראל במסדרונות המימשל בוושינגטון. הדוגמא המובהקת לכך היא התגובה הזהירה, המיתונה והמאופקת של האנ.בי.סי. לתגובתה המעושה של ישראל על סרטו של תום ברוקאו על המתרחש בשטחים הכבושים. „שישה ימים, עשרים שנה חלום שנמוג" ששודר באותה הרשת באחד ביולי.

בהתעלם מהגינויים והמחאות הישראליות, הסרט הנדון הוא מן הסרטים האוטנטיים והמעולים ביותר שהוצגו על המרקע האמריקאי מאז סיקור הטבח בסברה ושאתילה והסיקורים הבלתי נשכחים של ג'ון צנכלור על הקרבות הכבדים בין הלוחמים הפלשתינים והחיילים הישראלים במעברי גלרי סמאען ושכונת אלוזאעי.

דעת הקהל הפלשתינית, ובמיוחד המימסד הפלשתיני שמטיל את יהבו על אמריקה, רוצה לראות את הסרטים שמתארים את המציאות האכזרית והאכזורית של הכיבוש מוצגים בארה"ב, דבר, שאולי יגביר את הלחץ התקשורתי על המימשל האמריקאי ויזרז את הנסיגה מן השטחים.

מציאות הכיבוש קשה מנשוא, מעיקה ואכזרית. הכתב האמריקאי ברוקאו, כוכב תקשורת בפני עצמו בארצו, ניסה לתאר את המציאות כפי שהיא מבלי להיות מיטוחד, וזהו דרכה של עיתונות היוקרת, לוהבת ולא מלחכת פינכה. מרי קרטס, הכתבת האמריקאית הבכירה בישראל, נציגת הקריסטינס־סיינס־מוניטאר, תיארה את נסיון ההתערבות הישראלית בתוכן סרטו של ברוקאו כנסיון בולט לייצא צנזורה ישראלית למדיה האמריקנית.

גם נסיונם של יועצי מועדון השלושה — סביר, פוגר, הבר — לכפות את השגותיהם על האנ.בי.סי. הוא בבחינת פגיעה בחופש הביטוי והסיקור העתונאי של התקשורת הזרה בארץ. ואילו עמדתם של יועצי השלושה להימנע ממתן ראיונות ומשיתוף פעולה עם הרשת היא עמדה סחטנית של מקח וממכר שמגמתה להשיג כמה שיותר מהאנ.בי.סי.. דווקא בתחום מתן ראיונות.

האנ.בי.סי היא רשת מקצועית ויוקרתית שאינה רגילה לסוג כזה של מסחר במיוחד בנושאים פוליטיים בוערים. לבסוף, באשר לכיכובו של כהנא בסרט של ברוקאו במייצג ההזון החדש, והקיטרוג על כיכוב זה — הרי שמי שרצה אותו בכנסת־ישראל מדוע יכעס כשיככב בגולת אמריקה.

□

לא נשאר במשפחה

מרדכי וירשובסקי (57) הוא אחד הח"כים הפעילים ביותר, הישרים ביותר, וההגונים ביותר בכנסת ישראל. נשוי פלוס שניים, יליד ליפציג (היום מזרח־גרמניה), בארץ מאז היה בן תשע, נכנס לכנסת עם ד"ש ז"ל ב־1977, בקבוצתו של אמנון רובינשטיין. כשונא מערך מובהק, הוא אינו מצטער גם היום על ששילח לאופוזיציה את שמעון פרס וחבריו לפני עשר שנים. היום היה רוצה לראות בראשות הממשלה את המערך, אולם לא מאהבת שמעון ומפלגתו, כמו משנאת יצחק, אריק והליכוד.

בכנסת הנוכחית וירשובסקי חבר בוועדת החוקה ובוועדת הפנים ואיכות הסביבה של דב שילנסקי. בוועדה זו הוא מרבה להציק לשר המשטרה, מזכ"ל העבודה בעבר, חיים בר־לב. ביום שלישי השבוע, בישיבה סגורה של המערך, אמר בר־לב, כי יש לבדוק מחדש את מעמדו של וירשובסקי בוועדה. לחבריו הנדהמים הזכיר השר כי ח"כ „שינוי" יושב בפנים על כיסא של המערך.

וירשובסקי היה חבר־בנפש של אמנון

וירשובסקי: אמנון לא לחץ להישאר

רובינשטיין במשך עשרות שנים. החברות בין השניים, על בני משפחותיהם, החלה שנים לפני שרובינשטיין ווירשובסקי חלמו על פוליטיקה. כש„שינוי" החליטה לפני כשלוש שנים ללכת לממשלת האחדות הלאומית, חל קרע ביחסי השניים, הן במישור הפוליטי והן במישור האישי. רובינשטיין עמד בראש הרוב ב„שינוי", שתמך בהליכה לממשלה. וירשובסקי, בלהט האופייני לו, עמד בראש המיעוט הגדול שאמר בתקיפות לא לממשלת הרה־ראש.

היום, כשרובינשטיין ווירשובסקי שוב יושבים זה לצידו של זה על ספסלי האופוזיציה, ניתן היה להעריך, כי הח"כים ישובו להתפעל מידידות האמת בין שני הפוליטיקאים.

הידידות שנשברה, היא הסיבה האחת והיחידה, להחלטתו של מרדכי וירשובסקי להצטרף לר"צ. הפעם קשה גם לוירשובסקי להודות באמת. הפעם גם וירשוב, זה כינויו, עוטף את העובדות באידיאולוגיה. אבל גם ב„שינוי" וגם בר"צ, ולא רק שם, יודעים את האמת. מרדכי וירשובסקי לא מסוגל עוד, מנטלית, לחיות במסגרת אחת עם אמנון רובינשטיין.

וירשובסקי עוטף את החלטתו להינתק מ„שינוי" לטובת ר"צ, בהתנחלויות. במצע מפלגת המרכז הליברלית החדשה, יש כירסום רציני בעמדות היוניות המסורתיות של „שינוי". העובדות הפוכות. במצע „שינוי" ב־1984 נאמר: „ההתיישבות שמעבר לקו הירוק אסור שתהפוך למכשול בדרך להשגת שלום, עם המדינות הערביות. שינוי תעודד התיישבות אך ורק בשטחים שלדעתה צריכים להיות חלק ממדינת ישראל".

במצע המרכז הליברלי החדש נאמר: „ההתישבות שמעבר לקו הירוק אסור שתהפוך למכשול בדרך להשגת שלום עם המדינות הערביות. (בדיוק כמו במצע של 1984) יש לאפשר התיישבות אך ורק בשטחים שלדעתה של תנועת המרכז יש בהם חשיבות בטחונית והם צריכים להיות חלק ממדינת ישראל".

את שני הנוסחים חיבר הפרופסור שוקה פורת מ„שינוי", מי שיירש כנראה את וירשובסקי כמספר שניים במפלגה החדשה.

אין ספק, הנוסח של המרכז החדש יותר יוני, מהנוסח של „שינוי". „נכון", אמר לנו וירשובסקי, ושלף מכיסו את ההחלטה מוועדת „שינוי" מה־4.2.87: 'זה מה שמחייב אותנו היום'. ועדת שינוי, בשוללה את מפעל ההתנחלות בשטחים שלילה מוחלטת, מתנגדת לכל פעילות או הקצאת משאבים לחיזוק ולהרחבת ההתנחלויות, הן במספר הישובים והן בהיקפם. מועצת „שינוי" תובעת לדחות על הסף את הניסיון של הליכוד והימין להוסיף תקציבים להתנחלויות במסגרת עיסקה של עזרה לקיבוצים".

כך או כך, וירשובסקי מנהל מגעים עם ר"צ מזה כשנה לפחות. את זה אישרו בפני שלשום גם יוסי שריד וגם וירשובסקי, בשיחות נפרדות. השניים טוענים כי לא הובטח לח"כ המצטרף מקום בטוח ברשימת ר"צ לכנסת הבאה.

וירשובסקי מספר כי „אמנון (רובינשטיין) — לא ניסה ללחוץ עלי להישאר. זאת למרות שגם הוא יודע כי פרישתי לא תעזור ל„שינוי" ולמרכז הליברלי החדש.

ההצטרפות של וירשובסקי לר"צ, כשתתבצע, תחולל שם מהפכה־זוטא. הכוחות הליברלים הבורגנים בסיעה זו (אלוני, צוקר) יתחזקו, על חשבון ר"צ־שמאל (שריד, רן כהן), הדבר עשוי להשפיע על מיקומה הפוליטי של ר"צ, במיבנה שבין המרכז הליברלי החדש ומפ"ם.

היה ערוץ

בישיבה סודית בלשכת רה"מ שמיר, הוחלט לאמץ את גישתו של סגן השר רוני מילוא, ולטרפד את כל ההסכמות עם המערך בנושא הטלוויזיה. הסיבה לכך, פרישתו של אמנון רובינשטיין, שר שינוי, מהממשלה.

הסדרי הטלוויזיה ליכוד־מערך הושגו, לאחר משברים רבים, בדרג שרים בכיר ביותר: יצחק שמיר ומשה ניסים מחד, ויצחק נבון ומשה שחל מאידך. סוכם, כי תפקיד מנכ"ל רשות השידור ישאר בידי הליכוד, גם בעוד כשנתיים, וגם אם שמיר וחבריו יחליטו להחליף את אורי פורת. המערך יקבל לידיו (כנראה ישראל פלג) את תפקיד יו"ר הוועד המנהל החדש של רשות השידור. כך תתחלק העוצמה בטלוויזיה וברדיו, בין שתי המפלגות הגדולות.

מדוע ההסכם פוצץ? בישיבת הבכירים המיוחדת בלשכתו של רה"מ, טען רוני מילוא, כי עם התפטרותו של רובינשטיין מהממשלה, שונתה המציאות התקשורתית בארץ. מעתה, ישלטו אנשי העבודה הן על ערוץ הטלוויזיה הראשון, השר הממונה נבון, והן על הערוץ השני, השר הממונה גד יעקובי (כשר התקשורת). הליכוד, טען מילוא, וחבריו מיהרו להסכים עימו, אינו יכול להשלים עם המצב החדש. „בכל אופן יש הבדל בין רובינשטיין בערוץ השני, ומפא"יניק בערוץ זה", אמר לנו מילוא.

הליכוד החליט, איפוא, לפוצץ את ההסכם עם המערך בנושא רשות השידור, ובד־בבד להביא להקפאת כל ההליכים להפעלה־כחוק של הערוץ השני.

בתגובה הניח השבוע על שולחן הכנסת, ח"כ המערך אהרון הראל, הצעת חוק פרטית להפעלת הערוץ השני. לפי הצעה זו, שאיננה חדשה וגם לא מקורית, יבוסס הערוץ החדש על התשתית הקיימת של הטלוויזיה הלימודית, בנוסח ערוץ ארבע בטלוויזיה הבריטית.

הראל טוען כי מהלכי הליכוד מדרדרים את רשות השידור לאנרכיה. הטלוויזיה והרדיו פועלים ללא ועד מנהל וללא פיקוח ציבורי. במצב זה חיוני ואולי גם הכרחי להפעיל את הערוץ השני במהירות. את זה יכולה לעשות רק הטלוויזיה הלימודית, גוף ציבורי המנוטרל משיקולים פוליטיים.

דרך אגב, האחראי על הטלוויזיה הלימודית היום הוא משרד החינוך והתרבות, כדי לא לריב עם השר יעקובי, גורס הראל כי את הערוץ החדש יפעילו בצוותא, שר התקשורת והחינוך.

קפטן גולדשטיין בהודו

פנחס גולדשטיין (48), ח"כ הליברלים, יו"ר ועדת הספורט של הכנסת, שב ביום שלישי לכנסת, הישר ממגרשי הדשא של גביע דיוויס, בניו־דלהי, הודו. בארץ הרחוקה והאקזוטית, ראה קפטן נבחרת הכנסת בכדורגל, את ישראל יורדת מובסת 4:0 נגד הודו בטניס. אולם גולדשטיין נסע להודו, לא רק בעינייני טניס. הוא עשה בניו־דלהי גם בפוליטיקה.

„אמרתי למארחים שלנו, כי אני תקווה שהטניס יעשה ליחסי הודו־ישראל, את מה שטניס השולחן עשה ליחסי סין־ארה"ב. הספורט הישראלי הפך לשגריר חשוב של המדינה. נסעתי לפני כמה חודשים עם נבחרת הטניס לצ'כוסלובקיה ועכשיו להודו, שתי מדינות שאין לנו יחסים דיפלומטיים איתן. הנסיעות נעשו בידיעתם ובעידודם של משרדי רה"מ והחוץ.

בהודו היו לי פגישות פוליטיות רבות חשיבות. שוחחתי שם עם אישים וגורמים פוליטיים בכירים. זכיתי גם לראיונות בעיתונות המקומית. הסברתי שם בהרחבה את עמדתה של ישראל. היתה לי פגישה עם ראשי מפלגת אופוזיציה, כולל שר לשעבר, שהוא היום חבר פרלמנט. אינני רוצה לנקוב בשמות. הנושא עדיין מדי. נפגשתי גם עם אחד מראשי מפלגת הקונגרס, מפלגת השלטון. הנ"ל, שר בכיר לשעבר, ידוע בהשפעתו על ראש ממשלת הודו רג'יב גאנדי. היתה לי גם פגישה מעניינת וחשובה מאוד עם קבוצה מאורגנת של דיפלומטים הודים בכירים בדימוס.

היו בקבוצה אישים הינדים, מוסלמים, סיקים וגם יהודי אחד. בלטה בנוכחותה בפגישה קבוצה גדולה של דיפלומטיות. חלק מהנוכחים ייצגו בעבר את ארצם, במדינות חשובות מאוד וגדולות מאוד. גם היום נודעת הקבוצה הזו בהשפעתה על השלטון בהודו.

מובן שמסרתי דיווח מלא על הפגישות לרה"מ שמיר ולשר החוץ פרס. הם קיבלו גם את שמות בני שיחי. את הפגישות אירגן לי איש קשר מסוים, פרופסור מקומי, ידיד אמת של ישראל. המוטו של בני שיחי, בכל שלושת השיחות, היה אחד: יש צורך בהתקרבות בין ישראל להודו, יש מקום לשיפור היחסים בין שתי המדינות. אני הרגשתי כי ציפור אחת איננה מביאה את האביב. הבעתי תיקווה כי עוד פוליטיקאים ישראלים יבקרו בהודו. הרגשת בדברי בני שיחי הערצה לישראל ולמעשיה. אין ספק כי הממשלה שלנו צריכה ליזום ביקורי דיפלומטים בארץ. בשל מדיניות החוץ של בן־גוריון. היום אין קשרים בין ניו־דלהי וירושלים בשל לחצי הערבים.

הרגשתי כי בן־גוריון היה מנהיג גדול, אבי מדינת ישראל, אבל כמו מהטמה גנדי גם הוא עשה טעויות. כעת על שני העמים לשכוח את העבר, ולפעול בצוותא לכינון יחסים דיפלומטיים מלאים ביניהם, למרות חילוקי הדעות במיגוון רחב של נושאים. אמרתי להם כי ישראל איננה מנסה להתערב במחלוקות שבין הודו ופקיסטן.

באותה מידה הודו איננה צריכה להתערב במחלוקת בינינו ובין הערבים. כשלב ראשון הצעתי לעמיתי כי יפעלו להגדלת הסחר בין הודו וישראל.

„ערפאת אמור היה לבקר בהודו אחרינו. בסופו של דבר הוא דחה את הביקור בגלל הטניסאים שלנו. נשאלתי הרבה מאוד על אש"ף וערפאת. הסברתי כי בארץ ערפאת נחשב רוצח, ואש"ף מקובל כארגון של רוצחי ילדים, זקנים, נשים וגברים ללא כל הבחנה. ההודים שאלו אותי, ואם הם יפסיקו לרצוח אז הם לא יהיו אש"ף?"

גולדשטיין מספר כי אישית התקבל בהודו יפה מאוד. בשדה התעופה בניו־דלהי הוא הציג את עצמו כחבר הפרלמנט הישראלי. הקצין במקום רקע מיד בעקביו, בהצדעת כבוד. מאז ליוו אותו באופן קבוע, ארבעה שומרי ראש, שניים מלפנים ושניים מאחור. הקהל במשחק הטניס היה הגון מאוד, והוא לבטח לא אשם בהפסדים של מנסדורף, גליקשטין וגלום.

הבהרה

במדור זה נכתב, לפני שבועיים, כי מנכ"ל משרד הפנים אריה דרעי נסע לחופשה בלונדון, על חשבון משלם המיסים. הובהר לנו כי הדברים אינם נכונים. דרעי ואשתו מימנו את נסיעתם מכיסם הפרטי.

קרח הגז

בעתיד הלא־רחוק יצטרכו, כנראה, להעלות את אומדני כמויות הנפט ברחבי העולם במידה רבה, שכן בזמן האחרון התגלתה צורה חדשה של מרבצי נפט: גימית־מתאן מוצקה. המימצאים החדשים נתגלו בעיקר מתחת לקרקעית הים העמוק ומתחת לקרח של איזור הקוטב הצפוני. מומחים סובייטיים וקנדיים כאחד מאמינים שבמקומות אלה מצוי יותר נפט מאשר בכל מרבצי הנפט הידועים עד־כה גם יחד. אם יעלה בידינו לנצלו, הרי יהיו לנו רזרבות לכמה מאות שנים נוספות.

לשדרות החדשים צורה של לוחות ענק דמויי קרח והם תרכובת כימית של גז מתאן ושל מים. המוצקות נעלמת מייד בתנאי אקלים רגילים ומתאפשרת הודות ללחץ הרב מתחת לים העמוק או לטמפרטורות הנמוכות באיזור הארקטי. עד כה התגלו מרבצים אדירים בלמעלה מ־60 מקומות בצפון הרחוק של קנדה ושל סיביר ועוד יותר נמצאו מתחת לאוקיינוס השקט ולים הקאריבי. המרבץ הגדול ביותר התגלה עד כה ליד חוף קליפורניה, ובאמצע מגיע עוביו ל־3,000 מ'.

לראשונה נתקלה תעשיית הנפט בגז טבעי מוצק בקידוחים באיזור הארקטי. הגז שעלה יצר צורות גבישיות מוצקות, כאשר קפא מחמת הטמפרטורה הנמוכה למעלה, ולפרקים סתם את חור הקידוח. לעתים, אירעו תקריות שהיו כרוכות בסכנה, שכן החום הרב שנוצר בעת הקידוח עלול לגרום התפוצציות מתאן אדירות.

ד"ר דון דייווידסון, כימאי במועצה הלאומית למחקר באוטאווה, ביצע בתרכובת הזאת בין הגז ובין מים ניסויי מעבדה קפדניים כדי לגלות באילו תנאים היא נשארת יציבה. בנוסף לכך חיפש שיטה זולה להפקת הגז שבה.

רוב מרבצי הנפט והגז התהוו בעבר הרחוק בעקבות שקיעת שרידי צמחים וחיות־ים. מרבית הגז שהתהווה כך ברח דרך שכבות הטין והמשקעים שמעליו, כך לפחות תיארו לעצמם הגיאולוגים את הדבר עד־כה. רק כאשר מקיפה שכבת סלע בלתי־חדירה את הגז או הנפט מתהווה מרבץ קונוונציונאלי. אולם, דון דייווידסון קבע שהתרכובת בין מתאן ומים מתהווה בקלות יחסית, בתנאי לחץ גבוה או טמפרטורה נמוכה. במשך מיליוני השנים יכול היה הגז החודר לבנות מרבצים אדירים.

מומחים סובייטיים סבורים כי שדות מסוג זה מצויים מתחת ל־85 אחוזים משטח האוקיינוסים הגדולים. דייווידסון גילה גם כי „קרח־הגז" ניתן בקלות להמסה בחום. טמפרטורת רוב המרבצים מתחת לים העמוק היא בערך זו של נקודת הקיפאון של המים (אפילו באיזורים הטרופיים) וכדי לשחרר את הגז דרושה אותה כמות של אנרגיה כמו להמסת קרח רגיל. די, איפוא, בשאיבת מי השטח אל קרקעית הים, וכדי להמיס מרבץ גז מוצק באיזור הארקטי יהיה צורך לחמם מים על־ידי שריפת 7 אחוזים מכמות הגז המופק.

אולי הסבר למשולש ברמודה

ברוסיה נעשים כבר נסיונות בקיטור ובזריקת גז חם לשם המסת הגז הקפוא. הטכניקות הללו פותחו תחילה עבור סוגי נפט כבדים: עלותן מוציאה מכלל אפשרות תפוקה בהיקף גדול בשנים הקרובות ועדיין מצוי די גז, זול יותר במקומות אחרים.

המרבצים הימיים שלפני חופי קליפורניה יהיו, כנראה, הראשונים שינוצלו ניצול מסחרי. עתה נבדקות תוכניות כיצד לשחרר את הגז, לקולטו מתחת ל„מטריות"־ענק תת־ימיות ומשם לשאוב אותו אל היבשה. גם כאן יעברו עוד שנים רבות עד לתפוקה בהיקף נרחב. אך, בטווח רחוק עשוי להתברר כי אין ערוך למרבצים החדשים, לא רק לגבי מדינות תעשייתיות שהן קרובות לים ובעלות מרבצי נפט מוגבלים בלבד משל עצמן, כגון אוסטרליה, אירלנד, ספרד וצרפת, אלא גם לגבי מדינות רבות בדרום־אמריקה ובאפריקה, מדינות־איים וארצות שכיום אין בתחומן דלק פוסילי כלשהו.

מרבצי גז מוצק עשויים אף להסביר את משולש ברמודה, שהסיפורים עליו עוררו חיוך בקרב רבים. באיזור זה נמצאו כבר בקידוחים עמוקים של אניות־מחקר מרבצים מסוג זה.

קארל הינדן, „ולטוואכה"

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

עבודת צילום משל הצלמת האמריקאית ג'ון רוס. מתוך התערוכה „עם בתנגורה", המתעדת את תהליך שקיעתם של כפרים יהודיים באתיופיה. ומתקיימת בימים אלה באולם קראון שבתיאטרון ירושלים

דן פגיס: „שירים אחרונים"

דוד ארן

בספר „שירים אחרונים" קיבץ שמעון זנדבנק — העורך ומחבר אחרית דבר — את כל דברי השירה שכתב דן פגיס לאחר הופעת סיפרו האחרון, שיצא לאור בחייו, „מלים נרדפות", ולכאורה די בכך למען איפיון השלב האחרון ביצירתו. אולם, כפי שיודעים מקורבים למשורר — וכפי שמספר זנדבנק עצמו — דן פגיס עסק בשנים האחרונות גם בכתיבת פרוזה (על היחסים המורכבים מאוד עם אביו), ונראה כי ניסיון זה קשור קשר הדוק עם הגילגול הצורני האחרון של שירתו: השירים בפרוזה. יש להניח כי הפנייה הזאת אל הפרוזה (במסגרת השירה ומחוצה לה) איננה מנותקת מלבטיו של המשורר בנוגע לאמנות וחיים, כפי שהם בולטים ב„שירים אחרונים". ועל־כן יש לקוות כי הניסיונות הללו — או חלק מהם — יראו אור. אז אולי תצטרף „פרוזה שירית" ל„שירים בפרוזה" והתמונה אכן תהיה שלימה.

בינתיים עלינו להסתפק במה שכלול ב„שירים אחרונים" — וזה לא מעט. ומחבר שורות אלו חייב לומר כמה דברי התנצלות. על שחוזר הוא להתייחס אל שיר שכבר כתב עליו. ברם, זה היה במסגרת של רשימה אישית יותר אחר פטירתו של דן פגיס, ולרגל הופעת מדור לזיכרו (עם דברים שלו ועליו) ב„עתון 77". פשוט, הרגלי משכבר הימים הוא, ברוב הדברים שאני כותב על שירה, ליטול שיר אחד כנקודת מוצא ומסגרת (ולפרקים גם כדוגמה) לשם ניתוח ספר שירים או יצירתו הכוללת של משורר — ומבחינה זו אין כ„לומינאל" (ע' 42) לאיפיון השירה ב„שירים אחרונים":

„הרדיו הנושן עם לוח שמות הערים שוב זורח בחושך. לא ידעתי שעדיין הוא חי. אם כן אני צעיר. הערים, שהן שוב רחוקות וקסומות, מזמרות לי, מספרות את חרשות השנים.

הדלת נפתחת. מי בא אליי, אני בא אליי, לקחת אותי. תראה, קשה לי לשוחח בגוף אחד, כדאי לחזור ללשון אני־אתה, כמו פעם. עוד מעט נצטרך ללכת, אבל אין מה לחשוש, באמת לא. לפני שנסיים הרי תחזית: מחר יהיה קר. אתה לוקח צעיף? קח, קח. אם זה מרגיע אותך.

את הגוף שתשאיר יקפיאו ליום או יומיים. אחר כך, אמנם במחיר מופקע, ירחצו, יחתלו, יעשו תינוק גדול. אחר כך יקראו לבן שיזהה את אבא בין כל התינוקות המחכים לחזור אל הבטן של אמא. זוהה צוותו זה פסוק, הפסוק המופלא מאיוב: ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה. מה פירוש אשוב שמה? חשבת פעם?

והרי ידיעה שנתקבלה זה עתה: כאן מסתיימים שידורינו לערב זה. רק עוד רגע לפני שנלך. תראה, הראש והרגוע, הידיים הרפויות, הפתוחות — לא שיערתי שהשעה הזאת תהיה נריכה כל כך."

„פנטזיות ילדות" בעיני משורר מבוגר

הסיפור (ואכן מדובר במעין סיפור) נפתח ברדיו הנושן הזורח בחושך. הוא „נושן" אך עדיין חי. מ„נושן" דרך „חי" אנו מגיעים אל „אם כן אני צעיר". ולכן הערים... „שוב רחוקות וקסומות" והן „מזמרות" לדובר בשיר. אכן, מדובר במחוז הילדות. דן פגיס חוזר (בספר זה) וחוזר ברבים מספריו (וזאת כבר בסיפרו הראשון, „שעון הצל") אל מחוז הילדות, אך — כמו בכל החזרות והדרכים שלו — זוהי חזרה מורכבת. ה„עדיין צעיר" מורגש — כי בדרך־כלל מדבר המשורר על הזקנות, כמו, למשל, בשיר על תמונת אימו המנוחה, הנושא את השם הגרמני EIN LEBEN (חיים) ואשר בו נאמר: „... (אני), „יוצא לאט מתוך התצלום ומזקין /מזקין בזהירות, בשקט,/ שלא להבהיל אותה" (ע' 18).

אכן, הדובר בשיר „לומינאל" חוזר אל הילדות בה נראות הערים, ששמותיהם רשומים ליד ציון אורך הגל, „רחוקות וקסומות" ו„מזמרות". אך שובו בניגוד ל„עודני צעיר" הרי החדשות, שהערים האלה מספרות, הן „חרשות השנים". השנים הרבות...

השירים בספר, שנושאם המרכזי לקוח ממחוז הילדות, כונסו במדור „מערבון", ושמעון זנדבנק מציינם כ„מעין פנטזיות של ילדות". ואכן המלה „מעין" היא במקומה. כבר ב„שעון הצל" הובאו „פנטזיות" ותחושות מן הילדות יחד עם ערכה — הפיוטי הקיומי — של הילדות (ילדותו המיוחדת של דן פגיס, היתום מאם והרחוק מאביו ואצל הסב) לגבי המשורר המבוגר. וב„שירים אחרונים", בשיר „רוכסוכר", אומר הילד — המפקד על שקי הסוכר בחנות של סבו — בסוף: „ברגע שאגמור את/שיעורי הבית אצא עימכם, כשווה בין שווים, לעצור את פלישת המחר הנמהר/והמר" (ע' 35). אלה אינם דברי ילד אלא דבריו של משורר מבוגר. ובכלל — רוק של אירוניה משוך על החלומות האלה על, ועל הכיסופים האלה אל מחוז הילדות...

הגופה והתינוק

הפיסקה השניה (או הבית השני) של השיר בפרוזה, שבו אנו עוסקים, מביאנו אל מה ששמעון זנדבנק מכנה „זהות האני ובעיקר התחמקותה של הזהות". אך מאחר שמוטיב זה כרוך בכמה שירים במוטיב אחר — התפוררות הגוף — שיכלוט בהמשך, נפסח עליו לפי שעה. מכל מקום, בסוף הפיסקה (הבית) מסופרים דברים באנאליים לכאורה: הרדיו מודיע כי מחר יהיה קר. ואחד משני בני־השיח (שהם אחד) לוקח, לפני לכתו, צעיף וה„שני" אומר לו: „קח, אם זה מרגיע אותך". והדבר מתקשר עם דברי הרגעה הקודמים: „עוד מעט נצטרך ללכת, אבל אין מה לחשוש, באמת לא". אך דברי ההרגעה מגבירים את המהלומה המונחתת בפיסקה השלישית: כאן מתברר שהקור, שעליו דיבר הרדיו, הוא קורו של חדר המתים. אנו הולכים לקראת אירוניה מאקאברית של דימויי מוות חריפים ביותר. אך לפי שעה נמשך התיאור: „ירחצו, יחתלו" ורק בסוף בא הדימוי: „יעשו תינוק גדול", והבן יצטרך לזהות את אבא בין „כל התינוקות המחכים לחזור אל הבטן של אמא". האירוניה הנוראה הזאת מסתמכת על „הפסוק המופלא" מספר איוב, שאין בו כלל אירוניה, ועל־כן הדימוי הוא דו־ערכי: מצד אחד אירוניזאציה של הנאמר בספר איוב, ומצד שני הפגת האירוניה על־ידי ספר איוב במלים „הפסוק המופלא"...

בשיר, המובא בספר לפני „לומינאל", ישנו דימוי אחר לגופת המת בתכריכיה — וכן תוספת לאותו יסוד של ביקורת חברתית בשיר „לומינאל" כדברים על חברא קרישא („אחר־כך, אמנם במחיר מופקע, ירחצו, יחתלו" וגו' ...), והפעם מדובר על גופת האב: „... וכבר אתה מוטל על האלונקה המטונפת של חברא קרישא כמו גולם גדול בטרם פרפר". את הדברים על חברא קרישא ניתן להוסיף ל[illegible]ירים הרבים מתחום הביקורת והסאטירה החברתית [illegible]ר „מלים נרדפות" ולאלה בספר שלפנינו, המ[illegible] במדור „פה לשטן" כגון „צדק העוקף" על השאלה הפלסטינית, או „תחומי מחיה" על גבולות ביטחון, השרידים וקיימים לגבי הפשושים אך לא לגבי עופות הטרף. אגב, בשיר הזה עולה מעין חזון ברמות השאלה: „אבל האופק, איפה הוא? ועופות המרד המחליפים, כך סיפרו לי, את השמים בשמים אחרים?", אם־כי המשורר מוסיף: „זה שייך להרצאה אחרת"...

עד כאן הקשרים ברורים למדי ואולם, לדעתי, ניתן למצוא בספר עוד קשר — בין המוות והלידה, כמו במוטיב האיובי של „לומינאל", הן בסוף השיר נאמר: „תראה, הראש הרגוע, הידיים הרפויות, הפתוחות — לא שיערתי שהשעה הזאת תהיה נריכה כל כך". ואמנם לפנינו חזרה אל הרוגע, שעליו דובר קודם־לכן, רוגע הנובע, כמסתבר משם השיר, מסם שינה. או שמא זהו המשך ההזיה כדבר המוות — מדובר במצב המת, השתנותו מזכירה את מצב הרך הנולד בידי המיילדת בשיר „יצא כמו כלום" (עמ' 26): „המיילדת מרימה אותו, ראש למטה,/ זרועותיו הזעירות הצדה, / צליבה הפוכה". תמונת הצליבה כסמל לגורל אנוש — בלידה ובמוות...

דימויי המת בתכריכיו לתינוק מתוחל או לגולם של פרפר הוא בחינת אירוניה. אירוניה מאקאברית חריפה ביותר (הדימויים — כתמיד אצל דן פגיס — הולמים. הולמים תרתי משמע: מתאימים בדיוק והולמים כפטישים). הכנת המהלומה נעשית בתמימות מרגיזה („קח צעיף אם זה מרגיע אותך"), ואני כאילו שומע את קולו של המשורר, הקורא את הדברים האלה — שקט, משדל כשדל מורה ילד הפוחד להשיב על שאלה (למשל: „זה פסוק, / הפסוק המופלא מאיוב: ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה. מה פירוש / אשוב שמה? חשבת פעם?"), אך גם את המלים „תינוק גדול" והיתר היה קורא בנימה התמימה היאה למלה „תינוק". ברם, נדמה לי כי זו לא רק היתממות של איש האירוניה הרוצה להשחיז בכך את הסכין — גם ההיתממות היא מעין התחזות של ... התמים באמת.

צחוק „רציני" וצחוק לשמו

מכל מקום, הנטיה לצחוק ולהצחיק קיימת בשירתו של דן פגיס למן ראשיתה והיא שלטת לפחות החל מ„גילגול" (ספרו השלישי). לדברי שמעון זנדבנק ביקש המשורר לחלק את סיפרו החדש, שנותר בעיצובו, לשלושה חלקים: שירים רציניים, שירים גרוטסקיים ושירים בפרוזה. אך הפנים המצחיקות אינן נעדרות גם מן השירים הרציניים (כרשות „צחוק רציני" — כזה של האירונית, הסאטירה וההומור המאקאברי), וגם בתוך הגרוטסקה יש לא אחת יותר משמץ רצינות, כמו, למשל, בשיר „המבכיה" מן המדור הגרוטסקי, אשר בו המשורר זבחלב (על שמו נקרא המדור) מרמה הכול לכול, ורק „זבחלב בעיני זבחלב וזבחלב" אינם דומים זה לזה. אכן, אי־אפשר להתעלם משיר זה בדיון על גישתו של דן פגיס אל השירה ואל האמנות, כשם ש„דין וחשבון מקצועי" על רגל שמאל, אף הוא שיר „גרוטסקי", שייך גם ל„שירי הזהות". ההבדל בין שירים רציניים לשירים גרוטסקיים טמון בפרופורציה בין שני היסודות. וזה מביא אותנו אל יסוד המשחק בשירתו של דן פגיס. אותו יסוד קיים בכל שירה. אך המשחק אצל דן פגיס מכוון לעורר צחוק: גם באירוניה הרצינית וההמורה ביותר אצל פגיס, הבאה לכאורה להגביר את המבע, יש שמץ של משחק לשמו, משחק מן הסוג שבהיעדר ביטוי אחר אקרא לו „משחק הומוריסטי" (אם כי אין זה, כידוע לי, שימוש „תקני" במלה הזאת). למסגרת הזאת שייכים אי־אלה שמות שדן פגיס מעניק ל„דמויות" שלו, כגון „נוציציא נוצה אפורה" (ע' 24), „משמו, המשורר הוותיק" (ע' 32), „רוכסוכר", הילד הממונה על שקי הסוכר (ע' 35), „שגריר מיוחד משומקום" (ע' 67) ו„זבחלב המשורר המבכיה" (ע' 63), וכן צירופי מילים שבהם מתערבבת משמעות־כפשוטה עם משמעות מושאלת, כגון „עליות וירידות בכל צער", כאשר מדובר על היחסים בין רגל ימין ורגל שמאל (ע' 62) או „סבא אורלוגין... טוחן... בגלגלי שיניים תותבות" (ע' 71). השיר, אשר בו מופיע צירוף לשון זה, הוא אחד מאותם שירים בסוף הספר, שלדברי ש. זנדבנק נכתבו בסוף שנות החמישים ובראשית שנות השישים, ועם השירים הללו נמנה גם „הסרת הלוט מפסלו של יוש מוקובסקי, המשורר הצנוע", אחת הסונטות המועטות שהמשורר כתבן אי־פעם (ודווקא סונטה מושלמת), שבה מזמין המשורר הנ"ל למסיבת עיתונאים „לחנוכת הפסל העומד / לזכר זכרותו. אבל האם / נעז למשוך בחוט ולגלות / את השמוט מאחורי הלוט" ...

אך הבה נחזור מהיבט זה של „המשחק ההומוריסטי" אל היבטו הרציני ביותר, כפי שהוא בא לידי ביטוי ב„לומינאל". השיר הזה צורף על־ידי העורך אל השירים על מות האב, אף־כי מדובר בו על מות הדובר עצמו. המשורר דיבר גם בשיריו על מות האב על מותו־שלו, וקשה לדעת אם אלה מה שאפשר לכנות „דברי נבואה" או שמא אכן נכתבו בזמן האחרון. מכל מקום, אינני יכול שלא לערוך השוואה עם השירים שהם כנראה האחרונים שכתבה המשוררת לאה גולדברג. במסה מיוחדת על „שירה וחיים" ציינתי בשעתו את המשחק בשיר האחרון, משחק במלים כה חמורות כ„דין" ו„יום הדין". אך זה היה משחק רצוי ניחול ולא הומוריסטי. משהו מן ההומור המאקאברי התגלה בשיר שלפניו, אשר בו נאמר: „מחר אני אמות. / אתם תראו מחר / את שהיו עיניי / את שהיו פניי"... ב„לומינאל", שאף הוא אולי „שיר אחרון", יסודות המשחק והמאקאבריות משולבים. ולא־עוד אלא שאצל לאה גולדברג איזכור הגופה המתה נדיר מאוד ואילו בסיפרו האחרון של דן פגיס הוא יסוד רווח. אכן רבות עד מאוד הן כאן תמונות הגופה. תמונות התפוררות הגופה ויש גם תיאורי התנוונותו של הגוף החי בעת זיקנה כגון „רשת הוורידים הכחולים", „הבשר הנפוח", „הבשר הנבול".

רגל שמאל, רגל ימין ו„אזון גוף"

התיאור האחרון לקוח מ„דין וחשבון מקצועי" (ע' 62) על רגל שמאל. שיר המדבר גם על „ארון גוף" אשר „אני נאמנה לו עד מוות, כמו שאומרים. וגם אחרי־כן / לא אתנתק ממנו מיד, אלא בהליכים איטיים שיארכו כמה שנים. אולי שש/ או שבע"... כדאי לשים לב לשימוש במלה „הליכים" (במקום תהליך), ובה רמז אירוני לגירושין...

שיר זה נצוי משוסיפה במדור „זבחלב", מדור השירים הגרוטסקיים, ואילו מקבילו, „פגישה" („אני יד שמאל") — במדור הסאטירי „פה לשטן". ההקבלה היא, בין היתר, בתיאור המצב שלאחר המוות. יד שמאל, שהיתה שרויה בריב עם יד ימין, אומרת: „והנה ככלות הכול הגענו/ שתינו לכאן, חבוקות יפה/ על ביטנו של הפגר שלנו. איזו פגישה. / מעכשו נגור יחד, / ואפילו נקיים חברה שיתופית לגידול ציפורניים/ לפחות לשבועיים־שלושה" ...

בסוגריים ייאמר, ששיוך שני השירים האלה לשני מדורים שונים איננו כה מוצלח, שכן שניהם נמנים עם אותם שירים רבים ביצירתו של דן פגיס כמרומני מאז „מוח" — שבהם הוא משווה לחלקים שונים של הגוף חיים עצמאיים. (השיר על הידיים צורף אל המדור הסאטירי בשל הריב הנ"ל, המובלט עוד ביתר־שאת בשיר „תכסיס". ואילו השיר המקביל על רגל שמאל הינו פחות רציני־סמלי ועל כן הוכנס במדור הגרוטסקי. ובכלל, מלאכת הסידור של העורך לא היתה קלה: שירים רבים יכלו מבחינה הגיונית למצוא מקום במדורים אחרים).

וכאן מגיע אני לחלק האחרון של הדיון בעקבות „לומינאל": עניין הזהות העצמית או פיצול ה„אני". שכן, לדעתי, פיצול הגוף והענקת אישיות נפרדת לאיברים שונים אינם אלא „הצד היצורי" (ה„קריאטורי") של פיצול האישיות. אמנם, במקרים רבים — וזה חל כבר על „מוח" — ניתן לפרש את הדבר כתחבולה אירונית־פיוטית לחידוד המבע (וב„מוח" — חידוד ביטוי האגוצנטריות האנושית, או כמוגנת פילוסופי — הסוליפסיזם). אך נוכח עצם והמצאותה של בעיית הזהות העצמית בשירת דן פגיס מותר לנו לגרוס, כי גם לנושא זה חלק באותה „תחבולה".

„לומינאל" שייך, בין היתר, גם ל„שירי הזהות" על־ידי הפיסקה: „הדלת נפתחת. מי בא אליי, אני בא אליי, לקחת אותי. תראה, קשה לי / לשוחח בגוף אחד, כדאי לחזור ללשון אני — ואתה כמו פעם". ביטוי מובהק לשאלת הזהות הוא „שאלה מצחיקה" (ע' 50):

„כמו הפרופסור המפורסם שצילצל הביתה ושאל: „אני כאן, איפה אני צריך/להיות?", כך צילצלתי אני ושאלתי: „אני דן, מי אני צריך להיות?", ומרוב/ פיזור נפש לא הרגשתי שהקו תפוס".

בצורה פחות הומוריסטית מוצגת שאלת הזהות בשיר „לאמיר גלבוע, לזכור" (ע' 22): „יש לי סוד כמוס ביותר שאני שמח לחשוף. / והוא זה/ שאני הוא אני לא אחר. / אמנם אתה שואל בהיסוס: „וזה טוב?" —/ —/ טוב זה לא מלה. זה נפלא" ... אך לא במקרה מוביל הלך־מחשבה זה אל „אני יכול בלב שמח / לצלול ולטבוע"...

(המשך בשבוע הבא)

המרד ההודי
איזה פרליס

ג'יימס גורגדון פארל, המצור על קריישנפור. מאנגלית: אוסירה רדהו זמורה, ביתן, 1987

מאות שנות השלטון הבריטי בהודו הטביעו חותמן גם על הספרות האנגלית. נושא זה לא ירד מן הפרק אף לאחר סיומה של תקופה היסטורית זו. אדרבא, נראה שדווקא בשנים האחרונות גאה גל זכרונות מהודו והוליד רומאנים עב־כרס, המנסים לשחזר את העבר. וביניהם „רביעיית הראג'" מאת פול סקוט „היכלות רחוקים" מאת מ.מ.קיי. הסופר האנגלי בן זמננו נהנה מחכמה שלאחר המעשה, בבואו לשפוט את מעשי אבותיו וזהו ההבדל העיקרי בינו בין קודמיו. ברם, אפילו קיפלינג, משורר האימפריה וחסידה הנלהב, לא שגה בשאננות עיוורת. בשירו המפורסם, RECESSIONAL, שפורסם לרגל יובלה של המלכה ויקטוריה (1897), הזהיר את בני־ארצו מפני שיכרון הכוח, שכן כל תפארתם עלולה לשוב אל העפר, כדוגמת נינווה וצור (האם נכתב שיר כזה אצלנו בשנת 1967?). בתקופה מאוחרת יותר צפה כבר א.מ. פורסטר (ב„מסע להודו", 1924) את ניתוק הקשר בין השליטים לנשלטים.

כיוון שמציאותם של ימי קיפלינג או פורסטר הפכה לנחלת העבר, לא נותר לבן זמננו, אלא הז'אנר של הרומאן ההיסטורי, בו ניתן, מחד גיסא, לבוא חשבון עם דורות עברו, ומאידך גיסא להזיל דמעה נוסטאלגית על רומאנטיקה שפרחה ללא שוב. „המצור על קריישנפור" מאת ג'ימס גורדון פארל הוא רומאן היסטורי מורכב, בו משמש התיאור הריאליסטי של המאורעות לשם המחשת רעיונותיו של המחבר. פארל (1935־1979) זכה להצלחה כסופר, אבל תאונת טביעה במסע־דייג באירלנד שמה קץ לחייו בטרם עת. הוא טען, שספרי היסטוריה מביאים את העובדות, ואילו ביצירה ספרותית ניתן להביא גם את המחשבות וההרגשות של בני אדם (נתונים שעל גבי כריכת הספר).

המרד ובעיית הכשרות

הרומאן שלפנינו מתרכז באפיזודה אחת דימיונית של המרד ההודי (1857־58), שהיווה נקודת־מיפנה בתולדות השילטון הבריטי בתת־היבשת. ב„אחרית־דבר" מוסיף המחבר דברי הסבר: „המציאות של המרד ההודי עולה על כל מה שיכול הדימיון להעלות. מי שמכיר את דברי ימי התקופה יזהה אינספור פרטים ברומאן זה שהם מקרים אמיתיים שנלקחו ממצבור יומנים, מכתבים וזכרונות שכתבו עדי ראייה, במקרים מסויימים בלשונו של עד ראייה בשינוי קל; אחדות מן הדמויות שלי נולדו מחומר זה".

לכאורה היה „מרד הספויים" SEPOY REBELLION (ספויים—חיילים הודים בשירות ובפיקוד בריטי), מוגבל לשורות הצבא ולא נשא אופי של תנועה לאומית או התקוממות עממית. עם זאת, נטמנו בו זרעים שנבטו והניבו מקץ תשעים שנה את עצמאותה של הודו. עד שנת 1857 שלטה בריטניה בהודו בעקיפין, באמצעות „חברת הודו המזרחית" (המכונה בסיפורנו: „החברה"), שעסקה לא רק במסחר, אלא נטלה על עצמה את כל פונקציות השלטון, תוך הגבלה הולכת וגוברת של השליטים המקומיים. לעילה המיידית של מרד החיילים היה רקע דתי. לחיילים הונפקו תרמילי כדורים משוחים בשומן, שלפי חשדם היה חלב־חזירים (טריפה למוסלמים) או חלב בקר (ואסור על ההינדים). מי כמונו יכול להבין את תסבוכת הכשרות. המרד היה אכזרי ועקוב מדם ודיכויו אכזרי שבעתיים. לאחר מכן נטלה על עצמה בריטניה את האחריות הישירה על השילטון בהודו והמלכה ויקטוריה זכתה, לשמחת ליבה, בתואר „קיסרית הודו".

המחבר מבודד אירוע אחד במסכת סבוכה זו, בבחינת טיפת מים, המשקפת את האוקיינוס. אין הוא מנתח את המניעים, הרגשות והמטרות של המורדים, אלא מפנה את זרקורו אל הצד המותקף — הלא הם בעלי־השררה האנגלים. זאת, למרות שהתיאור הריאליסטי של התלאות הנוראות שעברו על קומץ הנצורים, נערך בסיטואציה פוליטית וחברתית מוגדרת, יש לו משמעות אוניברסאלית. זהו מצב קיצוני, המעמיד במבחן עליון את כל כוחות הנפש והגוף. כאן נופלות כל המחיצות המלאכותיות וכל המסיכות; טבע האדם ואופיו האינדיבידואלי של כל פרט ופרט ניגלה לעיני עצמו וזולתו.

כמו הנצורים ב„ארבעים הימים של מוסא דאג" לפרנץ ורפל, מאוחדים גם נצורי קריישנפור בשאיפתם הבסיסית להישרד ולהישאר בחיים. אפילו הנשים הרכות והענוגות מוצאות בתוכן כוח־סבל שלא שיערוהו בימי טובה. במישור העלילתי זוהי שרשרת טראגית של תכסיסים ותחבולות, רעב, צמא, מחלות, מגיפת כולירה, גיחות ונסיגות ממעמדה למעמדה ולבסוף הצלה פלאית על ידי כוח החילוץ. עלילה מרתקת ודרמאטית זו שופעת מתח ופעולה, לפי מיטב המסורת של סיפורי־הרפתקאות.

התנגשות בין שתי תרבויות

אולם, מגמתו העיקרית של המחבר היתה רעיונית. ותוך כדי המולת הקרב הגניב את ליקחו המוסרי. בחלקו הראשון של הרומאן מתנהלים חיי האנגלים בקריישנפור על מי מנוחות, באותם דפוסים שנקבעו משך מאות שנות שלטון. רובע המגורים של פקידי „החברה", ובו בתים נאים בסגנון אירופי, מנותק מעיירת הילידים ומהווה מעין מובלעת זרה לסביבתה. במרכזו הרובע מצויים מוסדות השלטון: בית הנציבות על משרדיו, בית המשפט, כנסיה, אולם הנשפים ועוד.

המושבה האנגלית הקטנה כוללת בה את נציגי החברה: נציב־המס, שופט, כומר פרוטסטנטי ויריבו הקאתולי, שני רופאים, סוכן האופיום והממונה על סחר רווחי זה, מהנדס וכו'. כל אלה מהווים את הסגל האזרחי, כן נמצא בקירבת מקום מחנה צבאי. הנשים (רעיות, בנות, אחיות וכו') „חיו חיים כה מוגנים, כה חסרי תועלת, אפילו ילדיהן נמסרו לטיפולן של מטפלות מקומיות. מה אפשר היה לצפות מהן?" (לעת צרה), חיי פינוק אלה עם שירותים צמודים של הילידים הולידו תחושת שאננות. אולם, הארץ עצמה, על אקלימה האכזר, כאילו גמרה אומר להמאיס על האנגלים את החיים. הארץ היוקדת ונשרפת בחום, המצועפת ענני אבק ולסירוגין נשטפת בגשמי־עוז של המונסון. הפילה דורבנות בקרב בוני האימפריה ובני משפחותיהם. כך בימי שלום. על אחת כמה וכמה בימי מלחמה ומצור.

בריטניה הגדולה, המעמיסה על עצמה את „משאו של האדם הלבן", מייצגת את התרבות ואת הציביליזציה של המערב בלב המזרח המפגר והנחשל. אחד מגיבורי הרומאן, ג'ורג' פלרי הצעיר, בא לכאן כדי „לחבר ספר שיתאר את התקדמות הציביליזציה בהודו תחת שלטון החברה". לברכה האירוניה נגזר עליו להעיד בכל תלאות המצור, שהטילו הילידים הנבערים על מיטיביהם הנאורים. בכל מקום, תודעת השליחות מעניקה לסגל המימשל את תחושת צידקתו. הסמל העיקרי של אותה קידמה מערבית היא התערוכה הגדולה ב„ארמון הברזל", שהוקם במסדה זו בלונדון, 1851. „התערוכה" ו„ארמון הברזל" נזכרים על ידי פעם כהישג מזהיר, אך גם כ„יריד ההבלים" ו„האתדרלה לבעל זבוב". מה יכולה הודו להציג לעומת הטכנולוגיה המערבית? כפרים בנויים חומר, החבויים בקיפולי הנוף וכתמוגגים בו; אנשים דולים מים כבאר בנאר־עור ענקי בעזרת שוורים.

גיבורו הראשי של הרומאן הוא נציב־המס הופקינס. שסביבו מתקבצות דמויות מרכזיות אחרות של גברים ונשים. על כתפיו הטיל המחבר לא רק את הפיקוד בהגנת המיתחם הנצור, אלא בעיקר את הפרשנות הרעיונית. הופקינס הוא „דוברו" של המחבר. בניגוד לעמיתיו אין נציב־המס חוטא בשאננות ולא בצירקנות. עם הסימנים הראשונים של אי־שקט הוא מצווה לבנות סוללות־עפר מסביב, אף הגנרל מן המחנה הסמוך מכנה אותן בבוז „חומות־כוין". לכל אורך הסיפור מגלה נציב־המס גבורה אזרחית שקטה ולפעמים חולשה אנושית. תבונתו הנלבבת ביותר היא הספקנות. המעבירה תחת שבט הביקורת את המוסכמות המצדיקות את הצד שלנו. „מה הטעם להביא להודו את יתרונותיה של הציביליזציה שלנו בלי שנוכיח יתרון מוסרי?" הוא שואל, והינו מודע גם לאי־ההבנה שבין שני העמים. „האנגלים יכולים לצאת מכאן ומחצית ההודים לא ישימו לב ללכתנו, בדיוק כפי שלא שמו לב לבואנו. כל התיקונים שהנהגנו במינהל יכולים היו להיות תיקונים שהונהגו על ידי הודו, עד כמה שזה נוגע להם".

אולם, ספקנות עקרונית זו אינה גורעת כהוא זה מרגש החובה והאחריות לחיי הנצורים. למרות אימי המצור אין אלה מוותרים בנקל על מעמדם החברתי ועל אמביציות אישיות קטנוניות. באירוניה ובהומור מאקברי מתואר ריב הרופאים, הדבקים כל אחד בשיטת ריפוי משלו. בשל דבקותו בטיפול מסוים, בימי מגיפת הכולירה מת אחד הרופאים, תוך שהוא משוכנע בצידקתו עד קיצו. ברם, טבע האדם הוא גמיש. בדקות פסיכולוגית מעיר המחבר בסיום סיפורו „מפתיע באיזו מהירות אלה ששרדו שבו לחיי מחורבתים שניהלו לפני המצור".

האחד שלא השתקם הוא דווקא הגיבור האמיתי, גיבור, נציב־המס, שראה את הנולד וצדק לאורך כל הדרך. הוא נותר גלמוד וספקן לעולמים. הן לגבי ערך התרבות („התרבות היא תרמית. היא איפור שמוחה העשירים על החיים כדי להסתיר את כיעורם של החיים") והן לגבי עצם משמעותם של החיים („...מחמיץ הזדמנויות רבות כל כך, מבזבז מרץ רב כל כך בנסיון לגלות מהי משמעות החיים").

זהו סיפור אירוני ושופע רגישות וחכמה. המומלץ לקוראים שאינם נרתעים מפני רומאן היסטורי.

יומן ספרותי
א.ב. יפה

משורר מעיד על עצמו

פרופ' אברהם הולץ ערך — מטעם המכון ליהדות זמננו, המדור לתיעוד בע"פ שליד האוניברסיטה העברית בירושלים — ראיון נרחב עם המשורר ש. שלום, שבמסגרתו הוא נתבקש להשיב על שאלות מהותיות הנוגעות ליצירתו ולאישיותו. (ש. שלום: „ראיון על שירתו", הוצאת עקר, 1987). ראיונות מסוג זה מקובלים מאד בעולם, בעיקר בצרפת, אך הם מועטים מאד אצלנו. והבכל, שכן יש להם חשיבות רבה. כאשר הם תורמים לחשיפת היבטים נסתרים ביצירתו של סופר, מקורות יניקתו, סביבת התפתחותו וכיו"ב. אין כמובן לקבל את כל דברי אדם על עצמו כאמת מוחלטת. מטבע הדברים אלה הם דברים סובייקטיביים; לא תמיד נראה האיש בעיני זולתו כפי שהוא נראה בעיני עצמו. מה עוד שלגבי יוצר צריך להביא בחשבון כי ישנה מידה מסויימת של התרכזות־בתוך־עצמו וטיפוח האגו, תוך כדי הבלעת גורמים חיצוניים, שהם לעתים לא פחות חשובים לעיצוב האישיות ולקביעת אופי היצירה.

ועם זאת, אין ספק כי ראיון כגון זה של „ש. שלום על עצמו" עשוי לתרום להכרה ולהערכה טובה וצודקת יותר של יצירתו. בשנים האחרונות היינו עדים להדחקתו של משורר זה מתוך מרכזי העשייה וההשפעה הספרותית, ואין ספק שבמידה מסויימת תלוי הקולר בו עצמו. אך מעל ומעבר לכל הגורמים האחרים יש לציין את נאמנותו לדרכו ואת עקביותו בישומה ביצירתו. דווקא בשנים האחרונות זכתה שירת שלום להתעלות להישגים פיוטיים מיוחדים במינם, בעיקר בשירי אלגביש שלו, אך הביקורת לא הקדישה תשומת־לב מספקת לשני קבצי שיריו האחרונים, „אלגביש" ו„מאלגביש ומעלה", בעיקר מפני שהאופנות הספרותיות השולטות אינן מגלות עניין בסוג שירה זה. אך האמת היא שהליריקה המתומצתת שלו בשלב זה של יצירתו, הישגיו בתרגום החוויה ללשון השיר הקצר והמרוכז, היו צריכות לעורר עניין דווקא אצל המבקרים האמונים על הפואטיקה האכספרסיוניסטית, ומבחינה מהותית, יש בשירים אלה חזרה ברוכה לאותם יסודות אישיים־נפשיים שיצרו את המתח הגבוה בשירת נעוריו של שלום. כמובן שאין אנו חייבים לקבל את קנה־המידה של ההערכה העצמית האסתטית של משורר: גדולים וטובים טעו בכך. אך אנו יכולים להסתמך על עדותו העצמית בדבר מניעיו ומגמותיו.

ש. שלום נוטה לראות את יצירתו כמקשה אחת, כשלמות תוכנית וצורנית, ועל כך אפשר לחלוק. שהרי אין שירתו האינדיווידואליסטית כשירתו ה„ציבורית", ואין שירתו המיסטית המובהקת כשירתו המנסה לנגוע לא בלב העולם אלא בלב המציאות הקרובה. אין חולקים שהדברים נובעים ממעין אחד, אך אפשר לחלוק על ההישגים האמנותיים של שירתו הציבורית, ואין המשורר צריך להתמרמר על הביקורת המסתייגת מחלק זה של יצירתו. צודקת יותר היתה יכולה להיות התמרמרותו מהתעלמותה של הביקורת. או לכל הפחות חלק ממנה. משירי „פנים אל פנים", מ„יומן בגליל" מ„שבת העולם", שהם בעינינו שיאים במסכת יצירתו.

בתשובתו על שאלתו האחרונה של המראיין. „מה יוסיף אל סופרי המשמרת הצעירה?" אומר המשורר בין היתר:

„... אך אשר ליחסי האישיים עם המשמרת הצעירה, אני חייב להודות שהם ככל יחסי עם פני הדור, אומללים למרי. ניסיתי ללכת בשירתי בדרכי שלי, דרך לא סלולה בתוך תקופה שכולה דרכי־המלך של מפלגות מפלגות, כתות כתות ואיזומים, איזומים. נתפסתי לאידיאה הבלתי־פופולארית של בקשת סינתיזה בין מורשתיות והומניזם מזה ובין קוממיות ואינדיוידואליזם מזה. בפרוע פרעות בישראל ובהילחם האומה על תירותה הרימותי את קולי ברבים בגזירת הדממה של רשות היחיד שלי. כל ניגודי אדם ונפתולי אלוהים אלה הם כספר החתום בפני משמרת הסופרים הצעירה. שרגלם ישרה ודרכם חד־סיטרית."

לדמותו של פרופסור־מבקר

„סאנדיי טיימס" הקדיש בשבוע שעבר את ה„דיוקן" השבועי שלו לג'ון קארי, פרופסור לספרות באוניברסיטת אוקספורד, המשמש מזה עשר שנים כמבקר ספרותי בכיר בשבועון זה. הדיוקן מופיע לרגל הופעת ספרו של קארי Original Copy, שבו הוא כינס חלק מאמריו.

בעיני רבים מן הקולגים שלו ובעיני ציבור הקוראים נראה קארי כמבקר הספרותי החשוב ביותר של אנגליה בימינו. העובדה שהוא כותב בשבועון בעל תפוצה גדולה, ומתייחס מדי שבוע לספר חדש. אינה מפחיתה כלל מיוקרתו. בזה הוא ממשיך את המסורת האנגלית, שבמסגרתה עסקו בכתיבת ביקורת שבועית אישים כגון הארולד ניקולסון, סיריל קונולי, ג'ורג' אורוול, ריימונד מורטימר, פיליפ טוינבי ואחרים כמוהם, גם קארי כותב בשביל קהל הקוראים הרחב ולא בשביל עילית מתנשאה. מאמריו מקרינים את הארודיציה הרחבה שלו אך מעולם אינם גולשים בלמדנות האקדמאית, ועל כן הם שווים לכל נפש.

קארי הוא מבקר בעל עין חדה, אבחנות דקות ... יודע להבדיל בהרף־עין בין אמת לזיוף ביצירה, טוב לרע, כשהוא דן בסופרים בני זמננו או בסופרים קלאסיים. כך למשל, בספרו על דיקנס היה הוא שעמד לראשונה על חולשת הרומנים של ... להפחית מערכו הסגולי. וכיוון שהוא עושה ... בטאקט ובתבונה, אינו נוקט טון חריף ואינו ... בביטויים תת־תקניים, המקובלים כיום גם ב... האנגלית, אלא כותב בסגנון תרבותי ומתוחכם, ... כמעט אויבים. הוא לא שימש מוקד לפולמוס ... ספרותי כלשהו.

קארי אוהב בספרות את הביטוי הגלוי, ה... הישר — את הראייה החדה, התחושתית, ... כלפי כל נסיון של הגבהה או סגנון מנופח. ... האהוב עליו ביותר הוא תאקרי, שקיים בעצמו ... אלה ותרם להתפתחותו החיובית של ה... במאה הי"ט.

במסה אוטוביוגראפית אחת הבלולה בספרו, ... מעיד קארי על עצמו כי בילדותו לא היה ... הוא היה ילד רדום, חולמני, המתפתח ... מן המציאות על ידי עב־ענן של הפנטזיה ... עליו בנוטינגהאם. בשנות מלחמת־העולם ... כאשר המשפחה פונתה לשם מלונדון ... כאשר חזר ללונדון, והוא כבר בן 12, ... בבית־הספר בריץ'מונד, שם היה לו מורה ... וייט, ש„עוררו מתרדמתו". הפך אותו ... וכך זכה קארי במילגה שעזרה לו להגיע ... שם הוא היה תלמידו של ג'. ב. לישמן, ... הספרות. שפתח לפניו אופקים חדשים ... השבועיות שהיו מתקיימות בביתו של לישמן ... קארי גם לספרות האירופית המודרנית ... הכיר קארי גם את זו שעתידה היתה ... ג'יליאן בוט. לאחר שגמר חוק לימודיו החליט להישאר באוקספורד, בעיקר בגלל ה„בודליאן לייבראריי", הספריה הגדולה והטובה שבה אהב לעבוד. הוא נתמנה מרצה לספרות ב„מרטון קולג'", ואם כי אהב מאד את עבודתו, סבל מחסרון־כיס, כיוון שהמשכורות היו נמוכות מאד. הוא החל להשלים את הכנסותיו עלידי כתיבה, ונתגלה כאחד האנשים היודעים לפלס דרכם גם לכתיבה העתונאית־הספרותית.

בשנת 1980 פירסם קארי מסה בשם „הלאה הדונים" (הכוונה לפרופסורים הבכירים) ובה טען כי רוח ה„פאבליק סקול" האנגלי עדיין שורה מעל לאוקספורד וקיימבריג', וכי היא עלולה אף להתגבר בעתיד. פירוש הדבר שהמוכשרים והמוגבלים יקבלו אותה מידה של תשומת־לב ולא תינתן מצד צוות ההוראה תשומת־הלב מיוחדת לאלה הראויים לה במיוחד. וכך תיווצר מעין עילית מדומה, המחשיבה מאד את עצמה, ובעצם אינה ראויה להערכה. אם כן, נשאלת השאלה, מדוע ממשיך קארי עצמו ללמד באחת המכללות הנודעות של אוקספורד? תשובתו היא: „אני מאמין כי אפשר לשנות דברים אלה על ידי פעולה מבפנים."

בשבע עיניים

„פוליטיקה"

מאמר גדול של דן מירון על הפילוסופיה והאנשים שמאחורי התנועה למען א"י השלמה.

מירון עורך חשבון חריף עם חבורת הסופרים — בעיקר אלתרמן — שהיו הדמויות העיקריות בקרב מקימי התנועה. במאמר, המצורף לגיליון כתוספת מיוחדת של 16 עמודים, מנתח מירון את הניסוחים הלאומיים של מנשר התנועה כחלק מתפישת עולמם של הסופרים.

סיגנון הוא מהות
ישראל שמיר

הנס לברכט „הפלסטינים" הוצ' מפעלים אוניברסיטאיים, 1987.

פעם כתב על אנדרי סינייבסקי אחד ממתנגדיו כי „הוא חולק על המשטר הסובייטי רק בסיגנון". הוא התכוון להמעיט בשוני, אך עד כמה סיגנון הוא מהות ניתן ללמוד גם מקריאה בסיפרו החדש של העיתונאי הקומוניסטי הוותיק הנס לברכט, „הפלסטינים". אין ספק, המחבר הוא איש טוב, שנלחם בנאצים בגרמניה, עמד לצד המדוכאים ודגל באחוות עמים בארצנו. אולם קריאת סיפרו קשה כקריעת ים סוף, משום שהוא כתוב בז'רגון אלינינסטי נלעג מתחילת שנות ה־50, ימי רישינסקי ומלחמת קוריאה. גם אז היה ז'רגון זה רחוק מכל לשון חיה, וגם כיום הוא מנוכר מחיינו כאקרית ריפלומאטית של ממלכת מארי.

הנה כמה דוגמאות של סיגנון זה. „הבארוק של פראוורה": המחבר אינו מסוגל להגיד בפשטות „הסכם סייקס־פיקו". עליו לקרוא לו: „עיסקת הנוכלים הזאת הקרויה על שם סרסוריה הסכם סייקס־פיקו". כן מופיעות בספר קלישאות לאין־ספור — „עול התורכים" חייב להיות „שנוא", ככלם — רומים, יהודים, נפוליאון, בריטים — מפעילים „גייסות". אפילו המילה „לא" מלמדת כ„הרי זה שקר והטלת דופי מוליכת שולל בעניינו הצודק של העם הערבי הפלסטיני".

יש בסיגנון קו ברור יותר מאשר הקו הירוק. בכיבול אין לנו הרבה חילוקי דעות, אך יש הכותבים בסיגנונו של לברכט — „אל פג'ר" באנגלית, בין היתר, ויש רבים שאינם מסוגלים לקרוא את הכתבים הללו. סיגנון זה, שהתגבש, כאמור, בימי מלחמת קוריאה, נשתמר בשלימותו בעיקר בקוריאה — הצפונית והדרומית כאחת, בשינויים מזעריים. בארץ יש לו מאחז. כנראה קל יותר לדבר בקלישאות. משפט כגון „מדי יום, מדי שנה מתגבר המאבק הצודק בשטחים הכבושים" דורש פחות מאמץ מאשר כתיבה בנוסח דוד גרוסמן או ספי בן יוסף. הבעיה היא, שהקלישאות אינן שוות את הנייר עליו הודפסו, כי אינן מגיעות לשום מקום. הן אינן חודרות לליבנו, כי אינן יוצאות מן הלב.

בנ־יארם אינם חייבים לכתוב. אף אחד לא חייב, ואיני רואה את היעדר הכתיבה המקורית בקרב הפלסטינים כנחשלות. אדרבא, יד לי בבתי כד ובתחנות הקמח שלהם כהוכחה ליצירתיותם. אכרם הניה, אשר גורש לפני כמה חדשים מן הארץ, הוא סופר רע, אפילו רע מאוד. לא נעים להגיד את זה. גם יאנוש קורצ'ק לא היה סופר דגול, אף כי היה אדם נפלא. במלים אחרות, במחנה השמאל צריכים להגשים לפחות את מהפך חרושצ'וב הלכה למעשה: לגמור עם המלל העלוב של התקופה ההיא.

אברהם אבינו ואיברהים פחה

מגרעותיו של הספר אינן מסתכמות בענייני סיגנון. בתחילת הספר מורה לברכט קצת הסטוריה. היבוסים, תושבי ירושלים הקדומה, היו, לדעתו... ערבים! „שבט העם הערבי". בכלל, כולם היו ערבים בתקופה ההיא. מה פירוש הדבר, מניין ההבל הזה — אין לברכט אומר. אין, למיטב ידיעתי, אף לא מדען אחד שלדעתו דווקא חיג'ז, נג'ד ותימן — „ערב" — היו המקור לאוכלוסיי הארץ.

לברכט כותב ברצינות על סיפורי המקרא בזו הלשון: „הכיבוש הצבאי", „הכיבוש האלים" וכו', כאילו לא יכול היה לקרוא את אלט (שאף כתב גרמנית), גוטוולד או פינקלשטיין כדי להתעדכן בנושא. אולם, דיעותיו לא רק שאינן נכונות מבחינה מדעית, הן מחטיאות את המטרה. עלינו לשלול את הגירוש של 48, את הכיבוש של 67 ואת הטראנספר של 87 — ולא בגלל „אי־חוקיות" של כיבוש יהושע בן־נון.

סטודנטים בביר זית נושאים דגל פלסטין בהפגנות „יום הפתח" (צילום: ישראלי)

לברכט מאמץ לעצמו את התיזות הסתומות ביותר של חמופתי וחבריו, שגם הם נלחמו (בנייר עמדה המוגש לאו"ם) בדוד המלך ובבן־נון. הלא גם הפלסטינים של היום (כמונו ובאותה מידה) הם צאצאיהם של לוחמי בן־נון ודוד.

הפלסטינים עומדים בפני ברירה, שאינה מוחלטת ואלטרנאטיבית, אך חשובה: האם „ערביות" קודמת ל„פלסטיניות" או האם ה„פלסטיניות" קודמת ל„ערבית". המצרים העדיפו את ה„מצריות" על פני ה„ערבית". גם אנו מתלבטים בין „ישראליות" ל„יהדות". ליבו של לברכט תר אחר „ערביות", ולכן הוא פולט הבלים על „ערביות" של יבוסים ועל „העם הערבי הפלסטיני". מאותה סיבה הוא מעלה על נס את איברהים פח'ה, בנו של מוחמד עלי, אשר לדבריו „הורהה עם המסורת הערבית ועם רגשותיהם הלאומיים של הערבים". ו„חלם לייסד מעצמה ערבית המתירה את כל האזיקים הזרים". לא במילה אחת מזכיר לברכט את „מרד הפאחים" של פלשתינה נגד איברהים ואת דיכויו התקיף, שהותיר אחריו שרידים לרוב מסובה ועד עכו. הפלסטינים שנאו את האב והבן המצריים, והיו להם סיבות לכך.

בכלל, יש בילבול לא קטן בדיעותיו ההיסטוריות של הסופר. מחד גיסא הוא מפחית מערכו של אברהם אבינו. מאידך גיסא הוא מעלה את קרנו של איברהים פח'ה. מצד אחד הוא משבח — עם הנוצרים המשכילים — את פעולת המיסיון האמריקאי במאה הי"ט. ומצד שני, כרפלקס מותנה של קומוניסט מהאסכולה הישנה, הוא ממליץ „כל נסיח את דעתנו מרקע כוונותיהם של האימפריאליסטיות של המונופולים האמריקאיים", בלי לחשוב האם היו קיימים „מונופולים אמריקאים" ב־1850...

נגד הבריטים, נגד הערבים

שינאתו של לברכט לבריטים ניתנת להסבר רק במוצאו הגרמני. אולם כיום, לאחר שעברו שנים רבות כל כך מאז סיום המנדט, צריך להיות דוגמאטי חסר־תקנה כדי להטיח האשמות כלפי הבריטים. ובכן, יהודים וערבים רבים טעו כאשר חשבו, שיש להם אוייב אחד והוא האנגלי, או, נאמר, „האימפריאליזם הבריטי". האנגלים רק מיתנו את המאבק בין היהודים והערבים וניסו לשמור על הסדר בפלסטינה. ברגע שהבריטים הפסיקו להתערב, נחרבה דיר יאסין והותקפה יפו. ופלסטינים לא הבינו שרק הבריטים עומדים בינם לבין האבדון, כי לא ידעו להעריך את כוחו האמיתי של הישוב היהודי. ואף על פי כן, לברכט כותב על „כונדגות של המדיניות הבריטית", על „סוכנים חשאיים בריטיים שתמכו בג'יהאד של המופתי". על „יהודים אשר הותקפו כי היו בעלי ברית של האימפריאליזם הבריטי". איך אפשר לכתוב זאת היום? הערבים הפלסטינים חשבו, שהבריטים מגינים על היהודים. אך המצב היה הפוך. הם, ולא היהודים, היו אותו תלמיד חלש בכיתה שרק המורה מציל אותו מהמכות.

מאוד לא נעים להודות בכך. אך היסטוריון חייב לעשות זאת: הדיבורים על מאבק נגד הבריטים היו דיבורי סרק. הבריטים השתדלו להיות הוגנים, אך גם לכך לא היה סיכוי.

מלבד הבריטים תוקף לברכט גם את „הפולש" — הליגיון הערבי, המצרים וכו'. וגם אלה דברי הבל. לולא פלשו המצרים, היו היום יושבים הפליטים לא בעזה אלא באל־עריש. לולא פלש הליגיון הערבי, היה דינם של תושבי ירושלים חברון ונאבלוס כדין תושבי רמלה ולוד. עם כל הכבוד לפלסטינים, במאבק המזויין אין הם מצטיינים. לפיכך גם אין להבין את הגישה האנטי־בריטית והאנטי־ערבית של המחבר בנקודה זו.

בדברו על תכנית החלוקה כותב לברכט כי „רגלי הערבים נדחקו אל אזורי ההרים המטורשים, שבהם כמעט לא תיתכן השקיה". זאת גישה יהודית מאוד כלפי ההר המרכזי. המחבר שוכח שהרים אלה, הצחיחים והמטורשים, הם המולדת של העם הפלסטיני, שם ורק שם ידע לחיות. דווקא העמקים והחוף היו מיושבים פחות.

עד כאן דברי ביקורת, לשבח ייאמר, כי בספר מובאות עובדות רבות על אודות היחסים בין היהודים לפלסטינים. החל מגירוש אריסים מאדמות עפולה ועד להפקעות אדמות בימי המדינה, כמו גם על אודות הכוחות האנטי־נאצים במחנה הערבי.

כן ניתן להסכים עם לברכט בהגדרתו את עצם הסיכסוך: „שואת הפליטים, שלילת ישראל את זכותם לבחור בין שיבה למולדת ובין קבלת פיצויים וכן סיכול הגשמת זכותו של העם הזה להגדרה עצמית".

זהו ספר מעניין וראוי לקריאה. אם כי קשה ליקריאה בשל הז'רגון הסטאליניסטי המיושן.

הליכוד יחתום
פנחס ענברי

דוד איש שלום „האימה והתקווה" הוצאת „קשת". ירושלים. 1987.

בשולי מיפגש המשלחת הישראלית עם משלחת אש"פ בבודאפשט, הופיע סיפרו של חבר המשלחת דוד איש שלום, „האימה והתקווה". המעמיד את ההכרה בשלום בנוסחה האלמנטארית, שכולנו מכירים אותה, אבל מדחיקים אותה בעמקי תודעתנו, ומשתדלים שלא לדבר בה: האלטרנטיבה לשלום היא חורבן. לא חורבן ישראל לבדה, אלא חורבן המזה"ת כולו, שכן יותר ויותר מתחוור כי הסיכסוך הישראלי־פלסטיני מתנהל בצילה של המיטריה הגרעינית.

האיום הגרעיני יכול לשמש התרעה. אבל במזה"ת אין חסרים מנהיגים חסרי מעצורים, גם בצד הערבי ולדאבוננו גם בצד הישראלי. „הצעצוע הגרעיני. האימה" היא הפצצה, ודוד איש שלום משרטט בקור־רוח את הסכנות שהמזה"ת נחשף להם בצילה המפחיד: „התקווה" היא ההכרח למצוא פתרונות של שלום, לפני שיהיה מאוחר מידי וכשם שהסכנה מוחשית ואמיתית, והריפוחה איננה פגה משום שאנו מטמינים ראשינו בחול, כך גם הפתרונות הם בטווח יד. בני השגה וממשיים.

הפתרונות אותם מציג דוד איש שלום הן מן הסוג הפונקציונאלי, כלומר: הארץ לא תחולק עוד. אלא יחפשו נוסחה גואלת תחת הכותרת של „ארץ דו מדינית". יתרונן הבולט של נוסחאות אלה, הוא בכך, שעליהן יש עם מי לדבר — גם בישראל וגם מעבר לגבול.

נוסחאות חלוקת השטחים בין ישראל לירדן ברוח תוכנית אלון יכולות לבוא לשולחן הדיונים רק בין פרס ל... רבין, אולם אין שום סיכוי להשיג סביבם קונצנזוס בישראל, שום קבוצה ימנית לא תסכים לתוכנית חדשה של חלוקת הארץ, והערבים כבר דחו את תוכנית אלון.

דוד איש שלום מפליג בחשיבות השגתו של קונצנזוס בישראל, הוא משרטט תוכנית הסברה לרכוש בה את ליבם של בני עדות המזרח.

הפתרונות הפונקציונאליים, שאינם מדברים בחלוקת הארץ, אלא בהסדרים מעשיים של חלוקת השילטון, תוך השארת גבולות פתוחים, יכולים להיות מקובלים על הפלסטינים, שאף הם מגלגלים רעיונות דומים, וגם על קבוצות בליכוד. יש לזכור, כי נוסחה מדינית לגבי השטחים, שלא תהיה מקובלת גם על חלקים חשובים בימין, לא תיצלח.

כאשר נישאל דוד איש שלום, כאשר עלה על כבש המטוס לבודאפשט, את מי הוא מייצג — ענה בחיוך: את הימין... ויש בדבריו יותר מקורטוב של רצינות שכן, אם לא יאמץ השמאל בהקדם את סוג הפתרונות הפונקציונאליים, סופו לראות שוב בעיניים כלות, תוך שהוא מאמץ אל חיקו את תוכנית אלון בספסלי האופוזיציה, כיצד יחתום הליכוד על הסדרי השלום הפונקציונאליים בשטחים.

קצה'חוט

ויפספס

שנים רבות נעדרתי מן הארץ. נסעתי מכאן בשנה החמישית למדינה ושבתי כאשר האימפריה היהודית כבר היתה מבוססת. יחד עם הנוף, האוכלוסיה, המבנה החברתי ואורח־החיים השתנתה גם השפה. העברית שלי, לעומת זאת, קפאה על שמריה, וכאשר פציתי את פי (בלי מבטא אנגלו־סכסי) מייד הבינו כולם שאני מה שקוראים בלשון הרשמית, „תושב חוזר". בני־משפחה וחברים לעבודה ריחמו עלי ולימדו אותי המון מלים חדשות שהומצאו בשנות היעדרותי מן הארץ — „תיחכום", „תיסכול", „כונית", „יישום", „מנכ"ל", „תעבורה" ועוד ועוד. לא פחות חשוב היה לשכוח ולמחוק מן הלשון כל מיני מלים שהתיישנו ועברו מן העולם — וכל־כך הצלחתי במשימה ששוב איני זוכרת אותם ולא אוכל להביא כאן דוגמאות. בקיבוץ בו שהיתי בשנה הראשונה היו הצברים מלגלגים ואומרים לי: „איזה עברית של־שבת את מדברת!" והלא־צברים לא הבחינו בכך, כי הם דיברו עברית־בסיסית ובה בעצם רק שני פעלים — „לשים" ו„להוציא". כך: „תשים את הנעלים". „תשים את האוכל", „תשימו את הריסוס". וכיו"ב: וכן „תוציא את הנעלים", „הוצאתי לו את הסוודר", וכולי.

יותר קשה היה להסתגל להחלפות ולהמרות. למשל — „שושנה" הפכה להיות „ורד": „טפן" הוא „ארגבון": „חפרפרת" היא „חולד": „עכברוש" הוא „חולדה". אבל קיבלתי אותן בהכנעה. הייתי מוכנה לומר „כידרכה" במקום „מדרכה", ואם היו דורשים זאת ממני, הייתי אומרת „מיצלמה" במקום „מצלמה", אלא שמשום מה לא עשו זאת. הייתי אפילו מוכנה לשלוח זר ורדים לאקדמיה העברית, שצימצמה מאד את התיסכול ממנו סבלנו כאשר העברית היתה יותר קטנה ודלה. אבל לשינוי אחד לא הסתגלתי ולא אסתגל לעולם, והוא שהציפור הגדולה והמלכותית שאנו קראנו לה נשר כונתה בשם הרוחה „עיט". ולהיפך — הציפור האוכלת פגרים ונבלות כונתה בשם „נשר". זה כבר לא עניין של „השפן הקטן שכח לסגור הדלת", או „לשפן יש בית, בין עצי הזית", שפירושם היום שאותו יצור קטן ומזור. המתגורר בנקיקי הסלע ונאמר עליו שהוא קרוב משפחה של הפיל והקרנף, הוא־הוא שהצטנן בביתו שבין עצי הזית... כאן מדובר בציפור־הנפש, במלוא מובן המילה. וכי מה משר המלים „עיט, עיט על הרי־די" אם מדובר בנשר. ציפור אצילית הצדה את טרפה החי וכי יעלה על הדעת „עיט צבוע". כשמדובר במלך בעלי־הכנף? ומה עם הרמב"ם — „הנשר הגדול"? האם באמת התכוונו להפכו לזולל נבלות ופגרים?

בילבלוני חברי האקדמיה, ודומני שלפחות בעניין הנשרים והעיטים כדאי שיעשו חושבים. שאם לאו — יפספסו.

יעל לוטן

חלון ראווה

התזמורת של הארנב. איורים: רוני אורן. חרוזים: דרור גרין. הוצאת „כתר" 1987.

„הטוב שבכל העולמות"

וולטר: „קאנדיד או האופטימיות".
„התם" תרגם מצרפתית והוסיף הערות
אביטל ענבר; איורים יעל ליאור;
הוצאת „מסדה", 1987

כשורה לאוהבי וולטר בישראל, במיוחד לצעירים שבהם: סוף־סוף יש לנו תרגום חדש של „קאנדיד" בעברית מודרנית ומשובחת של אביטל ענבר. וזאת לאחר שתרגומים קודמים של עזרא זוסמן, של יוסף כרוסט ואולי של אחרים, התיישנו.

„קאנדיד", יצירתו הנודעת ביותר של הוגה־הדעות הצרפתי השנון ואחת הידועות בספרות האירופית, שומרת על לחלוחית ספרותית ועל אקטואליות של תכנים ומהויות, למרות שנכתבה לפני 230 שנה. היא מוצגת על־ידי וולטר ככתב־יד ש„תורגם מגרמנית בידי הדוקטור ראלף עם התוספות שנמצאו בכיסו כשמת במינדן, בשנת 1759 לספירה". ואילו הסיפור עצמו מתחיל כאגדה קדומה, אך מתפתח כסאטירה מוחצת, אופייני מאד לוולטר.

קאנדיד נאלץ לנדוד על־פני העולם ולכל אורך מסעו פוקדים אותו הרפתקות ומאורעות שונים ומשונים, שעיקרם סבל ורוע. מאורעות אלה זורמים בקצב מטורף: מלחמות, מעשי־אונס, שוד, הוצאות להורג, רעידות־אדמה, מחלות, רעב ושאר אסונות ופגעים. לעתים כמעט בעת ובעונה אחת מומתים במיתות משונות כמה אנשים שהתוודענו אליהם במהלך העלילה, יורדים מהבמה כבובות־קארטון. בפרק עשרים ושמונה וולטר כמו לועג לאחרים ולעצמו; שם הפרק הוא „קורות קאנדיד, קונגונד, פאנגלוס, מארטן וכל השאר" — כאילו עוצמת הרוע רבה כל־כך, שאין טעם להתאמץ ולהרבות בפרטים ואין זה משנה אם מה שקרה קרה לגיבור זה או אחר.

בכל מקום שאליו מגיע קאנדיד מתגלות חולשותיהם המיוחדות של תושבי המקום. הגרמנים („הבולגרים") מוצגים כצבועים, צרי־אופק ואכזריים, הפורטוגלים — כקנאים דתיים נטולי־סובלנות, המחזיקים באמונות טפלות, והיהודים — כרודפי־בצע וגזלנים. אין וולטר חס על משטרים, סדרים חברתיים, אמונות, דעות, מנהגים, דתות ואמונות, ועל אישים, שבהם נלחם גם בחייו. אנשי־דת חשופים במיוחד לביקורתו ואת חיציו העיקריים הוא מפנה אל הכנסיה ומוסדותיה.

כנגד מציאות קודרת זו עומדת אלדורדו, ארץ העושר והאושר. שם יהלומים וזהב מתגלגלים בדרכים, האנשים עדינים ואדיבים. הם דתיים, אך אינם מקיימים כנסיות וכמרים, אין בתי־משפט ובתי־כלא והאנשים כולם הם בני־חורין. הסיפור הרצוף זוועות ויסורים מסופר באירוניה היוצרת מרחק רגשי בין המספר והקורא לבין האירועים המסופרים.

לקורא בן ימינו תיאוריו של וולטר מזכירים במשהו את הסרטים המצויירים בימינו: גם בהם הדמויות נפגעות פגיעות חמורות — מתפוצצות, נופלות, מתרסקות ועוד, אך קמות וממשיכות כאילו דבר לא אירע. והעיקר, כולם רוצים לחיות דומה, שהאנשים נרפאים מהפגעים והחוליים, הפוקדים אותם, כדי שיוכלו להמשיך לסבול.

אל „קאנדיד" צורף במהדורה שלפנינו גם סיפור שני של וולטר, הרבה פחות חשוב: „התם", ובו עימות בין צרפת, תרבותה, חברתה, הדת ושלטון המלך, הנתונים לתהליך של הסתאבות, לבין יצור פראי, השומר על מהותו הראשונית.

רומן היסטורי קל

מירית פיק (שם־אור): „תמר־היינדי";
הוצאת „ביתן", 1987

מירית פיק (שם אור), אשתו של הזמר צביקה פיק, שולחת ידה בסוגי־כתיבה שונים: בעיתונאות, כבעלת טורים אישיים ומחברת פיליטונים, כפזמונאית (השירים „אלף נשיקות", „אהבה בסוף הקיץ", „בין האצבעות", „רומינו"). ועכשיו גם ברומאן. למעשה, אין הוא הראשון — קדם לו הספר הקטן „כולם", שהוא סיפור על חייהם ותחושותיהם של בני־נעורים, אך נראה שנשכח.

„תמר־היינדי" הוא רומאן עב־כרס המגולל את אהבתה הלוהטת של תמר טרגוליס, בתו של אחד ממייסדי ראשון־לציון ונכבדיה, לאבינועם שיין היפה, „החתיך" של המושבה, שהילה רומאנטית אופפת את דמותו. העלילה פותחת ערב מלחמת־העולם הראשונה, כאשר ראשון־לציון היתה מושבה תוססת שהיה בה הכל. מחלוציות, שקבעה נורמות חדשות בחיי הארץ, ועד תככים והנאות, שנהוג להגדיר „וולות"; כאשר יפו היתה מרכז עירוני גדול וחשוב ותל־אביב היתה באמת „תל־אביב הקטנה". והסיפור נמשך עד 1918, על רקע המלחמה, השלטון הצבאי של התורכים בארץ, רדיפות, פגעי־טבע, התפתחויות בלתי־צפויות, סבל, סכנות גדולות — עד בוא האנגלים. בתמונה זו משתלבות גם דמויות של אישים מן הישוב היהודי באותה תקופה, המתקשרות בדרך זו או אחרת בראשון־לציון. אך מעבר לנסיון לתאר דמויות היסטוריות ומאורעות היסטוריים, התפתחות מסוימת של תקופה ושל מקום, נשמרת המגמה לספר סיפור אישי של אהבה נכזבת ואותו אבינועם, בן ראשון־לציון, שאליו נכספת תמר בכל מאודה, מעדיף לבסוף על פניה גבירה אנגליה בעלת מעמד) ולגולל גם פרשיות אחרות — הכל בטעם קליל, תוך מאמץ שהחומר יהיה קריא ושווה לכל נפש.

המחברת השתדלה לשלב בלשון הסיפור מלים וביטויים, שהיו שגורים בפי הבריות באותם הימים, לרבות מלים ומונחים בלעז, שבינתיים הוחלפו במקבילות עבריות.

גוף המעורר שאלות

גזאן סטל ונגפי בגנו:
„ילדים שואלים על גוף האדם";
עברית: משה רון,
בית הוצאה כתר, 1987

מקריאת הספר מסתבר כי שאלות שלא העסיקו אותנו כלל מתעוררות בלב ילדים בתהליך ההתוודעות שלהם אל גופם ותיפקודו. והרי השאלות הנשאלות בספר נשמעות פשוטות — וטבעיות ביותר: מדוע יש לי נזלת, מה קורה כשאני מאבד את קולי, מדוע איני יכול לעצור את נשימתי לכל זמן שארצה, מדוע עורי משחים בשמש, מדוע ביום חורף קר האוזניים ואצבעות הידיים והרגליים מתקררות ראשונות, מדוע אני מסתחרר כשאני מסתובב במעגל, מה קורה כשאני מקבל מכה בעצם המרפק, מדוע עור האצבעות מתקמט באמבטיה — ועוד ועוד.

התשובות לשאלות מצטיינות בפשטות ובחביבות. לשאלה, מדוע אני מתעטש? ניתנת התשובה: התעטשות פועלת כמו שואב־אבק הפוך, היא מרחיקה מן האף חלקיקי לכלוך על־ידי נשיפה חזקה. רבות מהשאלות־תשובות מלוות בציורים, המשלימים את ההסברים בכתב.

מ. אבי־שלמה

ספרי ילדים

אוריאל אופק, הואדי היה הגבול.
ציורים ועטיפה: אבנר אברהמי
כתר 1986

בסיפרו האחרון מספר אוריאל אופק על אירועים שהתרחשו בשנות ילדותו, בזמן המאורעות, בשכונה קטנה וכפרית שגר בה. לא רחוק ממחנה הצבא של האנגלים, שרונה. עיקרו של הסיפור ברית ידידות שנקשרה בין אורי, „בולע" הספרים, ליואב השובב שידיו ידי זהב, וידיים אלה בכול ויד כול בהם, וכל מלאכה ותעלול אינם רחוקים ממנו. מתוך קשר הידידות וההערצה לחבר זה נגרר ונמשך גם אורי להרפתקאות ולתעלולים. התעלולים סופם מפח־נפש ומצפון רע, ואילו ההרפתקאות סופן מעשה גבורה של ממש וסיוע של אמת לאנשי ההגנה, שהגנו על שכונת המגורים בפני התקפה של כנופיית אבו־עלי.

מעשי הימים ההם נתונים במסגרת סיפורית של הימים האלה. א. אופק מקבל הזמנה משר הבטחון ומהנהלת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה (רפא"ל) להיות נוכח בטקס הענקת הפרס לביטחון ישראל במשכן הנשיא בירושלים, ונדמה לו שכטעות נשלחה אליו ההזמנה, ובכל זאת הוא מחליט לנסוע לטקס. בתוך הקהל החגיגי, במעמד המרגש הוא שומע, כי הפרס לביטחון ישראל מוענק למהנדס יואב בפרי, שאינו אלא אותו יואב, חבר ילדותו האהוב והנערץ. כשם שאורי היה גאה שיואב בחר בו לחבר בילדותו, כך הוא נרגש ומאושר עתה שהוא זכר לשלוח לו הזמנה לטקס, למרות שנפרדו דרכיהם ולא ראו זה את זה ימים רבים. לאחר הטקס, בבית קפה הולידה שיחה ביניהם את הרצון לספר את קורות הרפתקאותיהם. מזווית הראות של פיסגת ההצלחה של יואב המבוגר מתקבלים מעשי יואב הילד כסימן לבאות, לא כתעלולים של נער פרחח, אלא כצעדי הכנה לקראת קריירה מרשימה של מבוגר. הילד יוצא הדופן, שאמהות מבקשות כי ילדיהן לא יתחברו עמו, הוא ילד חכם, מבריק, כשרוני וגם — למרות פרחחותו — אדם צעיר שאפשר לסמוך עליו, ומשום כך הוא כה מעניין ומושך ונעים בתור חבר. הילדים יוצאי הדופן הופכים למבוגרים יוצאי דופן. גם אורי, השותף והעוזר, כבר מצויים בו כל הזרעים של הסופר שינבטו לעתיד לבוא.

בסיומו של סיפור הימים ההם מחזיר אותנו א. אופק אל סיפור המסגרת של הימים האלה, אל בית הקפה שבו אורי ויואב המבוגרים נזכרים בהנאה ובשמץ של נוסטאלגיה בימי הילדות ובקשר היפה שהיה ביניהם וגם ביעל חברתם לכיתה, שיואב נשא לאשה. למרות ההזמנה של יואב והבטחתו של אורי לבוא ולבקר ברור כי זהו קשר של עבר שלא יתחדש עוד. מעין חוויה ששומרים עליה בחום בתוך תוכי הנפש והזכרון, אך אי אפשר עוד להשיבה לחיים מחודשים. מה שמקשר היום בין המהנדס לסופר הם זכרונות, והללו מספיקים לשיחה בבית קפה, אך לא לידידות הדוקה.

סיפרו האחרון של א. אופק כתוב בחן, בכשרון, בטוב־לב ובעמקות. אין אלה מאורעות סתם שתוחבלו וחוברו יחדו כדי „למתוח" את הקורא. עיקרן של הסיפור אינם המאורעות, אלא הצצה אל יחסי ידידות נדירים, אל ימי ילדות בארץ ישראל עצלה ושקטה, כשאופנוע היה כלי תחבורה נערץ ותנדר שיא השכלול והמאוויים, כשכולם הכירו את כולם, דלתות הבתים לא ננעלו. מוראו של מנהל בית ספר היה מורא של ממש ותותים — מעדן נדיר, וכשאיחדו את כולם לאגודה אחת מטרה אחת ואידיאל אחד.

מעולמו של וולט דיסני. ספר הצבעים של מיקי; ספר התפכים של מיקי; ספר המספרים של מיקי; ספר הצורות של מיקי. נוסח עברי: שרה ורסיאנו
כתר — יבנה 1987.

ספרים הם מוצר לוואי תעשייתי רב ערך (הכנסות) של חברת וולט דיסני, שעושה שימוש בדמויות הידועות מן הסרטים המצויירים, כגון: מיקי, דונאלד, פלוטו ואחרים, לאיורם של טקסטים שונים ומגוונים, שתוכנם וערכם על־פי הרוב נחות לאיורים עצמם. כך הדבר גם בארבעת הספרים שלפנינו: בצד החזותי הנאה הושקעה מחשבה רבה, ואילו הטקסטים אינם חורגים מגידרם של טקסטים תעשייתיים שסממן „החינוכיות" המלווה אותם אינן אלא סממן־מכירה גרידא. אלה, למעשה, ספרי־צעצוע, כי הפותח את דפיהם העבים נכונו לו הפתעות מהפתעות שונות הקופצות ונעמדות מול עיניו מבין הדפים. הילד אף יכול למשוך במשיכות קרטון ולשנות את המיבנים המשחקיים — הנאה רבה שלא תארך זמן רב, כי צעצועי נייר אלה משך חייהם מוגבל למדי.

ההוצאות, כתר ויבנה, החליפו את הטקסט האנגלי בטקסט עברי והוציאו את הספרים לאור כפי שהם, בלי לטרוח יותר מדי, ואפילו בלי למצוא פתרון לבעיה הבסיסית של כיוון הקריאה (השונה, כידוע, בעברית ובאנגלית). כך אנחנו מוצאים כי בשלושה מן הספרים הגיבורים הולכים לישון בעמוד הראשון, ואילו בספר המספרים מלמדים את ילדי ישראל לספור מעשר עד אחד.

סמדר שיר, פסטיבל הילדים.
עטיפה ואיורים: ליאת בנימיני
תמוז 1988.

זהו סיפורו של דני שולמן, שתופף על סירי המטבח עד שאימו החליטה לשים קץ לסכנת החרשות הצפויה לה ולהוציא מעז מתוק: היא רשמה את הילד לתחרות בתור מתופף בפסטיבל ילדים. הוא נבחר, כמובן, לא בלי אכזבות והפתעות, ומכאן ואילך מגולל הספר את קורותיהם של החזרות והמאורעות הנלווים עד להופעה המיוחלת בפני הקהל. העלילה מסתבכת למדי, העימותים מלאכותיים והקשיים שבדרך אל המטרה המסחרית־מצליחנית נבחרו מתוך קריזה שלא היו בה מלכתחילה צימוקים רבים, והפתרונות המוצעים להם פשטניים ומוסרניים. גיבורי הספר מעוצבים עיצוב שיטחי, עולמם הרוחני דל־דימוי ושיגרתי עד לשעמום. על הספר שורה אווירת עצבנות, מי שאינו צועק — צורח. עברית ביצועיסטית, כתיבה עיתונאית (להבדיל מספרותית) שוטפת. שגיאות סיגנון ועברית מכוונות וגם בקטעי הדו־שיח המתיימרים למסור, כביכול, תדמית של שפת דיבור), תוך קריצה מתחנחנת ומתחנפת אל הילדים ומאווייהם. בקיצור: כל המרכיבים הנחוצים לאפיונו של רב־מכר.

שלמה טנאי, מי רוצה סיפור?
צייר ה. הבטקוסף
יבנה 1987.

אם לשפוט על־פי אנטנות הטלוויזיה, מתקני הטלפון הציבוריים שבאיורים והמעבר של גן החיות למשכנו החדש, ספר הסיפורים והשירים שלפנינו איננו עתיק ביותר, אך אם לשפוט על־פי דגמי המכוניות ומלבושי האנשים שבאיורים ועל־פי תוכני השירים והסיפורים לפנינו מוצג ארכאולוגי מימים טובים ותמימים הרבה יותר. התכנים פשטניים ופשטניים מתאימים לרמת חשיבה של ילדי כתה א' (אולי אפילו פחות) ואילו רמת השפה, התחביר ואוצר המלים הם של כיתות גבוהות יותר, אולי ד'־ה'. פער כזה הופך את הספר לבלתי מתאים לא לקטנים ולא לגדולים.

עיצוב גראפי מיושן וציורים מעולם אחר.

דבורה גילולה

מכתבי קוראים

בשולי הביוגראפיה של גיאורג לוקאץ'

רצוני להעיר שתי הערות בשולי מאמרו של א.ב. יפה על לוקאץ' שנתפרסם ב„דפים לספרות" (10.7.87). בתור מי שקרא את כתבי לוקאץ' וגם לא מעט חיבורים על הגותו וגם כמי שפירסם מסה עליו בשנת פטירתו (1971, ר' „בשער" 98 מאי—יוני 1971 — גיאורג לוקאץ', המארכסיסט והפילוסוף), יורשה לי לעמוד על שתי נקודות:

א. ספרו הנודע ביותר של לוקאץ' קרוי „היסטוריה ותודעה מעמדית" ולא „תולדות ההכרה המעמדית".

ב. הספר השני המוזכר בשם „אונטולוגיה" נקרא במקור: ZUR ONTOLOGIE DES GESELLSCHAFTLICHEN SEINS כלומר „אונטולוגיה של ההוויה החברתית". סוגיה זו מעסיקה את לוקאץ' כל ימיו: ההוויה החברתית. זה בא לידי ביטוי גם ב„היסטוריה ותודעה מעמדית" ובגלל זה הסתערו עליו בחימה שפוכה: זינובייב, דבורין, לנסל, באמל ואפילו בוכארין. בלה קון האשים את לוקאץ' ב„סירוס המאטריאליזם הדיאלקטי על־ידי מחיקת המאטריאליזם". לוקאץ' דוחה את המאטריאליזם הפילוסופי, שהגדירו כאונטולוגיה, תורת הישות, הוא שלל את הדיאלקטיקה בטבע, כי מקומה של זו בחברה האנושית. לכן הוא עוסק בימיו האחרונים בחקר ההוויה החברתית דווקא ולא באונטולוגיה.

במבוא למהדורה חדשה של „היסטוריה ותודעה מעמדית" (1967) כתב לוקאץ': „עם זה מתגלה, כי היסטוריה ותודעה מעמדית — בשום פנים לא בהסכמה עם כוונותיו הסובייקטיביות של המחבר — מייצגת מבחינה אובייקטיבית מגמה בתוך תולדות המארכסיזם, שאמנם מגלה הבדלים חריפים הן בביסוס פילוסופי והן בתוצאות הפוליטיות, המכוונות ברצון או שלא ברצון, נגד הנחות היסוד לאונטולוגיה של המארכסיזם. כוונתי לתפיסת המארכסיזם באופן בלעדי כתורה חברתית, פילוסופיה חברתית, המכילה בקרבה עמדה השוללת יחס לטבע או אפילו דוחה אותו. כבר לפני מלחמת העולם הראשונה יצגו את המגמה הזאת מארכסיסטים, השונים זה מזה בדיעותיהם, כמאכס אדלר ולונאצ'ארסקי; בימינו הננו פוגשים בה — כפי הנראה לא לגמרי ללא השפעת 'היסטוריה ותודעה מעמדית' — קודם כל באכזיסטנציאליזם הצרפתי וסביבתו הרוחנית. ספרי נוקט בשאלה זו עמדה מוחלטת ביותר: טבע הוא קטגוריה חברתית, נאמר במקומות שונים, והתפיסה הכללית היא בכך, כי הכרת החברה בלבד והאנשים החיים בה הם רלוואנטיים מבחינה פילוסופית". (היסטוריה ותודעה מעמדית, מחקרים על דיאלקטיקה מארכסיסטית. לוכטרהאנד, נויוויד וברלין, 1970, עמ' 15־16). גרמנית.

יעקב הורביץ

דני ורט ■ קולנוע

שטות לא מזיקה

„הנוכל, האוהבת והמאהבת" ברב־חן ו„תעלולי שטן" בלב, תל־אביב

רפיסות המוחין המשתלטת בימי חום השפיעה על היבול הדל של סרטים חדשים. כך, בין סרטי אנימציה המיועדים לבני הגיל הרך השתרבבו להן גם שתי קומדיות של שטות, שהיו מי שחשבו, כנראה, שהן המתכון המתאים לימים לוהטים.

האחת זכתה לשם העברי המטופש „הנוכל, האוהבת והמאהבת". סרט שלישי בהפקת חברת־הבת של אולפני דיסני, „מאצ'סטון", שבו מככבת בט מידלר האנרגטית (והסרטים הקודמים היו „היחפן מבוורלי הילס" ו„חטיפה נעימה"). הסיווג (סרט המוגבל למבוגרים) שבו זכה הסרט בארה"ב מאשר שוב את גל הפוריטניות ששטף את תעשיית הקולנוע האמריקנית בעידן הרייגניסטי. למעשה מדובר כאן בקומדיה תמימה מאוד ובהחלט לא מזיקה המשלבת קמצוץ וולגריות עם ביטויים מפולפלים של בט מידלר, אשר הם בסך־הכל, די מעודנים בהשוואה לבדיחותיה ולסיפוריה בהופעות־הבמה שלה. אנשי דיסני הצליחו להסב את ההומור הפרוע של מידלר לצרכי כל המשפחה.

מדובר בקומדיית מתח שביים ארתור הילר, במאי לכל־עת שלזכותו סידרה מגוונת של סרטים פושרים. ביניהם סוחטן דמעות כמו „ספור אהבה", סרט מוזיקלי כ„איש לה־מנשה" וחופן קומדיות כמו „מלון פלזה", „קו הכסף" או „חותנים צמודים לדולר".

זהו סיפורן של שתי נשים, לורן (שלי לונג, שהשתתפה, בין היתר בקומדיה „זהירות הבית מתמוטט" ושהתפרסמה בארה"ב בסידרה הקומית „תשואות") וסנדי (בט מידלר). השתיים מצטרפות ללימודים בבית־הספר למשחק של מורה רוסי דגול, סטניסלב, קורזנובסקי (רוברט פרוסקי). הן הופכות אויבות־בנפש מפגישתן הראשונה, במהלך מבחני הכניסה לסטודיו. לורן נוטה לתחום הקלאסי. חלומה הגדול הוא לגלם את המלט כשרה ברנאר בשעתה; סנדי שנסיונה המשחקי מסתכם בהופעה בסרט נינג'ה, אפילו אינה יודעת מיהו המלט. עובדה לא ידועה לשתיהן היא שהן מנהלות בו זמנית פרשיות אהבה עם מייקל (פיטר קויוטי). הדבר מסתבר להן במהלך ביקור בחדר המתים, שבו אמורה להיות גופתו של מייקל לאחר פיצוץ חבלני.

„הנוכל, האוהבת והמאהבת" — קמצוץ וולגריות עם בדיחות מפולפלות

בנקודה זו צמד ההפכים מחליט לאחד כוחות בחיפוש קדחתני ברחבי ארה"ב אחר אותו נוכל חמקמק שניצל אותן. תוך כדי מירוץ הן נתקלות בסוכני הסי.אי.אי. ובנציגי הק.ג.ב., שגם להם עניין בנמלט, שנטל עמו מבחנה המכילה וירוס קטלני העלול לחסל את צמחיית כדור הארץ, ומנסה באמצעותה לסחוט משני הצדדים בעת ובעונה אחת. מה שמתחיל בנסיון הנשים לאתר את בחיר ליבן מסתיים ברצונן לנקום בו, כשבמהלך המרדפים עליהן לנצל משהו מנסיון המשחק שרכשו בלימודיהן. הקשרים בין הנשים מתהדקים בשנאתן לגבר, מה שהופך את המעשייה למעין נוסחה נשית לסרטי הצמדים הגבריים של שנות השישים־שבעים. במאי מוכשר יותר מהילר יכול היה אולי להפיח רוח־חיות בקומדיה הרדודה הזו, אבל זו בסופו של דבר סידרת בדיחות טפלות המחמיצה בהתמדה את מרבית השיאים הקומיים.

המהתלה השנייה, „תעלולי שטן", היא ותיקה קצת יותר.

היא מגיעה באיחור של שלוש שנים, כחלק שלישי בסידרת „אוי אלוהים", ושבה עם אותו סבא קשיש וטוב־לב, הקומיקאי הוותיק ג'ורג' ברנס, כאלוהים רחום בסניקרס ובכובע מצחייה. השינוי כאן, לעומת הפרקים הקודמים, הוא שבנוסף לגילומו את אלוהים מופיע ברנס גם כאויבו הנצחי, לוציפר, שבדמותו הארצית כאן הוא אמרגן אמנים חלקלק אפוף בעשן סיגרים, שזוכה גם בשם סמלי מאוד, הארי או. תופת. העלילה הרזה למדי עוסקת במלחין כושל, בובי שלטון (טאד ואס), הנאלץ לצרכי פרנסה לנגן בחתונות. יום אחד הוא מואס בכל העניין וברגע של ריתחה הוא מחליט למכור נשמתו לשטן. עם חתימת החוזה הידוע השטן דואג להחליף תפקידים בין המלחין לבין כוכב רוק לוהט. עם עליית הפופולריות שלו גוברים געגועי המוזיקאי לחיקה של רעייתו האוהבת. בסצינת הפתיחה בסרט, המתרחשת, שוב באופן סימלי ביותר, בעיר החטאים וההימורים לאס וגאס, מתגוררים אלוהים והשטן על נשמת הגיבור המתייסר בפוקר על כל הקופה.

הבמאי פול בוגרט — שביים בעבר את „מארלו" על־פי אחד מספריו של ריימונד צ'נדלר ושעסק בעיקר בבימוי סרטי טלוויזיה (ובין היתר הסידרה „הכל נשאר במשפחה") — אחראי להפקה צנועה וקטנה זו, שמתקבלת כניסיון לא מוצלח במיוחד להפיח רוח בחומר לעוס, שכבר בראשיתו היה חסר־חן. כישוריו של ג'ורג' ברנס קשישא (והיום הוא בן 91 ובעת ההסרטה היה בן 88), המנסה ככל האפשר להוכיח רוח צעירה בהערות ציניות ואפילו בקטע מחול, אינם מחלצים את הסרט הדל מהלאות המייגעת המציינת אותו כבר מן הסצנות הראשונות. □

משה בן־שאול ■ גלויות תל־אביביות

כל־כך הרבה חשבונות

„ביום קיץ יום חום, עת השמש ממרום הרקיע תלהט כתנור היום, עת יבקש הלב פינת שקט לחלום. בוא אליי, בוא אליי, רע עייף..."

השמש גרוע יותר מתנור ובפינת השקט שחסרה לי, אתה אחמד (או מוסטפה, או עיזאם, או עבדאללה) לא תנוח.

א. כי כאן בתל־אביב לעולם לא תהיה רעי, ואם תהיה רעי לשאלה בת דקה או דקותיים, שאלה פשוטה כמו „כיף חאלאק", הלוא צפוי אני לחרמים רבים. איך זה יש לי רע ושמו אחמד (או מוסטפה, עיזאם), וחוץ מזה, באיזו חוצפה אתה מכניס אותו לביתך. הלוא אתה עלול, חלילה, להפוך אותו לידידך...

ב. אחמד אינו עייף לעולם. ראיתי אותו כשהשמש היה תנור, כשעה לפני השקיעה, סוחב מרצפות־רחוב אדומות ומעויינות כדי למלא את המשבצות הלא־גמורות במדרכה שעוד לא הסתיימה. רציתי לשאול אותו, למשל, כמה הוא משתכר ליום, רציתי לגשת — אך באותו רגע ממש נגש בו מנהל עבודה בעל כרס משתפלת וקול עבה. העדפתי לא להתערב.

ג. אני סתם שקרן, אחמד. מה פתאום שאצא מעולמי המרופד כדי למצוא לך מקום־מרגוע? הלוא לי עצמי אין מקום כזה מרוב תעוקת־מחשבה על כך שלא אוכל להזמינך, כי זה נגד הקודים החברתיים הממושמעים. ויותר מכך — הלא־איכפתיים של תל־אביב.

או אנחנו ב„קוויט" אחמד. אני לא מזמין. אתה לא מוזמן. אתה פשוט חלק מהנוף, ואני חצי־שמאלני מחורבן שנאה דורש ואיננו מקיים. אני כותב, כדי לצאת ידי חובה, כי אני מלא רגשות־אשמה. אך רגשות האשמה אינם עוזרים לשום דבר, לבד מלטיפוח רגשות־אשמה נוספים.

אבל לי, לצערי, יש שאלות ואני מרבה לשאול אותן (ולא בפעם ראשונה, כמובן) מה אחר־כך?

ולאחר־כך הזה אני מוצא הצדקה.

אחר־כך אתה תרחץ את פניך בברז. ותיסע לאיזה דרום תל־אביב דחוי, ותיכנס לאיזו ספק דירה שיש בה עוד אחמדים כמוך — ושם תיסגרו. כי אולי אין לכם רשיון, לפי שכך דורש איזה חוק, בוודאי חוק בטחוני. ואפילו, אולי, צורך — אם מביאים בחשבון שמטען חבלה נמצא מעל מיקום הסיפרה באוטובוס שנוסע ביפו, ברחוב שבטי ישראל.

ואולי אחר־כך אתה תלך למקום הריכוז שם תחכה לאוטובוס שיסיע אותך ואת חבריך מוסטפה, עיזאם, עבדאללה וסמיר לעזה. תגיע לעזה, הביתה, למחנה — ולמחרת בטרם שחר תחזור.

ואולי אחר־כך אתה דווקא מתקלח באיזה מקום, והולך לקפה הריונגופי, לשבת עם אחיך ולהתבונן בטלוויזיית־קפה בשחור לבן.

הנה, אתה רואה. יש אחר־כך. ובזמן האחר־כך אני לא יכול להיות חבר שלך, כי אין לך מה להגיד לי ולי אין מה להגיד לך. כי מרוב רגשות־אשמה לא אמצא מלים.

ואגב, למדת משהו? אנחנו מדברים על מישור שווה? אהה. סלח לי. לא ידעתי שאתה בוגר תיכון. מה? אוניברסיטה? או זה מה שאתה עושה, אחמד?

הוא יפה השיר של ביאליק „לי יש גן ובגן תחת אוג כבד צל, שם נחבא שם נניח את נעים"...אבל ביאליק הוא לא יחסי יהודים־ערבים בתל־אביב, והידידים הביאליקאים הם בוודאי למדנים ובקיאים בתורה.

טוב. יה אחמד אולי בכל זאת אני מתגבר על הכל. גם אשאל שאלות. ואפילו אזמין אותך לקפה — אם לא בבית שלי (כי מה יגידו השכנים?) או אולי באיזה בית־קפה. ואפילו אכניס לראש שלי, שלמרות שאתה אולי בוגר תואר ראשון באוניברסיטה אתה נאלץ לעבוד בשיבוץ מדרכות ובהחלט אנחנו יכולים לשוחח על דברים שעומדים, נניח, ברומו של עולם...

אולי בכל זאת.

אבל מה? רוצה את כל האמת בפרצוף?

אני די מפחד.

בסוף שבוע שעבר קראתי על אחד שפסע לו, או סתם נכנס, לגן העצמאות בתל־אביב. זה לא חשוב שאינו מכיר את הסטיגמה של הגן הזה, ויש שם קווארינות והוא חיפש צל, בחור דתי. או מה? הוא יצא משם על אלונקה, כי בן־מיעוטים, כך היה כתוב, דחף לו סכין...

לא, זה בטח לא אתה. ואי־אפשר להשליך מעשה בודד של איזה מאניוק על כולם. אבל אחמד, כשאני שומע על סכינים, ולא חשוב אם במקום פתוח, או סגור, אני חושש.

אני לא יודע מה יהיה. אני רואה אותך, עוזר לצ'יץ' לייפות את המדרכות באבני־מרצפת אדומות ומעוינות, רוצה לדבר איתך. לשאול — אלא מה? השמש מכה לי חזק בפרצוף. ואני אומר לעצמי, „סתאנה שווייה" (יעני, חכה מעט...), ואז אני מחכה ופתאום בתוך הראש שלי, עמוס רגשי האשמה, יש המון חשבונות. איתך, ועם עצמי. המון חשבונות. האמן לי רע עייף. □

תל-אביב

אסתר
נשק קטלני
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

אורלי
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 7.15, 9.45

בית ליסין
ראשים מדברים
מוצ"ש: 11.15

בן-יהודה
אהבה בחלון ראווה
שישי: 10.00, 12.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5, 7.30, 9.40

גת
בלוז לחופש הגדול
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45

גורדון
עיר הנשים
מוצ"ש וחול 7.45, 9.45

דקל
קרוקודיל דנדי
מוצ"ש וחול: 7.15, 9.30
האלמנה השחורה
שישי: 10

דרייב אין
חתיך אמריקאי
שישי: 10
חול ומוצ"ש: 10
עמי ותמי
חול ומוצ"ש: 7.45

הוד
סופרמן 4
שישי: 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.30, 7.30, 9.30

לימור חדש
מלון לצעירים
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30
בלייד רנר
מוצ"ש: 12.00

פאר
לא שם זין
שישי: 10.00
מוצ"ש: 8.00, 10.00
חול: 5.00, 8.00, 10.00

מוזיאון תל-אביב
מותו של סוכן
מוצ"ש וחול: 9.30
בית האמיצים
מוצ"ש וחול: 9.00

סינמה 1
חתיך אמריקאי
שישי: 10.00, 12.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5, 7.30, 9.40

סינמה 2
אסקימו לימון – אהבה צעירה
שישי: 10, 12
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5, 7.30, 9.40

פאריס
לבירינט
שישי: 12.00 בצהריים
10.00 – 12.00 בלילה,
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 12, 2.00, 4.00, 7.15, 9.30
הרעב
שישי: 14.30
נס במילנו
שישי – 16.30
1001 שקרים על פיקסו
שבת: 11
מילכוד 22
שבת: 13

צוותא להרצאות ותקדמות
צוותא קטנה שבועית
"צוותא" ראשון-לציון
ליל שבת, 31.7.87, בשעה 22.00 ל-
שיר בצוותא עם יורם שחר ואמן
יורה ישראל יצחקי.
"זא" חיפה
מוצאי שבת, 1.8.87, בשעה 21.00
ערב עם הסופר דוד גרוסמן על ספרו
"הזמן הצהוב" בהנחיית גבי זוהר.
יתר הצוותאות במגרת קייץ

עד כלות הלילה
שבת: 15.00
הרעב
שבת: 17.00
יופידו
שבת: 23.30
מופע הקולנוע של רוקי
שבת: 01.45

חן 1
הנוכל האוהבת והמאהבת
שישי: 10, 12.15
חול: 5.40, 7.55, 9.55
מוצ"ש: 7.55, 9.55
רובין הוד
שישי ושבת – 11.00 בבוקר
חול: 10.45, 12.45, 4

חן 2
חנות קטנה ומטריפה
חול: 5.35, 7.45, 9.50
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.45, 9.50
שלגיה ושבעת הגמדים
שישי ושבת – 11.00 בבוקר
חול: 10.45, 12.45, 16.00

חן 3
אני והחברה
חול: 5.30, 7.50, 9.55
שישי: 10.00, 12.20
מוצ"ש: 7.50, 9.50
דובוני אכפת לי
שישי ושבת 11.00 בבוקר
חול: 10.45, 12.45, 16.00

חן 4
אל תקרא לי לבן
חול: 5.35, 7.50, 9.55
שישי: 10.00, 12.20
מוצ"ש: 7.45, 9.55
במבי
שישי ושבת: 11.00 בבוקר
חול: 10.45, 12.45, 4.00

חן 5
ב"ס למשמר אזרחי
חול: 5.40, 7.50, 9.55
שישי: 10, 12.20
מוצ"ש: 7.45, 9.55
הרפתקאותיו של סופר בלש
שישי ושבת – 11.00 בבוקר
חול: 10.45, 12.45, 4

שחף
ימי הרדיו
שישי: 10.00–12.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5.00, 7.15, 9.30

תכלת
החנות מעבר לפינה
חול: 5.30, 7.40, 9.50
מוצ"ש: 7.45, 9.50

תל-אביב
007 באזור המסוכן
שישי: 9.40, 12.15
מוצ"ש: 7.15, 9.45
חול: 4.30, 7.15, 9.45

בית ציוני אמריקה הקולנוע
נשיקה אדומה
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
א', ב', ג', ה': 5.00, 7.30, 9.30
קאוס
שישי: 2.30
זיגי סטארדסט
שישי – 12.00 בלילה
שר הטבעות
מוצ"ש: 23.45
כל מה שרצית לדעת על מין
חמישי – 23.45

לב 1
תעלולי שטן שבוע 2
שישי: 11.30, 13.30, 10 בלילה
מוצ"ש: 8, 10
חול: 11.30, 2, 5, 8, 10

לב 2
נרדפי החוק
שישי: 11.30, 13.30, 10 בלילה
מוצ"ש: 8, 10
חול: 11.30, 2, 5, 8, 10

לב 3
לוי וגולית
שישי: 11.30, 13.30, 10 בלילה
מוצ"ש: 8, 10
חול: 11.30, 2, 5, 8, 10

לב 4
בקצב השעון
שישי: 11.30, 12.30, 10 בלילה
מוצ"ש: 8, 10
חול: 11.30, 2, 5, 8, 10

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 1.8
הבלט הישראלי: 20.30
השקיעה – בתיאטרון חיפה

ירושלים

אדיסון
007 באזור המסוכן
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.30, 9.30

אורגיל
הנוכל האוהבת והמאוהבת
חול: 5, 7.15, 9.30
מוצ"ש 9.15
שלגיה ושבעת הגמדים
חול: 10.30, 12.30

עדן
סופרמן 4
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורנע
נשק קטלני
מוצ"ש: 9.30
חול: 7, 9.15
ב"ס למשמר אזרחי
חול: 4.30 בלבד, יומיות

מיטשל
לא שם זין
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.30, 9.30

סמדר
בנים חורגים לאלוהים
מוצ"ש: 9.15
חול: 7, 9.20

כפיר
ימי הרדיו
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

הבירה – אימפריה של קולנוע
סגור לרגל שיפוצים

אוריון
אור 1
בקצב השעון
מוצ"ש: 9.15
א': 7.15, 9.15
בקצב השעון
החל ביום ב': 4.30, 7.15, 9.15

אור 2
סיפור מהחיים
יום א': 7.15, 9.15
חול: 4.30, 7.15, 9.15
אהבה בשחקים
חול: 10.30

אור 3
בטי בלו
יום א': 7.15, 9.15
קרוקודיל דנדי
החל מיום ב': 10.30, 16.30, 7.15
כחום הגוף
חצות: 23.15

אור 4
נרדפי החוק
יום א': 7.15, 9.15
החל מיום ב': 7.15, 9.15
מהזובים באהבה II
חול: 4.30, 10.30
כנגד כל הסיכויים
מחצות: 23.15

אור 5
מלון לצעירים
יום א': 7.15, 9.15
החל מיום ב': 4.30, 7.15, 9.15
צרות גדולות בצ'יינה טאון
חול: 10.30
מלון קליפורניה
חצות: 23.15

בית אגרון
ש י ש י
14.30 גושוע אתמול והיום
16.30 כלא נשים
22.00 וודי אלן – בננות
23.45 חפרפר
מוצאי-שבת
16.30 תום סוויאר
18.15 מונטי פיטון טעם החיים
20.15 וודי אלן – בננות
22.00 גושוע אתמול והיום
24.00 מופע הקולנוע של רוקי

תיאטרון ירושלים
שיחות מלוכלכות
חול: 6.45, 9.15
יום ה': 14.30
מוצ"ש: 9.15

הרצליה

היכל
ילדים חורגים לאלוהים
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 7, 9.30

מלון דניאל
משחו פראי
מוצ"ש: 7.15, 9.30
א', ג', ה': 7.15, 9.30

חיפה

ארמון
הנוכל, האוהבת והמאהבת
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

חן
לבירינט
שישי: 10 בערב
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

אורלי
שיחות מלוכלכות
מוצ"ש וחול: 7.00, 9.15
שלגיה ושבעת הגמדים
שישי: 11 בבוקר
חול: 11.00, 4.30

רון
007 באזור המסוכן
מוצ"ש 7.00, 9.30
עמי ותמי
חול: 10.30, 12.30, 16.30
מדבר עברית, צולם בארץ

אורה
משחו פראי
שישי: 10 בלילה
מוצ"ש וחול: 7, 9.15
הסיפור שלא נגמר
חול: 4.30

קרן אור המחודש
לא שם זין
מוצ"ש וחול: 7.15, 9.15
חול: 4.30, 7.15, 9.15

פאר
הנוכל האוהבת והמאהבת
שישי: 10 בערב
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

אמפיתיאטרון
אהבה צעירה
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

עצמון 1
סופרמן 4
שישי: 10.15 בלילה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 2
ימי הרדיו
שישי: 10.15 בלילה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 7.00, 9.15
המובטל בטיטו
חול: 4.30

עצמון 3
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10.00 בלילה
מוצ"ש: 7.00, 9.30
חול: 4.15, 6.45, 9.10

גבעתיים

הדר
007 באזור המסוכן
מוצ"ש: 7.15, 9.45
חול: 7.15, 9.45

נתניה

שרון
לא שם זין
מוצ"ש: 8, 10
חול: 6, 8, 10
הרפתקאותיו של סופר בלש
חול: 11 בבוקר

סטודיו
חנות קטנה ומטריפה
מוצ"ש: 8, 10
חול: 6, 8, 10
מרי פופינס
חול: 11 בבוקר

אסתר
ילדים חורגים לאלוהים
חול ומוצ"ש: 7, 9.30
עמי ותמי
חול: 10, 12, 5

באר-שבע

חן
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7.00, 9.30
חול: 4.30, 7.00, 9.30

רעננה

אורות
המובטל בטיטו
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

רמת-גן

אואזיס
פושע, מובטל וילדה קטנה
חול: 5.00, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

ארמון
הנוכל האוהבת והמאוהבת
חול: 5.00, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

לילי
לא שם זין
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30

רב גן 1
בלוז לחופש הגדול
חול: 7.30, 9.40
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
הרפתקאותיו של סופר בלש
שישי ושבת 11 בבוקר
חול: 10.30, 12.20, 5

רב גן 2
ימי הרדיו
חול: 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
דובוני אכפת לי
שישי ושבת 11 בבוקר
חול: 10.30, 12.20, 5

רב גן 3
אני והחברה
חול: 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.05
מוצ"ש: 7.30, 9.45
פייבל והחלום האמריקאי
שישי ושבת 11 בבוקר
חול: 10.30, 12.20, 5

רב גן 4
קרוקודיל דנדי
חול: 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
שלגיה ושבעת הגמדים
שישי ושבת 11 בבוקר
חול: 10.30, 12.20, 5

פתח תקוה

היכל 1
סופרמן 4
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

היכל 2
007 באזור המסוכן
שישי: 9.45
מוצ"ש: 7.15, 9.45
חול: 4.30, 7.15, 9.45

היכל 3
המובטל בטיטו
שישי: 10
חול ומוצ"ש: 9.30
עמי ותמי
מוצ"ש: 7.30
חול: 5.00, 7.30

תורנות בתי-חולים

תל-אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל-השומר - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח-תקוה - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל-אביב - בימים ב', ד', ו' - כירורגיה ופנימית, ילדים - כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל-אביב - בימים א', ג', ה' שבת - כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון - כל המחלקות - כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא - כל המחלקות - כל השבוע.

נתניה
● ביה"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים - כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ - ילדים, פנימית
הדסה הר"צ - נשים
שערי צדק - כירורגיה, אורטופדיה, עיניים
ביקור חולים - א.א.ג.
שבת
שערי צדק - ילדים, נשים, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים
ביקור חולים - א.א.ג., פנימית

יד ביד - אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער - קו לנוער במצוקה
ירושלים - 02-243358
ת"א - 226027 (24 שעות)
חיפה - 04-229488 (11.00-20.00)
גליל מערבי - 04-922222
קו פתוח להורים במצוקה
בימי ב' ו-ד' - טל. 222732.
"קו פתוח" - אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-222723 (24 שעות)

ראשון-לציון

רון 1
סופרמן 4
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

רון 2
007 באזור המסוכן
מוצ"ש וחול: 7.15, 9.30

בת-ים

עצמאות
סופרמן 4
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

כפר-סבא

בית ברל קולנוע ותיאטרון
אופני האש
מוצ"ש: 8
שלום לך אחותי
מוצ"ש: 10

חולון

ארמון
לא שם זין
שישי: 10
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30

סבוי
007 באזור המסוכן
שישי: 9.45
מוצ"ש: 7.15, 9.40
חול: 7.15, 9.40

מגדל
נשק קטלני
חול: 7.30, 9.30
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
רובין הוד
חול: 5.00 אחה"צ

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
3 אמיגוס
מוצ"ש: 7.15, 9.30
א.ב.ג.ה. 7.15, 9.30

מועדון קולנוע לנוער
במבי
חול: 11 בבוקר וב-4

עכו

אודיטוריום
קרוקודיל דנדי
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30

עפולה

מופתרון
ילדים חורגים לאלוהים
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים של ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל
בתל-אביב — בימים א'-ה' [illegible] 21.00—23.00, בלילות שבת ובשישי [illegible] 18.00—24.00, בשבתות ובחגים [illegible] 15.00—21.00.
הכתובת: רח' בר-כוכבא 49, טל' 284649
בחיפה: רחוב הנביאים 26, קומה 3, טל' 323366 [illegible]
[illegible] 20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00-9.00. [illegible]
[illegible] 03-285822, 294869.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה והאזור השרון, טל' [illegible] 17.00—21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל-אביב — טל' 03-5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 261113
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר-שבע — טל' 057-418111
ער"ן נתניה — טל' 053-35316
[illegible]

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, [illegible]
גבעתיים — טל' 781111 [illegible]
עפולה — טל' 93333 [illegible]
באר-שבע — טל' 057-74767 [illegible]

העוזר-מאמן האמריקני של מכבי ת"א בבואו ארצה:

ג'ונס בר"א – טוב מג'ונסון

כדורסל

מאת יצחק ויסהוף

"אדגר ג'ונס הוא שחקן אתלטי מאוד, מהיר ויכול לבצע הרבה דברים מרשימים בתנאי שברכו, שעברה ניתוח, החלימה לגמרי. אם ג'ונס בריא בכל מאת האחוזים עולה יכולתו על זו של לי ג'ונסון, ששיחק את מכבי תל-אביב. אני מכיר את שני השחקנים" — כך טען אתמול ברוס ויקטור, בן ה-35, שהגיע מארה"ב, כדי לשמש כעוזרו של רלף קליין באימון מכבי ת"א.

ויקטור, מלווה ברעייתו דאיינה, סיפר כי הציע למכבי ת"א את פיט ויליאמס, שחקן הדנבר-נאגטס, שגובהו 2.05 מטר. "ויליאמס הוא רק בן 25, אבל הוא קופץ עד לשמיים" — ציין ויקטור. אולם, הוסיף, ראשי מכבי ת"א דחו את ההצעה.

ויקטור, יהודי המתגורר בעיר פומונה שבקליפורניה, נבחר על-ידי מנהל מכבי תל-אביב, שמואל מחרובסקי, וחבר ההנהלה, רוני שטיינץ, מבין מאה מועמדים למשרת עוזר-המאמן, בעקבות מודעה שפירסמו ראשי מכבי תל-אביב בארה"ב.

כאשר נשאל מי טוב ממי אדגר ג'ונס או בוב מקאדו, השיב: "מקאדו שחקן התקפה טוב אבל ג'ונס טוב יותר בהגנה. מקאדו זה סטייל אחר ואיני יכול להשוות ביניהם".

ויקטור שימש כעוזר-מאמן ראשי, החל משנת 1975, כשבין התפקידים שמילא היו: עוזר לגארי טארקניין, בעונות 1980/2, באימון אוניברסיטת נבדה לאס-וגאס שבה שיחק מיקי ברקוביץ במשך שנה. בעונת 1982/83 היה עוזר-מאמן ראשי בקבוצת הנשים של אוניברסיטת דרום-קליפורניה וזכה עמה בתואר אליפות ארה"ב. בשנתיים האחרונות שימש כעוזר-מאמן ראשי באוניברסיטת פוליטכניקה בקליפורניה.

ויקטור סיפר כי ראה קלטת של מכבי תל-אביב במשחק-גמר גביע אירופה, נגד טרסר מילאנו, והתרשם מהיכולת הגופנית המעולה של השחקנים הישראלים. כמו-כן שמע רבות על הליגה הישראלית, ועל הרמה הגבוהה המוצגת בה. "אני מכיר את וילי סימס, גרג קורנליוס ושחקנים אחרים. אני מקווה להעניק מהידע שלי לקבוצה. אאמן גם קבוצות נוער ונערים במכבי ת"א ואעשה כל שיבקשו ממני".

מאמן מכבי תל-אביב, רלף קליין, שבא לקבל את פני עוזרו בכפר-המכביה סיפר כי ברוס ויקטור יעבוד עם שחקני הקבוצה הבוגרת, בעיקר על שיפור משחק ההגנה.

המאמן היוגוסלבי ניסה להבריח

מאמן הכדורגל הנודע, מילאן מילייאניץ', שאימן לאחרונה את ריאל מדריד, נתפס בנמל התעופה בבלגראד, כשניסה להבריח 5500 דולאר.

כשנשאל ע"י המוכס אם יש לו להצהיר על מטבע זר השיב בשלילה. המוכס לא האמין לדבריו, ובחיפוש שערך במזוודותיו נמצאו הדולארים. וכן 90 אלף דינאר. מילייאניץ' עמד לטוס לציריך כדי להשתתף בישיבת האיגוד האירופי.

מאראדונה ישחק בנבחרת "שאר העולם"

קפטן נבחרת ארגנטינה בכדורגל, דייגו ארמנדו מאראדונה, אישר סופית כי יופיע בשורות נבחרת "שאר העולם" במשחק החגיגי שיתקיים בשבת הבאה בוומבלי נגד אנגליה, לציון מאה שנות ההתאחדות האנגלית בכדורגל.

מאראדונה מסר כי קיבל אישור פורמלי מקבוצתו, נאפולי, לשחק בלונדון.

דלגאדו גמל לרוץ' בהולנד

רוכב האופניים הספרדי, פדרו דלגאדו, גמל למנצח בטור-דה-פראנס, האירי סטיבן רוץ', כשניצח במירוץ-האופניים בהולנד, למרחק 100 ק"מ.

דלגאדו הגיע ראשון לפני הרוכב ההולנדי יופ זוטמאלאק, ואילו רוץ' סיים שלישי.

גם בגלייבטר יצא אמש בחשאי לבלגיה

כדורגל

מאת משה רוזנברג

מצבת השחקנים הישראלים שתשחק בעונה הקרובה בבלגיה, עשויה לגדול בכדורגלן ישראלי נוסף, אייל בגלייבטר.

שחקן-הקישור המצטיין של מכבי פתח-תקוה עשוי להצטרף לשלושת הישראלים אלי אוחנה, משה סיני ורוני רוזנטל, ואולי גם לאלי דריקס, שנמצא בימים אלה כמכהנים בבלגיה.

בגלייבטר יצא אמש בחשאי לבלגיה, לאחר שקיבל הודעה טלפונית מהקבוצה הבלגית לוקרן, בשורותיה כבר התאמן לפני כחודש וחצי. הכדורגלן הפתח-תקואי שהתאמן אתמול בשורות קבוצתו בפתח-תקוה, לא גילה לאיש על כוונותיו והוא שיתף בסוד רק את המאמן ג'ק מנסל, ואת יו"ר מחלקת הכדורגל, עו"ד שמואל לינצר.

לפי ההסכם שיש לבגלייבטר עם מכבי פ"ת הוא יוכל להשתחרר תמורת 50 אלף דולאר לקבוצה באירופה, זאת לאחר שבעונה שעברה קיבל שכר נמוך — רק 20 אלף דולאר.

פטרה פאלקה ממזרח-גרמניה קובעת בלייפציג שיא עולמי בהטלת כידון לנשים — 78.90 מטר
תצלום: איי.פי.

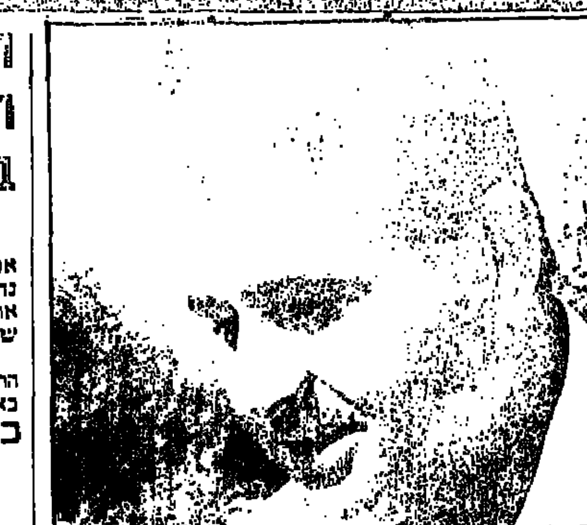

רוכש יעקב שלזינגר

על-אף מאמציו של שלזינגר לשקם את הפועל חיפה

ברנע פנה לבית-המשפט – מכבי ת"א מעוניינת בכדורסלן

מאת יוסף גלזר

הכדורסלן הצעיר והמבטיח של הפועל חיפה, אסף ברנע, הגיש אתמול תביעה לשחרור מקבוצתו לבית-המשפט המחוזי בחיפה. נודע שמכבי ת"א מחזרת אחרי הכדורסלן לעונה הבאה, ונציגיה כבר נפגשו עמו.

ברנע, באמצעות עו"ד משה יונאי, מסתמך בבקשתו על סיכום בכתב עם מורשה החתימה של עמותת הכדורסל היוצאת, אביטל סיטין, לפיו יוכל לפדות את כרטיסו מהפועל חיפה תמורת סכום של 20 אלף דולאר.

הכדורסלן בן ה-20, שנמנה לאחרונה עם נבחרת ישראל והופיע בנבחרת אס"א באוניברסיאדה, כבר חתם חוזה עם מכבי חיפה, לפיו יופיע בשורותיה בשנתיים הקרובות, אם יזכה בשחרור.

קודם-לכן הגישו תביעות דומות חמישה כדורסלנים נוספים מהפועל חיפה: אלון אופיר והאחים ליאור וקורן אמישה, המבקשים להצטרף למכבי חיפה; איתי שביט ומוטי אמישה, שהחלו להתאמן במדי מכבי קרית-מוצקין.

לייב – כדורסלן משוחרר

בית-המשפט המחוזי בחיפה פסק אתמול כי הכדורסלן הצעיר של הפועל חיפה, חנן לייב, המכונה "אנימל" החיפני, הוא כדורסלן משוחרר. לייב תבע שחרור באמצעות עו"ד אבי גולדהמר. נציגי הפועל חיפה כלל לא התייצבו לדיון והשופט פסק על שחרורו.

בינתיים נתקל איש-העסקים החיפני, יעקב שלזינגר, שקיבל לידיו את הבעלות על הפועל חיפה, בקשיים באיוש סגל הקבוצה לעונה הבאה. שחרורו של ג'ונתן דלזל להפועל ת"א, בברכת מרכז הפועל, דילדל את מאגר שחקני החוץ של הקבוצה, ומציאת שחקן חוץ ברמתו הפכה למשימה כמעט בלתי אפשרית.

שלזינגר ממשיך במאמציו לחזק את הקבוצה, אך אם יעלו נסיונותיו בתוהו, הוא יכול להשתחרר מהתחייבותו תוך 14 יום.

מחזרים אחרי ברנע

בימים האחרונים עשתה גם מכבי ת"א מאמצים להחתים את ברנע לעוד שתי עונות. העונה כבר מילאה את מכסת ההעברות המותרות, עם צירופם של ווילי סימס ומוטי דניאל.

מנהל מכבי ת"א, שמואל מחרובסקי, אף נפגש השבוע בחיפה עם פרקליטו של ברנע בקשר לצירופו לאלופה. ייתכן כי יושג הסכם לפיו יעבור ברנע למכבי ת"א בתום שתי העונות בהן יופיע במכבי חיפה. אם, אכן, ישוחרר ע"י בית-המשפט.

חותרת מרומניה נפסלה בגלל סמים

הרומניה סולטנט, אלופת העולם בחתירה ליחידות, נפסלה מלהשתתף באליפות העולם שתתקיים בשבוע בדנמרק. סולטנט – כך נקבע – השתמשה בסמים.

לטענתה חשה ברע ורופאה סיפק לה תרופה שכללה סמים. הרופא הושעה לשלוש שנים מלעסוק במקצועו.

נדחתה בחירת מועמד ליו"ר ההתאחדות

לפי בקשת מספר חברים בוועדת המינויים של מרכז הפועל נדחתה ההחלטה על בחירת מועמד הפועל לתפקיד יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל.

בקשת הדחייה באה כדי למצות את כל האפשרויות להגיע למועמד מוסכם.

בפני הוועדה הופיעו אתמול: מנחם אריאב, חיים צימר, אורי מילוסלבסקי, מוחמד עותמן ונגד סולמי.

שניאור מתעקש להשאיר את בן-שיטרית בהפועל ת"א

מיקי בן-שיטרית, חלוץ הפועל תל-אביב, יהיה למעשה הכדורגלן הראשון ש"יהנה" מעזיבתו של משה סיני לבלגיה.

הנהלת הפועל תל-אביב, שחשבה תחילה לוותר על הכדורגלן במסגרת הצמצומים הכספיים, נעתרה לפנייתו של המאמן להשאיר את בן-שיטרית.

שניאור תולה עתה תקוות בבן-שיטרית, והוא מתעקש להשאירו בקבוצה עונה נוספת.

בן-שיטרית היה מלך-השערים של שמשון ת"א כאשר שניאור אימן את השמשונים. עם זאת עדיין קיימות בעיות לגבי החוזה הכספי של הכדורגלן. בן-שיטרית יצטרך לרדת בדרישותיו לאחר עונה כושלת במועדון.

הבעייה שמטרידה כרגע היא העובדה שלהפועל תל-אביב שישה חלוצים: שבתאי לוי, גיל לנדאו, בני רובין, מאיר בלושטיין, מיקי בן-שיטרית ותמיר לינהרט.

הפועל תל-אביב כבר הציגה 15 שחקנים ברשימת ההעברות ביניהם את גבי לסרי ורב רמלר.

במהלך החודש הקרוב תצא הקבוצה למחנה-אימון במערב-גרמניה. עד כה הועלו שמות של שחקנים כמועמדים לרכישה: כלם בני-יהודה, יעקב (קובי) סגל, וקשר בית"ר תל-אביב, נסים כהן.

קבוצת הפועל ת"א תקיים מחר משחק בקיבוץ חולדה, לזכרו של אוהד הקבוצה, איש הקיבוץ, משה בירנבוים.

אליפות ההרים השישית – מחר

אליפות ההרים ה-6 תיערך מחר ב-8.30 בערב בקיבוץ אדמית. אורך המסלול — 6800 מטר.

בין הבוגרים ישתתפו שם-טוב סבג, שינסה לזכות בגביע לצמיתות לאחר שניצח פעמיים ומחזיק בשיא המסלול — 22:13.0 דק', אמיתי אלמוג ואחרים. בין הנשים בולטות מזל שלום, בעלת השיא — 29:51.0 דק', ועמל עבדלאל.

המירוצים יהיו בשבע קטיגוריות: גברים, נשים, נוער 19, נוער 16, ותיקים מעל גיל 40, ותיקים מעל גיל 50 ונערות עד גיל 18.

● משחק יחיד יהיה היום ב-5 בליגה הלאומית בכדורמים, כאשר במכון וינגייט יתמודדו קבוצות אס"א ת"א והפועל גבעת-ברנר.

ישראל הגדילה מאזן המדליות בסטוקמנדוויל

הירדנית חיבקה הישראלית

הכדורסלנים הפסידו לארה"ב 82:65

מאת אברהם תשובה

תחילת יחסי-ספורט עם ירדן והגדלת מאזן המדליות של ישראל — אלה הישגי הספורטאים הנכים בהמשך התחרויות הבין-לאומיות שנערכות בסטוקמנדוויל, אנגליה.

קשרי הספורט עם ירדן החלו בתחרויות האתלטיקה, שבהן השתתפה גם ספורטאית מירדן.

בתחרויות זריקת דיסקוס ניצחה ספורטאית מאירלנד, שקבעה 19.80 מ'. צפורה רובין דורגה שנייה — 18.70 מ'. במקום השלישי היתה הירדנית.

עם סיום טקס חלוקת הפרסים על דוכן המנצחים, חיבקה הספורטאית הירדנית את ציפי רובין, והביעה בכך את הערכתה לאתלטית הישראלית שלצדה. הזוכה להערצה רבה.

בבריכת השחייה זכה שלמה סינטו במדליית-זהב כשניצח במשחה ל-50 מ' דולפין, בבית 4, בזמן של 34.97 שנ'.

מרגלית אייזנר דורגה שנייה ב-50 מ' חופשי, ומרגלית רבקה שלישית.

נבחרת הכדורסל של ישראל הפסידה לארה"ב — 82:65, לאחר 41:21 במחצית. בלטו בשורות ישראל: אוטו לנגי — 11 נקודות; דניס וכהן — 10 כל אחד.

מימון הררי דורג רביעי במירוץ עגלות ל-800 מ', חברו חלף דורג שישי.

בסיכום-ביניים מדורגת משלחת ישראל במקום ה-11 מתוך 38 המדינות, לאחר שצברה 3 מדליות זהב, 9 כסף ו-5 ארד.

שופט הכדורסל משה רדומסקי עבר בהצלחה בחינות לקבלת תואר בינלאומי.

הליגה הגרמנית מתחילה השבוע:

באיירן תשחק בדורטמונד והמבורג תארח את שאלקה

מאת שבח פלבריט

משחקי ליגת הכדורגל במערב-גרמניה יוצאו הערב ומחר לדרך הארוכה. האלופה, באיירן מינכן, תשחק בדורטמונד וסגניתה, המבורג, תארח את שאלקה 04.

העונה במערב-גרמניה כבר נפתחה למעשה בשבוע שעבר במשחק-הצדעה לריטר הנאס, שפרש מבאיירן. במשחק זה ניצחה באיירן את ליברפול — 3:2, באיצטדיון האולימפי במינכן. באמצע השבוע זכתה באיירן גם בסופר-קאפ כשגברה על המבורג, מחזיקת הגביע הגרמני (2:1).

בשורות באיירן יחולו כמה שינויים. במקומו של המאמן אודו לאטק יתפקד יופ הייניקס ממנשנגלאדבך, ובמקומו של הנאס רכש המועדון את יורגן וגמן משאלקה, שגילה יכולת הבקעה נגד ליברפול ונגד המבורג.

גם בהמבורג התחלפו המאמנים. האוסטרי ארנסט האפל סיים את תפקידו ובמקומו מונה היוגוסלבי יוסיפ סקובלאר.

את הרכש הרציני ביותר ביצעה איינטרכט פרנקפורט, כשקנתה את הכוכב ההונגרי לאיוש דטארי, בן ה-24, תמורת שני מיליון דולאר. מחר יופיע דטארי במשחק החוץ בקייזרסלאוטרן.

לייתר משחקי המחזור הראשון: לברקוזן — מאנהיים; שטוטגרט — הומבורג; אורדינגן — נירנברג; בוכום — מנשנגלאדבך; קארלסרוהה — קלן; האנובר — ברמן.

הבונדסליגה תחסר את שלושת כוכבי הגביע העולמי שייצאו לשחק באיטליה וצרפת. רודי פלר ותומאס ברטהולד באיטליה, וקלאוס אלופס במארסיי הצרפתית.

לעומת היוצאים יככבו בליגה הגרמנית כמה זרים בין-לאומיים כמו הקשר הפולני אנדריי בוגקול בלברקוזן וכן ארצו אנדריי פאלאץ' בהאנובר. הסקוטי מורדו מקלאוד ישחק בדורטמונד; הדני פלמינג פולסן בקלן והשבדי רוברט פרייז' באורדינגן.

אברטון – קובנטרי במשחק-הצדקה

עונת הכדורגל באנגליה תפתח רשמית מחר באיצטדיון וומבלי בלונדון במשחק-הצדקה בין האלופה, אברטון, ומחזיקת הגביע, קובנטרי.

בדרך-כלל נערך משחק-הצדקה שבת לפני פתיחת הליגה אבל הפעם יהיה שבועיים קודם-לכן מאחר שבשבת הבאה יתקיים באותו איצטדיון משחק חגיגי לציון 100 שנות ההתאחדות האנגלית כאשר נבחרת אנגליה תארח את נבחרת שאר-העולם.

משורות אברטון יחסר מנהלה המצוין, קנדל, שיצא לאמן בספרד. גם שוערה הוולשי הבין-לאומי, נוויל סאותהול, ייעדר מאחר שטרם החלים מניתוח בברכו.

ראשי מכבי חיפה נחקרו במס הכנסה

מאת יוסף גלזר

ראשי אגודת מכבי חיפה, דניאל אמנין, צבי וייצנר ומידי שביט, נחקרו אתמול במשך שעות ארוכות במשרדי מחלקת החקירות של מס ההכנסה בחיפה.

שביט הובא לחקירה מנמל התעופה בן-גוריון, בשובו מטיול באירופה.

כדורסלני הנבחרת יקבלו היום תכנית-עבודה

מאת יצחק ויסהוף

נבחרת ישראל בכדורסל תחל היום את הכנותיה לקראת משחקי אליפות אירופה, דרגה ב', שייערכו בתחילת חודש ספטמבר בבולגריה.

שחקני הנבחרת, לבד מלאוואן מרסר והוואורד לאסוף, שעדיין לא שבו מארה"ב, יתכנסו במלון רמת-אביב, ושם יקבלו תוכנית עבודה לקראת אימוני הנבחרת, שיחלו ביום ראשון.

מאמן הנבחרת, משה וינקרנץ, ישוב לאימון הנבחרת הלאומית, לאחר שלפני שנתיים שימש כעוזרו של צבי שרף. השניים נפרדו מאחר ששרף ביקש בעונה שעברה עוזר אחר.

חייל לבנוני מבוקש על רצח כראמה

ביירות. — מקורות מעצר הוצאה אתמול בביירות נגד חייל נוצרי־מארוני של צבא לבנון, באשמת הריגת ראש הממשלה ראשיד כראמה ונסיון להרוג את שר הפנים עבדאללה ראסי.

מקורות משפטיים מסרו, כי החייל, אלי לואי סאליבי, שהיה טכנאי בבסיס חיל האוויר ארמה במובלעת הנוצרית מצפון לביירות, עזב בחשאי את לבנון מייד לאחר הרצח, ועתה מנסים לברר היכן הוא מסתתר.

שלטונות המשפט הלבנוניים ביקשו מהמשטרה הבינלאומית אינטרפול לסייע בגילוי עקבותיו של סאליבי, הצפוי לעונש מוות.

סוריה ובעלות בריתה המוסלמיות בלבנון הודיעו, כי לא יחדשו את השיחות עם ג'מייל על רפורמות פוליטיות עד אשר יובאו למשפט רוצחיו של כראמה.

כראמה, סוני בן 66, היה בעל ברית חשוב של סוריה בלבנון ועמד בראש דרישות המוסלמים לקבלת סמכויות מוגדלות, במשטר הפוליטי הנוטה עתה לטובת הנוצרים. (עי"צ, עי"ד)

נסתיימה טיסת־החלל הסובייטית־סורית

מוסקווה. — טיסת החלל הסובייטית־סורית הסתיימה אתמול, עם שובם אל כדור הארץ של הקוסמונאוטים הסובייטיים אלכסנדר ויקטורנקו ואלכסנדר לאוואיקין וכן הסורי מוחמד פארס.

חלליתם סויוז־ט.מ־2 נחתה לפנות בוקר ברפובליקה הסובייטית קאזאחסטאן.

הקוסמונאוט הסורי הראשון יקבל את העיטור הסובייטי הגבוה ביותר, אות לנין, מסרה סוכנות הידיעות הסובייטית. (עי"ד, עי"צ)

היועץ האמריקני הבכיר לפירוק הנשק: עשיתי את שלי, אני מתפטר

וושינגטון. — קנת אדלמן, יועץ בכיר של הנשיא רייגן לפיקוח על הנשק, התפטר מתפקידו.

אדלמן, ראש המינהל, יעזוב את תפקידו באמצע אוקטובר או בגמר ועידת פיסגה בין ארה"ב וברה"מ.

ההודעה על ההתפטרות פורסמה שעות ספורות בלבד לאחר שארה"ב וברה"מ קבעו את ה־15 בספטמבר לשיחות בין שרי החוץ של שתי המדינות, במטרה לסלק את המכשולים האחרונים להסכם על צמצום הנשק ולסלול בכך את הדרך לוועידת פסגה עוד השנה.

אדלמן תמך תכופות בפומבי בהסכם הנשק אליו מתקרבות עתה מעצמות העל. הסכם זה נועד לסלק טילים גרעיניים לטווח בינוני וקצר ברחבי העולם.

במכתב התפטרותו לנשיא רייגן ציין אדלמן: „אני מרגיש עתה כי הגשמתי את מה שביקשתי ליישם: לסייע בהתוויית קו חדש לפיקוח על הנשק מצד ארה"ב וברה"מ, קו שיצמצם בצורה דרמטית את הנשק הגרעיני ויעזור בצמצום הסכנה של מלחמה גרעינית". (עי"ד)

משבר מסתמן בקואליציה במערב־גרמניה

בון.— עימות פוליטי בין ימניים ומתונים, גרם למשבר בממשלת הקואליציה של מערב גרמניה.

לכאורה, הסכסוך הוא לגבי החלטתו הנחושה של האגף המתון להעניק מקלט ל־14 אזרחי צ'ילה שהוגדרו כטרוריסטים ע"י ממשלת הנשיא פינושה. החלטה לה מתנגד האגף הימני של מפלגת השלטון.

אולם, המאבק האמיתי מתנהל לגבי הכיוון בעתיד של הקואליציה של המרכז והימין, ולגבי הקרע הגובר והולך בין הנוצרים־דמוקרטים שבהנהגת הקנצלר קוהל, הנוטים שמאלה, לבין האגף הבוואריי של שטראוס השמרני.

משקיפים פוליטיים ציינו בטלוויזיה ובעיתונים, כי יתכן שהמשך קיומה של הקואליציה מוטל בספק.

רשמית: 975 אנשים ניספו ביוון בגל החום

אתונה.— 975 אנשים מצאו את מותם בימים האחרונים בעקבות גל האחום שפקד את יוון — על כך הודיע אמש בטלוויזיה שר הבריאות, אלכסנדר מאנגאקיס.

השר ציין, כי בין הימים 22 ו־28 ביולי מתו באיזור אתיקה, הכולל את אתונה ואת נמל פיראוס — 1,081 אנשים, מהם 810 כתוצאה מגל החום. בשאר חלקי המדינה, הוסיף ואמר השר, מתו באותו פרק זמן 165 אנשים כתוצאה מהחום הכבד.

על אף נתונים מעוזעים אלה, אמר השר, התשתית התברואתית התמודדה עם צרכי המדינה, הן במישור הובלת החולים לבתי החולים והן באשר לאספקת מיטות לניפגעים.

מועצה מקומית ירוחם — מכרז פומבי

המועצה המקומית ירוחם מכריזה בזה על קבלת הצעות־הסעות תלמידים בחינוך לשנת הלימודים תשמ"ח.

פרטים, תוכניות וטפסי הצעה אפשר לקבל במשרד מנכ"ל המועצה בכל יום בשעות 9.00–12.00 תמורת תשלום של 30 ש"ח שלא יוחזר. רשאים להשתתף במכרז רק חברות הסעה מורשות להסיע תלמידים ועובדים במערכת החינוך עפ"י תקנות משרד התחבורה ואשר יש להן מספר כלי רכב מספיק להבטחת ביצוע הסעות בכל המסלולים אשר לגביהם הוגשה הצעת מחיר. על מגישי ההצעה לצרף המסמכים ורשומים מטה.

א. אישור מפקיד השומה או ממנהל המכס והבלו, או רואה חשבון שהוא מנהל ספרי חשבונות. ב. אישור עוסק מורשה לצרכי מע"מ. ג. לצרף במעטפה־נפרדת ערבות בנקאית לתקופה של 90 יום מיום הגשת ההצעה על סך 5% מערך ההצעה. (הוראת עיקוב כספים מגיזבר המועצה לא תתקבל כערבות). ד. חוזה מפרט ותחומים.

את ההצעות יש לשלוח בדואר רשום בלבד לפי הכתובת: המועצה המקומית ירוחם, ת.ד. 1, לשכת המנכ"ל.

מועד אחרון להגשת ההצעות הוא יום ו' י"ב אב תשמ"ז 7.8.87, בשעה 12.00.

אין המועצה המקומית חייבת לקבל את ההצעה הזולה או כל הצעה שהיא.

בכבוד רב, ברוך אלמקייס, יו"ר המועצה

חייל משמר הכבוד „כיבד" את גנדי במהלומה

איש חיל הים (מוסתר מאחורי המזוקן) של סרי לנקה תוקף את רה"מ גנדי (משמאל) בעת פרידתו בנמל התעופה של קולומבו, לאחר שהשלים את שליחות התיווך שלו. (צילום: איי.פי)

3,000 חיילים הודים נחתו בסרי לנקה כדי לפקח על ההסכם עם הטאמילים

קולומבו. — קרוב ל־3,000 חיילים הודיים נחתו אתמול בצפון האי סרי־לנקה, במסגרת תוכנית שלום שנועדה לשים קץ לסכסוך הרצחני בין הטאמיליים והסינהלזיים.

החיילים ההודיים נחתו בבסיס האוויר בחצי־האי ג'אפנה. רובם הגיעו במטוסים ומיעוטם באוניות.

אולם, זה היום השלישי ברציפות, נמשכו גם אתמול הפגנות של הרוב הסינהלזי המתנגד להסכם זה. המפגינים, שהתעלמו מן העוצר, חסמו רחובות ראשיים בקולומבו.

הקימו מתרסים והעלו באש צמיגים, במחאה על הסכם זה המעניק אוטונומיה מסויימת למיעוט הטאמילי בצפון האי ובמזרחו.

השר לבטחון לאומי של סרי־לנקה מסר, כי החיילים ההודיים יסייעו בפיקוח על פריקת הנשק של ארגוני הגרילה הטאמיליים, שעדיין לא נתנו את הסכמתם להסכם השלום שנחתם ביום רביעי.

הסכם זה קובע הפסקת אש בין המורדים לבין כוחות הממשלה, שתיכנס לתוקפה עד היום אחה"צ.

לנשיא ג'איווארדין בן ה־80 נשקף מאבק קשה כדי ליישם את הסכם השלום אחרי ארבע שנים של סכסוך אתני עקוב מדם. וכלל לא ברור אם יצליח לכפות על שני הצדדים — הטאמילים ההינדים והסינהלזים הבודהיסטיים — לשים קץ למלחמה.

הנשיא הפתיע את המדינה כשהזעיקו חיילים הודיים, יום אחד בלבד לאחר שחתם על ההסכם השנוי במחלוקת. החיילים ההודיים גם נועדו להבטיח את בטחונם של לוחמי הגרילה — לאחר שיסגירו את נשקם.

קבלת פנים של גיבור

ראש ממשלת הודו, רג'יב גנדי, חזר אתמול לניו־דלהי וזכה לקבלת פנים של גיבור.

גנדי, שחתם ביום רביעי על הסכם שלום עם נשיא סרי־לנקה ג'וניוס ג'איווארדין, בנסיון לשים קץ למרד הבדלנים הטאמיליים בה, נתקבל ע"י 32,000 תומכים בנמל תעופה אשר השליכו לעברו פרחים ואשר שרו „יחי רג'יב גנדי".

בשעה שגנדי התכונן להמריא מקולומבו, פרץ חייל של חיל הים משורות משמר הכבוד והיכה אותו בקת של רובה.

גנדי, שהיה במצב רוח מרומם, אמר כי אין לו כאבים, ואת תוצאות התקיפה אי אפשר היה לראות משום שלבש גלימה מכופתרת עד לצוואר. „האם אני נראה מצועז? האם אתם רוצים שאפשוט את בגדיי?" שאל את העיתונאים שביקשו ממנו פרטים על התקיפה. (עי"ד, עי"צ)

כווית חוששת מהתקפה אירנית — מבקשת את עזרת האו"ם

מרכז האו"ם. — כווית הודיעה אמש, כי היא חוששת מהתקפה מצד איראן וביקשה מהאו"ם לנקוט צעדים נאותים.

באיגרת אל מזכיר האו"ם ציין שר החוץ של כווית, סבאח אל אחמד אל ג'אבר אל סבאח, כי איראן מרבה בהאשמות ובאיומים נגד כווית, לאחר שמועצת הביטחון דרשה ב־20 ביולי הפסקת אש מיידית במלחמת איראן־עיראק.

ראש ממשלת איראן, מיר חוסיין מוסאווי, שוב הזהיר אתמול את ארה"ב, צרפת ובריטניה לא לנסות הפגנת כוח במפרץ. „שכן, אם למדינות אלה אניות מלחמה, הרי לאיראן אמצעים אחרים שהעולם יודע עליהם רק מעט מאוד".

ראש הממשלה הרגיש כי „עליהן לדעת כי להן עניין עם עם מהפכני".

את הדברים אמר מיר חוסיין מוסאווי בפגישה עם סגן שר החוץ התורכי, שבא לטהראן כדי למסור לו איגרת מראש ממשלת תורכיה בעניין המפרץ.

מיכלית־הענק הכווייתית „בריג'טון", המניפה דגל אמריקני, לא הצליחה אתמול להטעין נפט בנמל הכווייתי מינה אל־אחמדי. הרוחות אמנם שככו, אך למיכלית אחרת ניתנה זכות קדימה להטעין במסוף הנפט.

המיכלית מתכוננת להטעין כרבע מיליון טונות נפט היום אחה"צ. אי לכך, אין להניח שהמיכלית תוכל להפליג, בליווי אוניות מלחמה אמריקניות, לפני יום ראשון.

העתון הכווייתי „אל קבאס" טען אתמול, כי ארה"ב שוקלת מיקוש מימיה של איראן במפרץ, אם זו תמשיך להניח מוקשים במים הבינלאומיים או במימי המדינות השוכנות לחופי המפרץ.

בהסתמך על מקורות מקורבים לפנטגון טען העתון, כי ארה"ב עשויה להפנות „אזהרה" לאיראן, ולהודיע לה כי היא מסוגלת למקש את מימיה במוקשים „משוכללים".

עוד מסר העתון, כי הפנטגון בוחן מספר תוכניות ל„ביטרול" יכולתה של איראן להניח מוקשים, בין היתר ע"י השמדת הבסיסים הימיים באי האיראני פארסי (במרכז המפרץ). „ארה"ב מסוגלת למחוק אי זה מעל המפה, אם יהיה הצורך בכך", אמר דובר של הפנטגון, לטענת העתון הכווייתי.

ארבע האניות של כוח־המשימה הימי־האווירי הצרפתי הפליגו אמש מנמל טולון שבדרום צרפת, לעבר אזור המפרץ.

עילות השריון האמריקני מוטלת בספק

מאת דליה רפאל,

וושינגטון. — ישיבה רבת־משתתפים בקונגרס עסקה בשאלה: האם חטיבות־נגד־טנקים האמריקניים אינם חסרי־תועלת נוכח הדור החדש של הטנקים הסובייטיים.

בעיקר מדובר בטכנולוגיה של „שריון פעיל", הגורם להתפוצצות הטיל עצמו, מבלי שיפגע הטנק אליו כוון.

הקרן למען בטחון ישראל

פינה חמה ללב"י

השבוע

☆ התרומה הגבוהה
מתפללי בית הכנסת הגדול „אוהל מועד", תל־אביב
1,046 ש"ח

☆ התרומה המרגשת
חב' תדמית תרמה את שכר תטירחת עבור הצעתה לעיצוב מדים חדשים לחיילות
700 ש"ח

☆ התרומה הצעירה
תלמידי כתה ח' 1, בית ספר יסודי אזורי, כפר בלום
40 ש"ח

היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

מנהל בית־חולים פרטי חשוד בטיפול בפורץ שנפצע מבלי לדווח למשטרה

מאת כתבת „על המשמר" לעניינים פליליים

היחידה המרכזית במשטרת מחוז תל־אביב עצרה שני חשודים, בהם מנהל בית־חולים פרטי וכן שתי אחיות וטכנאי רנטגן החשודים בטיפול בעבריין שנורה במהלך אירוע פלילי מבלי לדווח על כך למשטרה.

החמישה נעצרו בעקבות מעצרם של אפרים נעים בן 31 מחולון, יגאל קרושים בן 27 מחולון ונסים ג'דבי בן 28 מחולון, החשודים בביצוע שוד בראשון־לציון בסוף חודש ינואר השנה.

במהלך ההתפרצות לדירה התפתח מאבק אלים בין בעל הדירה לבין הפורצים. בעל הדירה ירה ופגע באחד הפורצים, אפרים נעים. השלושה נמלטו כשבידיהם שעון יד ותכשיטים.

שלושת הפורצים פנו באמצעות מתווכים לבית־חולים פרטי בחיים לטיפול בחברם. על־פי החשד, נותח הפצוע בבית־החולים וקיבל טיפול רפואי. בית־החולים, לא דיווח על הטיפול. כמו־כן לא נמצא ברשומות בית־החולים זכר לביקור או רישומים על תשלומים שהתקבלו.

מנהל בית־החולים, תושב רמת־השרון בן 47, ורופא נוסף בן 41 מתל־אביב, החשוד בביצוע הניתוח, נעצרו ויובאו היום לבית־המשפט להארכת מעצרם. כמו־כן נעצרו ושוחררו בערבות שתי אחיות החשודות בסיוע בעת הניתוח וטכנאי הרנטגן החשוד בביצוע הצילומים.

יצויין, כי באותו בית־חולים נפטרה לפני שלושה שבועות נערה בת 17 מאילת, טלי חבושי, לאחר שעברה ניתוח פלסטי באפה. משרד הבריאות והמשטרה חוקרים גם את הפרשה הזאת. שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו היתה בביקור פתע במקום לפני כמה ימים כדי לעמוד מקרוב על ניהול בית־החולים.

טלקס

● **הרחבת „אינטר קונטיננטל" מחרידה החרדים**

מחאות רבה שוררת לאחרונה בחוגים חרדים בירושלים על רקע התוכניות לשיקום חלקו ההרוס של הכביש העולה במעלה הר הזיתים והתוכניות להרחבת מלון „אינטר קונטיננטל" שבפיסגת ההר.

החוגים החרדיים הביעו התנגדות נמרצת לכל תוכנית בציון, כי הקמת המלון היוקרתי על שטח בית־עלמין יהודי בתקופת השלטון הירדני היתה צעד בלתי חוקי מלכתחילה. הכביש, הם טוענים, חוצה את בית־הקברות ויש לסגרו כליל לתנועת כלי רכב.

לאחרונה הגישה הנהלת מלון „אינטר קונטיננטל" בקשה לוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה בירושלים להרחיב באגף נוסף את בית־המלון ולבנות בריכת שחיה.

בצלאל עמיקם

● **בי"ס „מעלה כרמל" בחיפה לא ייסגר**

עיריית חיפה חזרה בה מכוונתה לסגור את בית־הספר היסודי „מעלה כרמל" בשנת הלימודים הקרובה. ההחלטה התקבלה בדיון משותף של נציגי עיריית חיפה, נציגי משרד־החינוך וחברי ועד ההורים של בית־הספר.

במהלך הישיבה הודגש, כי השיקולים לסגירה היו חינוכיים ועיקרם טובת התלמידים. אולם לנוכח העובדה שנציגי ההורים הציגו נתונים על אי־נוחות שתיגרם לילדיהם כתוצאה מהסגירה, נתקבלה ההחלטה העקרונית על פתיחות שערי בית־הספר, כשהתנאי לכך הוא שרוב מוחלט של ההורים יתמוך בפתיחה.

כזכור, הודיעה עיריית חיפה לפני כחודש על כוונתה לסגור את המוסד, שבו לומדים 275 תלמידים מכיתות א' עד ו', בשנת הלימודים הבאה.

קובי מנדל

האקדמאי הישראלי פחות „לחוץ" מעמיתו האמריקני

מאת קובי מנדל, כתב „על המשמר" בחיפה

אקדמאים ישראלים ואמריקנים העובדים במוסדות להשכלה גבוהה חשופים למקורות לחץ דומים. כך עולה ממחקר משותף שערכו פרופ' אריה פרלברג מהמחלקה להוראת הטכנולוגיה והמדעים שבטכניון, וד"ר גנורא קינן מהמרכז לחקר לחץ פסיכולוגי מאוניברסיטת חיפה.

המחקר כלל 100 אקדמאים ישראליים מכל המוסדות להשכלה גבוהה וקבוצת אקדמאים אמריקניים. 74 אחוז מכלל האנשים במידגם היו בעלי קביעות בעבודתם.

מהמחקר עולה, כי האמריקנים והישראלים דירגו את מקודות הלחץ שלהם בצורה דומה, אולם עוצמת הלחץ שחוו הישראלים היתה נמוכה מזו של האמריקנים. בשתי הקבוצות דיווחו הנשים על דרגת לחץ גבוהה מזו של גברים.

הישראלים שהשתתפו במחקר דיווחו, כי 49 אחוז מהלחץ שבחייהם קשור בעבודתם, ואילו חבריהם האמריקנים ייחסו 60 אחוז מהמתח בחייהם לעבודתם. החוקרים פרלברג וקינן מייחסים הבדל זה לשני גורמים: היותם של הישראלים חשופים לגורמי מתח נוספים על אלה הקשורים לעבודתם והבדלים בתמיכה חברתית הקיימת בשתי התרבויות. החברה האמריקנית, שבה קיים דגש על תחרותיות והישגיות, יוצרת אווירה הפוגעת בחברות ובתמיכה החדדית. הישראלים לעומת זאת זוכים לתמיכה חברתית גדולה יותר מעמיתיהם. דבר המקל על התמודדות עם הלחצים שמקורם בעבודה.

מתוך רשימת עשרת גורמי המתח הראשיים מסכימים האמריקנים והישראלים על שבעה גורמים. גורמים אלה כוללים ציפיות עצמיות גבוהות מידי, מחסור בזמן לצורך התעדכנות בתחום המקצועי, עומס בעבודה, שכר נמוך ועוד.

יצויין, כי שלושת גורמי הלחץ הראשונים ברשימה מופיעים אצל האמריקנים ולא אצל הישראלים. שלושת גורמים אלה נובעים ממעורבות של פעילות חברתית במשימות אקדמיות או להיפך. שני החוקרים סבורים, כי האקדמאים האמריקנים מוטרדים בעניין זה יותר מעמיתיהם הישראלים.

מניות ההסדר עלו ב־3.8% והחופשיות ירדו ב־1.8% ביולי

מאת אלחנן הורוביץ, כתב „על המשמר"

בחודש יולי ירד ערך השוק של המניות החופשיות ב־1.8%, בעוד שמניות ההסדר עלו בממוצע ב־3.8%. אך בשבוע

גלגלי הבורסה

האחרון של יולי ירדו המניות החופשיות ב־10.8% בממוצע וערך השוק של מניות הבנקים בהסדר ירד ברבע אחוז.

הירידה הגדולה ביותר — ב־24% — היתה השבוע במניות חיפושי נפט. אתמול ירדו המניות החופשיות ב־1.7% ומניות ההסדר ירדו ב־0.64%. גם באיגרות החוב היתה אתמול מגמת ירידה: הצמודות למדד ירדו ב־0.6% וערך השוק של הצמודות למט"ח ירד ב־0.17%.

מתחילת השנה עלה ערך השוק של הצמודות למדד ב־15.7% ושל הצמודות למט"ח עלה ב־21.6%.

בחתימות יתר נסתיימו שתי הנפקות איגרות החוב הצמודות למדד מסוג „גליל" ל־12 ול־15 שנים, שבנק ישראל הציע אתמול לציבור בערך נקוב כולל של 45 מיליון ש"ח. ההזמנות שנתקבלו עלו ל־157 מיליון ש"ח. מזה 99 מיליון ש"ח לאג"ח ל־12 שנים, שהוצעו בע"נ של 30 מיליון ש"ח, ו־58 מיליון ש"ח לאג"ח ול־15 שנים, שהוצעו לציבור בע"נ של 15 מיליון ש"ח. החתימות היתר איפשרו לבנק ישראל למכור אותן במחירים שמעל מחירי המינימום: ל־12 שנים ב־97% מע"נ (במקום מחיר המינימום של 88% מע"נ), ל־15 שנים ב־96.5% (במקום 85% מע"נ). זאת היתה ההנפקה הראשונה מסוג „גליל" ל־16 שנים.

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.03% ל־1.6772 ש"ח, בעוד ששער הדולר היציג עלה ב־0.02% ל־1.6156 ש"ח. דולר נוסעים — 1.9044 ש"ח.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 30.7.87

	יחידות	בנקנוטים: קניה	בנקנוטים: מכירה	העברות והמחאות: קניה	העברות והמחאות: מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.6670	1.6878	1.6772
דולר אמריקני	1	1.57	1.64	1.6055	1.6255	1.6156
מרק גרמני	1	0.85	0.89	0.8652	0.8760	0.8700
לירה סטרלינג	1	2.52	2.64	2.5685	2.6005	2.5808
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27	0.2600	0.2632	0.2616
ין יפני	100	1.05	1.10	1.0653	1.0786	1.0738
גילדן הולנדי	1	0.75	0.79	0.7681	0.7777	0.7723
פרנק שוויצרי	1	1.03	1.08	1.0451	1.0581	1.0498
כתר שבדי	1	0.24	0.26	0.2482	0.2531	0.2496
כתר נורווגי	1	0.23	0.24	0.2364	0.2394	0.2379
כתר דני	1	0.22	0.23	0.2281	0.2310	0.2293
מרק פיני	1	0.35	0.37	0.3566	0.3611	0.3589
דולר קנדי	1	1.18	1.24	1.2053	1.2203	1.2129
דולר אוסטרלי	1	1.08	1.16	1.1214	1.1354	1.1262
ראנד דר' אפריקני	1	0.46	0.78	0.7741	0.7837	0.7791
פרנק בלגי	10	0.40	0.43	0.4171	0.4223	0.4197
שילינג אוסטרי	10	1.21	1.27	1.2295	1.2448	1.2375
לירה איטלקית	1,000	1.17	1.24	1.1935	1.2083	1.1999

צוותא — להרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א, טל' 250156/7
הקופה פתוחה: 11.00–13.00, 19.00–20.30

3 הצגות במחיר של 2
באוגוסט (כשרוב התיאטראות בחופש) מוצגות בצוותא
5 הצגות שכדאי לראותן:
„הזמן הצהוב", „חלום ליל קיץ" (הצגות חד־פעמיות) „האופטימיסט",
„במטבח, אדם אינו ציפור", „הקריירויסט"
כל מי שיקנה כרטיסים ל־2 הצגות הראשונות — יקבל כרטיס ל־1 מ־3 ההצגות האחרונות.
פרטים ב„צוותא" טל' 250156/7

תיאטרון
„ווסקו הספר" — שירי־ים בביצוע הסטודיו למשחק בהנהלת ניסן נתיב — היום 31.7 ב־15.00
„פולה" — א' 2.8, ג' 4.8 ב־20.30
„החילוני האחרון" — ב' 3.8 ב־16.30
„רכוש נטוש" — ד' 5.8, ה' 6.8 ב־20.30

בידור
רמי קלינשטיין — „אש על הבמה"
„באלדי אוליבר, אהרל'ה קמינסקי — „מפגש" — הערב 31.7 ב־21.30 ובחצות
מוצ"ש 1.8 ב־21.00

וידאו
„מועדון הווידאו בצוותא" בהנחיית יואב קוטנר: פיטר גבריאל בקטעי סולו ביחד עם ג'נסיס ואחרים — ה' 6.8 ב־23.00

בצוותא מוצגת תערוכת צילום של גילה בן־דרור

מאמי — פנטזיית רוק
עם: מזי כהן, אריה מוסקונה ואהוד בנאי
מוסיקה מצויינת, תפאורה ותאורה (יוסי גרבר)
יוצאות מן הכלל
אופרת רוק משובחת (יואב קוטנר)
יום ששי הבא 7.8 ב־22.00 ובחצות
„מאמי" — התקליט, להשיג בחנויות התקליטים ובצוותא
„מאמי" יוצאת לפגרה עד חודש נובמבר

בפלילים

רב־סרן בצה"ל חשוד בהחזקת רכוש גנוב

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

קצין צה"ל בדרגת רב־סרן, תושב הכפר דלית אל־כרמל, נעצר אתמול על־ידי משטרת מרחב חיפה כחשוד בהחזקת רכוש אזרחי וצבאי גנוב.

הקצין נעצר בתום פעולות בילוש של יחידת המודיעין בנמל חיפה „זבולון 2". שהחלה לפעול בשטח נמל חיפה באחרונה בעקבות גל גניבות והברחות הפוקד את הנמל. על־פי החשד החזיק הקצין רכוש שנגנב ממחסנים בנמל חיפה והיה שותף להתפרצויות.

בחיפוש שערכו אנשי משטרת מרחב חיפה בביתו של הקצין נתפס ציוד לחימה, שכלל רימוני־יד ורובי „אמ־16". וציוד צבאי אחר. הקצין יובא כנראה הבוקר בפני שופט להארכת מעצרו.

היום יוגשו כתבי אישום בפרשת שוד הכספות

כתבי אישום בנגד חמשת החשודים בפרשת הפריצה לבנק הפועלים ושוד הכספות יוגשו הבוקר בבית־המשפט המחוזי בירושלים.

במשטרת ירושלים נמסר, כי צוות המשטרה המטפל בפרשה עסק בשבוע האחרון בעבודה קדחתנית להשלמת חקירת החשודים ואיסוף חומר הראיות נגדם. החומר הרב שנאסף הועבר בקלסרים עב־כרס לפרקליטות המחוז. (עתי"ם)

השליך את אשתו מחלון דירתם שבקומה הרביעית

משטרת באר־שבע עצרה אתמול לפנות בוקר עולה חדש מאתיופיה, החשוד בניסיון לרצוח את אישתו בזריקתה מחלון דירתם שבקומה הרביעית.

המקרה אירע לאחר שהתגלע סיכסוך בין בני הזוג. שוטרים הוזעקו לדירת בני הזוג סמוך לשעה 00.30 לפנות בוקר, כדי לטפל במריבה ולאחר שהשוטרים הספיקו לרדת מכל מדרגות הבניין, היתה האישה בת ה־26 מוטלת על מרשאת הבית המשותף. השוטרים הובילו את האישה לבית־החולים סורוקה ונמסר שמצב פציעתה בינוני. לחוקרי המשטרה היא סיפרה בבית־החולים, כי לאחר צאת השוטרים את דירתם, הניף אותה בעלה מהכיסא בחדר האורחים והשליך אותה מבעד לחלון הדירה.

המשטרה עצרה את הבעל, בן 30, אשר טען שאשתו מעדה ונפלה בעד החלון. הוא הכחיש את טענתה, כאילו הוא זרק אותה ונכלא להמשך חקירה. (עתי"ם)

נהג מונית נדקר ע"י נוסעת מחאן־יונס

מאת כתבת „על המשמר"

נהג מונית נדקר אתמול אחר הצהריים על־ידי תושבת חאן־יונס בת 29.

המקרה אירע בשדרות הר־ציון בתל־אביב, כאשר הנוסעת הורתה לנהג לנסוע בניגוד להוראות התמרור. משסירב הנהג למלא את מבוקשה שלפה סכין ודקרה אותו.

ניידת משטרה שעברה במקום עצרה את הצעירה והנהג, שנפצע באורח קל, הועבר לבית־חולים לקבלת טיפול רפואי.

צעיר מואשם בביצוע מעשי סדום בילדים

פרקליטות מחוז הדרום האשימה לאחרונה צעיר מקריית־מלאכי בביצוע 9 מעשי סדום בילדים בני 10 ו־11. משפטו של הצעיר ייערך בבית המשפט המחוזי בבאר־שבע.

התביעה טענה נגד יעקב עטר (19), שהחורש הוא ביצע מעשי סדום בשלושה ילדים בני 10 ו־11, כשבכל אחד מהם הוא ביצע את מעשיו 3 פעמים. הנאשם מוחזק במעצר מאז מעצרו לפני ימים אחרים ומשפטו יתחיל בעוד חמישה שבועות בפני השופט יצחק שבתאי. (עתי"ם)

גופה במצב ריקבון נמצאה ליד אילת

גופת אדם במצב של ריקבון מתקדם נמצאה אתמול לפנות בוקר ליד אילת. חוקרי המשטרה והמעבדה לזיהוי פלילי עושים מאמצים לזהות את הגופה.

סמוך לשעה 05.30 בבוקר התקבלה במשטרת אילת הודעה מסיור צה"ל על מציאת גופת אדם ליד מחסום סיירים, מצפון מערב לאילת. שוטרים שיצאו למקום מצאו גופת אדם, אשר בשל מצב הריקבון שלה לא ניתן היה אפילו לקבוע אם זו גופת גבר או אישה. הגופה הועברה לבדיקה במכון לרפואה משפטית ונעשים מאמצים לזהותה. (עתי"ם)

● כ־80 משפחות של ילדים חולי סרטן מרחבי הארץ מתארחות בימים אלה בפארק המים בשפיים, במסגרת „ימי כיף" שתרמו חברי המיבוץ לילדים החולים.
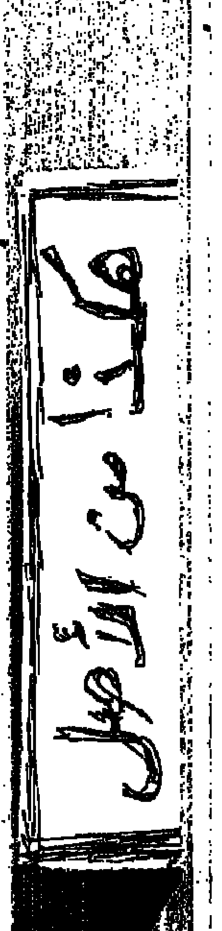
עובדי המועצה האיזורית „יואב"
משתתפים באבלם של
עמיצור בר, כל המשפחה וקיבוץ גת
על מותו הפתאומי של
אריה בר ז"ל
זליג הליבני, ראש המועצה